

**T.C.
NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TARIMI GELİŞMİŞ ÜLKELERDE VE TÜRKİYE' DE
TARIMSAL DESTEKLEME UYGULAMALARINDA
TARIM SİGORTALARININ YERİ**

**İlhan MUMCU
Doktora Tezi
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı
Danışman: Yrd.Doç.Dr.Okan GAYTANCIOĞLU
TEKİRDAĞ-2009**

T.C.
NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ

**TARIMI GELİŞMİŞ ÜLKELERDE VE TÜRKİYE’ DE TARIMSAL DESTEKLEME
UYGULAMALARINDA TARIM SİGORTALARININ YERİ**

İlhan MUMCU

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: Yrd.Doç.Dr. Okan GAYTANCIOĞLU

TEKİRDAĞ-2009

Her hakkı saklıdır

Yrd.Doç.Dr. Okan GAYTANCIOĞLU danışmanlığında, İlhan MUMCU tarafından hazırlanan bu çalışma 17/07/2009 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı'nda Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Juri Başkanı : Prof. Dr. Bahattin ÇETİN

İmza :

Üye : Prof. Dr. Selçuk ALBUT

İmza :

Üye : Yrd.Doç.Dr. Okan GAYTANCIOĞLU

İmza :

Üye : Yrd.Doç.Dr. Ömer AZABAĞAOĞLU

İmza :

Üye : Yrd.Doç.Dr. E.Recep ERBAY

İmza :

Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Orhan DAĞLIOĞLU
Enstitü Müdürü

ÖZET

Doktora Tezi

TARIMI GELİŞMİŞ ÜLKELERDE VE TÜRKİYE’ DE TARIMSAL DESTEKLEME UYGULAMALARINDA TARIM SİGORTALARININ YERİ

İlhan MUMCU

Namık Kemal Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Tarım Ekonomisi
Anabilim Dalı

Danışman : Yrd.Doç.Dr. Okan GAYTANCIOĞLU

Tarım Sektörü bugüne kadar olduğu gibi günümüzde de, gelişmişlik düzeyleri ne olursa olsun, tüm ülkelerin ekonomik hayatında büyük bir öneme sahiptir. İnsanların beslenmesi için gerekli olan temel gıda maddelerini ve aynı zamanda sanayi sektörü için gerekli hammaddeleri üreten bir sektör olarak stratejik ve vazgeçilmezdir. Ayrıca gerek kendi bünyesinde ve gerekse de diğer sektörlerde istihdam yaratmaktadır. Önemi saymakla bitiremeyeceğimiz tarım sektörü tamamen doğal koşullara bağlı olduğundan, diğer sektörlerle oranla daha fazla risk ve belirsizliklerle karşı karşıyadır. Başka bir deyişle tarım üstü açık bir fabrikadır. Bu nedenle Tarım mutlaka desteklenmelidir.

Ülkelere çok büyük faydalar sağlayan tarım sektörünün tam kapasite ile çalışması yani gelişmesi amacıyla tüm ülkeler ekonomik ve sosyal politikaları bütünlüğünde, kapsamlı tarım politikaları uygulamaktadır. Tarım politikaları içerisinde destekleme politikaları önemli bir yer işgal etmektedir.

Destekleme politikalarını ülkeler çeşitli araçlarla uygulamaktadırlar. Ülkelerin uyguladığı destekleme politikalarından biriside tarım sektöründe doğal afetlerden dolayı meydana gelen risk ve belirsizliklere karşı üreticinin yaptırmış olduğu sigortanın priminin bir kısmının üreticiye destek olarak ödenmesidir.

Özellikle tarımı gelişmiş ülkeler tarımsal destekleme uygulamalarında gerek dolu, don, sel, fırtına, kuraklık gibi doğal afetlere karşı yapılan tarım sigortası, gerekse çiftlik hayvanlarına karşı yapılan hayvan hayat sigortası, primlerinin bir kısmını sigorta prim desteği olarak destekleme kapsamına yıllar önce almışlardır. Ülkemizde ise tarımda risk yönetiminde Devletin üreticinin sigorta primlerini desteklemesi 1995 yılına kadar hiçbir şekilde konu edilmemiştir. 1995 yılında kurulan Tarım Sigortaları Vakfı(TSV) Türkiye’ de Tarım Sigortalarının geliştirilmesi, birden çok riske karşı ürünlerin sigortalanması, bitkisel ürünlerin yanı sıra çiftlik hayvanlarının da dahil olduğu devlet destekli Tarım Sigortaları Kanununun çıkarılması ve hasar tespit organizasyonunun kurulması gibi konularda başarılı çalışmalar yaparak nihayet 2005 yılında 5363 sayılı “Tarım Sigortaları Kanunu” nun çıkartılmasını sağlamıştır.

Bu araştırmanın amacı; Öncelikle tarımı gelişmiş ülkelerdeki tarımsal destekleme uygulamaları incelenerek bu ülkelerdeki tarımsal destekleme içinde tarım sigortaları desteğinin kapsamı ve uygulanmasını araştırmak ve ülkemizdeki 2005 yılında yasalaşan 5363 sayılı “Tarım Sigortaları Kanunu” ile bu kanun kapsamında çıkartılan yönetmeliklerin incelenerek Türkiye’ de Bitkisel ürün ve hayvan hayat sigortalarının gelişmesi ve sigorta prim desteklerinden üreticilerin faydalanması için alınması gereken önlemlerin tespitinde ve problemlerin çözümünde yol gösterici olmaktadır.

Anahtar kelimeler: Tarımsal Destekleme Politikaları, Tarımsal Destekleme Araçları, Bitkisel Üretim, Devlet Destekli Tarım Sigortaları, Tarım Sigortaları Vakfı, TARSİM

2009, 136 sayfa

ABSTRACT

PHD. THESIS

THE IMPORTANCE OF AGRICULTURAL INSURANCE IN AGRICULTURAL SUPPORT APPLICATIONS IN COUNTRIES THAT HAVE DEVELOPED AGRICULTURES AND IN TURKEY

İlhan MUMCU

Namık Kemal University
Science Institute
Agricultural Economics
Department

Advisor: Assist. Prof. Dr. Okan GAYTANCIOĞLU

Agriculture sector is still important in our age as it has been until now for all the countries' financial matters regardless of their level of development. It is both a strategic and indispensable sector which produces both the necessary raw materials for industry and the basic nutrition materials that are necessary for the nutrition of human beings. Besides, it creates employment for both its sector and for other sectors. As the agriculture sector, the importance of which cannot be limited to a few words, depends on natural factors, it is face to face with more risks and ambiguities in relation to other sectors. In other words, agriculture is like a factory that does not have a roof. Therefore, agriculture sector should be supported.

All the countries carry out comprehensive agriculture policies in their economic and social policies with the aim of helping the agriculture sector, which enables them many opportunities, to work with its all capacity, namely helping it to develop. Among agriculture policies, support policies occupy a wide ground. Countries carry out supporting policies in different means. One of the policies that are carried out by countries to support the producers is the repayment of some of the insurance premium that has been paid in case of ambiguities and risks that are caused by natural disasters to the producers as a way of support.

Especially the countries the agriculture of which is developed now took the repayment of some of the insurance premium, which the producers sign to insure their products against natural disasters like hail, frost, flood, storm, and drought and to insure their farm animals with animal life insurance, to the scope of their agriculture supporting policies years ago.

Agricultural Insurance Foundation (TSV) which was established in 1995 finally enabled the making of "Agricultural Insurance Law" No. 5363 in 2005 after some successful works like the Development of Agricultural Insurance, and the insurance of products against multiple risks, the making of the state-supported Agricultural Insurance Act that includes livestock as well as herbal products, and the establishment of damage notification organization.

The aim of this research is; Firstly, the examination of the scope and application of the agricultural support applications and agricultural insurance support in agricultural support applications in the countries which have a developed agriculture and then the examination of the law that is numbered 5363, "Agricultural Insurance Act" which became law in 2005 in our country and the imposed regulations of this law and lastly, by examining the results, the aim of this research is to be guiding the measures that should be taken for the development of crops and animal life insurance and the measures that should be taken to help the producers benefit the insurance Premium and another aim is to be guiding in finding a solution to the problems in Turkey.

KEY WORDS: Agricultural Support Policies, Agricultural Support Tools, Crop Production, State Supported Agricultural Insurance, Agricultural Insurance Foundation, TARSİM

2009, 136 pages

TEŞEKKÜR

Bu alıőmamda, konu seiminden sonuç aőamasına kadar beni teşvik eden, destek veren, ynlendiren ve grőlerinden büyük lde yararlandığım tez danıőmanım Sayın Yrd. Do.Dr. Okan GAYTANCIOğLU' na, her konuda yardımını esirgemeyen bölüm baőkanımız Sayın Prof. Dr. İ.Hakkı İNAN hocamıza,

“Tarım Sigortasını Tarımcılar Yapmalıdır” sloganı ile 1987 yılında yola çıkan ve konunun bir misyon hareketine dönüőmesinde etkili olan araőtırmaları, eserleri ve deneyimlerini bilgilerimize sunan Tarım Sigortaları Vakfı Genel Müdürü Sayın Tanfer DİNLER' e ve tüm Tarım Sigortaları Vakfı (TSV) mensuplarına, araőtırmalarından yararlandığım bütün araőtırmacılara teşekkür ederim.

İlhan MUMCU

KISALTMALAR

Uluslar arası Dolu Sigortası Birliği	AIAG
Amerika Tarım Sigortaları Birliği	AACI
Avrupa Birliği	AB
Dolu Sigortaları Aktüerler Birliği	CCHIAA
Devlet İstatistik Enstitüsü	DiE
Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü	DMİGM
Devlet Planlama Teşkilatı	DPT
Dolu Sigortaları Genel Şartları	DSGŞ
Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü	FAO
Federal Tarım Sigortaları Kurumu	FCIC
Gayri Safi Milli Hasıla	GSMH
Gelir Vergisi Yasası	GVY
Hayvan Hayat Sigortası Genel Şartları	HHSĞŞ
Amerikan Uluslararası Tarımda İşbirliği Enstitüsü	IICA
Kümes Hayvanları Hayat Sigortası Genel Şartları	KHHSĞŞ
Ulusal Tarım Sigortası Birliği	NCIA
Sera Sigortaları Genel Şartları	SSGŞ
Türk Ticaret Kanunu	TTK
Tarım Sigortaları Vakfı	TSV
Üçüncü Dünya Ülkeleri Sigorta Kongresi	TWIC
Birleşmiş Milletler Ticari ve Tarımsal Kalkınma Komitesi	UNCTAB
Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı	UNDP
Uruguay Turu	UT
Ürün Kredi Şirketi	CCC
ABD Gıda Tarım Muhafaza ve Ticaret Kanunu	FACTA
Ab Ortak Tarım Politikası	OTP
Dünya Ticaret Örgütü	DTP
Tarım Satış Kooperatifi	TSK
Tarım Satış Kooperatif Birliği	TSKB
Doğrudan Gelir Desteği	DGD
Çevre Amaçlı Tarımsal Alanların Korunması	ÇATAK
Uluslar arası Para Fonu	IMF
Avrupa Tarımsal Yön Verme ve Garanti Fonu	FEOGA
Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar	GDO
Birden Çok Riske Karşı Sigorta	MPCI
Ürün Sigorta Programı	CAT
Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi	TARSİM
Tarım Reformu Uygulama Projesi	ARİP

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
KISALTMALAR DİZİNİ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
ÇİZELGELER DİZİNİ	xi
1. GİRİŞ.....	1
2. KONU İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	3
3. MATERYAL ve YÖNTEM.....	5
4. TARIMSAL DESTEKLEME POLİTİKASI VE TARIM SİGORTALARI.....	7
4.1. Tarımsal Destekleme Politikalarının gerekçeleri.....	7
4.1.1. Nüfusun Beslenmesi.....	7
4.1.2. Gıda Güvenliği ve Kendine Yeterlik.....	7
4.1.3. Gelir Dağılımındaki Dengesizliğin Giderilmesi.....	8
4.1.4. Doğal Koşullara Bağlılık.....	8
4.1.5. Risk ve Belirsizlikler	9
4.1.6. Üretimin Dönemsel Olması	10
4.1.7. Tarımsal Üretimin ve Piyasaların Kontrolünün Sınırlı Olması.....	10
4.2. Dünyada Tarımsal Destekleme Programları.....	11
4.2.1. ABD’de Tarımsal Destekleme Politikaları.....	12
4.2.2. Avrupa Birliği’nde (AB) Tarımsal Destekleme Politikaları.....	13
4.3. Türkiye’de Tarımsal Destekleme Politikaları.....	14
4.4. (ARİP) Projesi ve Tarımsal Destekleme Sistemleri.....	17
4.4.1. Projenin Amacı.....	17
4.4.2. Proje Bileşenleri.....	18
4.4.3. Uygulamalar.....	20
4.4.4. Tarım Stratejisinde Esas Alınan İlkeler	21
4.4.5. Tarımsal Destekleme Araçları.....	21
4.4.5.1. Doğrudan Gelir Desteği (DGD).....	21
4.4.5.2. Fark Ödeme Uygulaması	22
4.4.5.3. Hayvancılık Destekleri	22
4.4.5.4. Kırsal Kalkınma Destekleri	22
4.4.5.5. Telif Edici Ödemeler (Alternatif Ürün Programı)	23
4.4.5.6. Tarım Ürünleri ve hayvancılık Sigortası Ödemeleri.....	23
4.4.5.7. Çevre Amaçlı Tarımsal Alanların Korunması(ÇATAK) Program Desteği.....	23
4.4.5.8. Diğer Destekler.....	23
4.4.6. Tarım Stratejisinin Uygulama Esasları.....	24
4.4.7. Türkiye’de Halihazırda Uygulanan Tarımsal Destekler	25
5. TARIMSAL DESTEKLEME UYGULAMALARINDA TARIM SİGORTALARININ YERİ VE ÖNEM.....	29
5.1. Tarımda Risk Yönetimi programları ve Tarım Sigortaları	29
5.2. Dünyada ve Türkiye’de Tarımsal Doğal riskler ve Yönetimi	32
5.3. ABD ve AB Ülkelerinde Tarım Sigortaları Programları	33
5.3.1. ABD’de Tarım Sigortaları Uygulamaları	35
5.3.2. AB Ülkelerindeki Tarım Sigortaları Uygulamaları	37
5.4. Türkiye’de Tarım Sigortaları Uygulamaları	39
5.4.1. Tarihsel Gelişim	39

5.4.2.Türkiye’de Tarım Sigortalarında 2005 Öncesi Uygulama.....	41
5.5.Yasal Düzenlemeler Öncesi Gelişmeler ve Arip	42
5.6.Tarım Desteklemeler İçinde Sigorta Desteklerinin Yeri	46
5.7.Devlet Destekli Tarım Sigortalarına Geçiş	47
5.8.Devlet Destekli Tarım Sigortaları Kanunu ve Uygulamaları	54
5.9.Devlet Destekli Tarım Sigortası (DDTS) Uygulamaları	54
5.9.1.Devlet Destekli Tarım Sigortası Kapsamı	55
5.9.2.Prim Desteği ve Yararlanma Şartları	56
5.9.2.1.Primin Ödenme Şekli ve Ödenmemesinin Sonuçları	57
5.9.2.2.Müşterek Sigorta ve Muafiyetler	58
5.9.3.Devlet Destekli Bitkisel Ürün Sigortaları	58
5.9.4.Devlet Destekli Sera Sigortaları	65
5.9.5.Devlet Destekli Hayvan Hayat Sigortası	71
5.9.6.Devlet Destekli Kümes Hayvanları Hayat Sigortası	74
5.9.7.Devlet Destekli Su Ürünleri Sigortası	77
5.9.8.Sözleşme Çerçevesinde Sigorta Ettirenim Hak ve Yükümlülükleri	78
5.9.9.Hasar Anında Yapılması Gereken Hususlar	79
6.ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA.....	80
7.SONUÇ ve ÖNERİLER.....	91
8.KAYNAKLAR	94
EK 1.....	96
EK 2.....	103
EK 3.....	107
EK 4.....	111
EK 5.....	122
EK 6.....	131
ÖZGEÇMİŞ.....	136

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa No
Şekil 5.1.Tarım Sigortaları Organizasyon şeması(1995-2006).....	48
Şekil 5.2.Tarım Sigortaları Hasar Organizasyon Şeması(1995-2006).....	49
Şekil 5.3.Sera Sigortaları Risk İnceleme Organizasyonu.....	50
Şekil 5.4.Çiftlik hayvanları sigortaları risk inceleme organizasyonu.....	51
Şekil 5.5.Çiftlik hayvanları sigortaları hasar organizasyonu	51
Şekil 5.6.Devlet destekli tarım sigortaları organizasyon şeması	52

ÇİZELGELER DİZİNİ

	Sayfa No
Çizelge 4.1.Türkiye'nin 2006 ve 2007 yılları itibariyle hayvan varlıkları(Baş).....	14
Çizelge 4.2.Türkiye'nin işlenebilen tarım alanları.....	15
Çizelge 4.3.Tarımsal destekleme araçları	24
Çizelge 4.4.Türkiye'de 2008 yılı destek konuları ve birime destek miktarları.....	26
Çizelge 4.5.Tarımsal destekleme ödemeleri.....	29
Çizelge 5.1.Tarımı gelişmiş bazı ülkelerin prim üretimleri	35
Çizelge 5.2.Devlet destekli tarım sigortası yapmaya yetkili sigorta şirketleri	57
Çizelge 5.3.Devlet destekli tarım sigortası ve geleneksel tarım sigortası kapsamı.....	57
Çizelge 5.4.Tahıllar için bitkisel ürün sigortası örnek tablosu	60
Çizelge 5.5.Meyveler için bitkisel ürün sigortası örnek tablosu	61
Çizelge 5.6.Bitkisel ürün sigortası muafiyet ve müşterek sigortalar(2008).....	61
Çizelge 5.7.Bitkisel ürün sigortası prim fiyat tablosu(2008 yılı fırtına riski için).....	63
Çizelge 5.8.Devlet destekli bitkisel ürün sigortaları poliçe kabul tarihler(Marmara böl.)..	64
Çizelge 5.9.Devlet destekli sera sigortaları kapsam, risk ve koşullar.....	65
Çizelge 5.10.Devlet destekli sera sigortaları muafiyet ve müşterek sigorta uygulamaları..	66
Çizelge 5.11.Devlet destekli sera sigortaları prim fiyat tablosu(2008).....	67
Çizelge 5.12.Devlet destekli sera sigortaları prim oran ve risk bölgeleri tablosu.....	67
Çizelge 5.13.Devlet destekli sera sigortaları prim fiyatları ve indirimler	68
Çizelge 5.14.Devlet destekli sera sigortaları muafiyetleri.....	68
Çizelge 5.15.Devlet destekli örnek sera sigortası fiyatlandırma çizelgesi.....	69
Çizelge 5.16.Devlet destekli seralarda muafiyet uygulaması.....	70
Çizelge 5.17.Sera Sigortalarında risk kategorilerine göre uygulanacak indirim oranları..	71
Çizelge 5.18.Devlet destekli seralarda Örnek:Sera sigortası tablosu.....	71
Çizelge 5.19.Devlet destekli hayvan hayat sigortası prim fiyat tablosu(2008).....	73
Çizelge 5.20.Devlet destekli hayvan hayat sigortası muafiyetsiz tazminat hesabı.....	73
Çizelge 5.21.Devlet destekli hayvan hayat sigortası % 1,5 muafiyetli tazminat hesabı....	73
Çizelge 5.22.Devlet destekli hayvan hayat sigortası % 4,0 muafiyetli tazminat hesabı....	74
Çizelge 5.23.Devlet destekli hayvan hayat müşterek sigortalı örnek prim ve tazminat hesabı cetveli.....	74
Çizelge 5.24.Devlet destekli kümes hayvanları sigortası prim fiyat tarife tablosu(2008)..	75
Çizelge 5.25.Devlet destekli kümes hayvanları sigortası muafiyet ve hasar süresi.....	76
Çizelge 5.26.Devlet destekli kümes hayvanları sigortası örnek tablosu.....	76
Çizelge 5.27.Devlet destekli su ürünleri sigortası prim fiyat tablosu.....	76
Çizelge 6.1.Bazı dünya ülkelerinde yıllık kişi başına prim üretimi(2008 yılı-ABD &)...	80
Çizelge 6.2.Türkiye'de ve Avrupa'da yıllık kişi başına prim üretimi(2008 yılı-ABD &)..	81
Çizelge 6.3.Branşlara göre prim gelirleri(2001-2005).....	81
Çizelge 6.4.Branşlara göre prim gelirleri(2006-2008).....	81
Çizelge 6.5.Bazı ülkelerdeki sigortalı tarım alanlarının toplam alana oranları.....	82
Çizelge 6.6.Geleneksel ve devlet destekli tarım sigortaları üretim verileri-branş bazında (2005-2008).....	85
Çizelge 6.7. Geleneksel ve devlet destekli tarım sigortaları üretim verileri genel (2005-2008).....	85
Çizelge 6.8.Havuz üye şirketler ve 2008 yılı prim üretimleri(TL).....	86
Çizelge 6.9.2007 ve 2008 yılları poliçe adetleri, prim üretimleri ve ödenen tazminatlar..	86
Çizelge 6.10.Tarım sigortaları genel verileri(2006-2007-2008).....	86
Çizelge 6.11.Bölge bazında tarım sigortası verileri(2008).....	87
Çizelge 6.12.Tarım sigortalarında son 8 yılın prim üretim değerleri ve artış oranları.....	87
Çizelge 6.13.Sigortalı tarım alanları ve artış oranları(2004-2007-2008).....	87

1.GİRİŞ

Tarım Sektörü bugüne kadar olduğu gibi günümüzde de, gelişmişlik düzeyleri ne olursa olsun, tüm ülkelerin ekonomik hayatında büyük bir öneme sahiptir. İnsanların beslenmesi için gerekli olan temel gıda maddelerini ve aynı zamanda sanayi sektörü için gerekli hammaddeleri üreten bir sektör olarak stratejik ve vazgeçilmezdir. Ayrıca Yarattığı katma değer ve ihracata yaptığı katkı açısından olmasa da, istihdam ettiği iş gücü ve geçimini sağladığı nüfus hacmi açısından ülkemiz için önemli bir konuma sahiptir. Giderek milli gelire katkısı gerileyen tarımın GSMH'daki payının görece düşüklüğü ile tarımsal istihdamın toplam istihdamdaki payının küçüklüğü modern dünyada gelişmişlik düzeyinin göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Tüm bu gelişmelere rağmen tarım, hiç bir zaman bir kenara bırakılmamış, hemen hemen tüm dünyada daima özel önem verilen bir sektör olma özelliğini korumuştur. Ülkenin sahip olduğu nüfusun doyurulması gibi stratejik bir işlevinin yanısıra, ulusal gelir ve istihdama, ihracata ve nihayet girdi-çıkıtı bağlantılarıyla çeşitli sanayi kollarına katkısı gibi nedenlerle tarım bütün devletler için gerek ekonomik, gerekse sosyal yönden istisnai bir sektör olma konumunu sürdürmüştür. Önemini saymakla bitiremeyeceğimiz tarım sektörü tamamen doğal koşullara bağlı olduğundan, diğer sektörlerle oranla daha fazla risk ve belirsizliklerle karşı karşıyadır. Başka bir deyişle tarım üstü açık bir fabrikadır.

Ülkelere çok büyük faydalar sağlayan tarım sektörünün tam kapasite ile çalışması yani gelişmesi amacıyla tüm ülkeler ekonomik ve sosyal politikaları bütünlüğünde, kapsamlı tarım politikaları uygulamaktadır. Tarım politikaları içerisinde destekleme politikaları önemli bir yer işgal etmektedir.

Tüm ekonomik faaliyetlerde olduğu gibi tarımda da fiyat karar verici bir rol oynamaktadır. Fiyat düşmesi üreticilerin üretim kararlarında etkilidir. Üretim şekli belli bir zamana yayıldığından, üreticilerin ancak bir yıl sonra üretim ayarlamasını yapması mümkün olabilir. Bu halde bile çok sayıdaki üreticinin bir araya gelip, fiyatın düşmesine karşı ortak tedbir almaları güçtür. Bu arada doğa koşulları gereği, aynı zamanda üretilip pazara sunulan ürünler, üretim fazlalığı karşısında, fiyatların mevsimsel nitelikli düşmesine de yol açmaktadır. Bu durumlarda fiyat düşmesini önleyerek üreticilerin üretime devamını sağlamak ve üretim yetersizliğinde de fiyatların tüketici aleyhine büyük artışlar göstermesini önlemek üzere, devlet müdahaleleri ve desteklemeleri uygulamaya konulur. Devletin fiyata müdahalesi bu amaç yanında, üretim artırıcı girdilerin ve teknolojilerin kullanımını teşvik etmek, doğal afetlere maruz kalan üreticilere gelir desteği sağlamak gibi amaçlara uygun olarak da yürütülmektedir.

Ülkelerin Tarım politikalarının uygulanmasında, tarımsal destekler önemli bir araç niteliğindedir. Değişen yurtiçi ve yurtdışı koşullar, yeni tarımsal destekleme politikalarının seçici ve dinamik destekleme programları ile donatılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Türk tarımı için desteklemelerin kaldırılması söz konusu değildir. Ancak, günün şartlarına ve ihtiyaçlarına cevap verecek etkili bir tarımsal destekleme modelinin geliştirilmesi ve uygulanması akılcı bir seçenek olarak dikkate alınmalıdır.

Ülkemizde de devlet, tarımsal desteklemeler yoluyla ürün fiyatlarının oluşumunda, ürünlerin pazarlanmasında, girdilerin teşvik edilmesinde de etkili olmaktadır. Destekleme politikalarını ülkeler çeşitli araçlarla uygulamaktadırlar.

Ülkelerin uyguladığı destekleme politikalarından biriside tarım sektöründe doğal afetlerden dolayı meydana gelen risk ve belirsizliklere karşı üreticinin yaptırmış olduğu sigortanın priminin bir kısmının üreticiye destek olarak ödenmesidir.

Özellikle tarımı gelişmiş ülkeler tarımsal destekleme uygulamalarında gerek dolu, don, sel, fırtına, kuraklık gibi doğal afetlere karşı yapılan tarım sigortası, gerekse çiftlik hayvanlarına karşı yapılan hayvan hayat sigortası, primlerinin bir kısmını sigorta prim desteği olarak destekleme kapsamına yıllar önce almışlardır. Ülkemizde ise tarımda risk yönetiminde Devletin üreticinin sigorta primlerini desteklemesi 1995 yılına kadar hiçbir şekilde konu edilmemiştir. 1995 yılında kurulan Tarım Sigortaları Vakfı(TSV) Türkiye’ de Tarım Sigortalarının geliştirilmesi, birden çok riske karşı ürünlerin sigortalanması, bitkisel ürünlerin yanı sıra çiftlik hayvanlarının da dahil olduğu devlet destekli Tarım Sigortaları Kanununun çıkarılması ve hasar tespit organizasyonunun kurulması gibi konularda uzun yıllar çalışmış nihayet 2005 yılında 5363 sayılı “Tarım Sigortaları Kanunu” nun çıkartılmasını sağlamıştır.

2.KONU İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR

Tarım sigortalarının Türkiye'deki uygulamaları, kişi ve kurumların gelecekteki yükümlülükleri konusunda ilk bilimsel çalışma 1971 yılında yapılan bir Doktora Tezi çalışmasıdır(Eraktan 1971).

Eraktan'ın bu araştırmasında; 1960-1969 yılları arasındaki veriler dikkate alınarak, Türkiye'de tarım sigortalarının önemi, tarım sigortalarına duyulan ihtiyacın nedenleri, uygulanmakta olan tarım sigortalarının ihtiyaçları ne ölçüde karşıladığı ve bu alanda genel olarak ne gibi uygulamalar yapılabileceği ortaya konulmuştur.

1957 yılında Tokgöz tarafından yapılan bir çalışmada Türkiye ile diğer ülke karşılaştırmalarını gündeme getirmiştir(Tokgöz 1957).

Bu çalışmada; özellikle dolu rizikosunun diğer tarım rizikolarından farklı ve sigortalanmaya elverişli özellikleri olduğu belirtilmiş, tarımsal sigortaya konu olan riskler ve sebep oldukları hasarlardan bahsedilerek Türkiye'deki uygulamalarla çeşitli ülkelerdeki uygulamalar karşılaştırılmıştır.

Gelişmekte olan ülkelerde Tarım Sigortaları uygulamaları ve esasları konularında uzman olan Mr. Ray'ın 1981 ve 1985 yılındaki eserleri de konunun geniş çerçevede incelenmesine olanak sağlamıştır.

Ray, tarımda riskler ve bu risklerin hangi teminatlarla sigorta kapsamına alınabileceğini geçmiş deneyimler ve ülkesel farklılıkları ortaya koyarak belirtmiştir. Prim hesabı, hasar organizasyonu gibi teknik konuların yanı sıra bu konularda çalışacak olan ancak sektörel yeterliliği sağlanmamış ülkelerdeki çalışmalara da ışık tutacak değerleri de vermiştir.

Tarım ve Sigorta Sektörünün ayrı ayrı sorunlarının bilinip, tarafsız kurumlarca çözüm önerilerini gerçekleştirmek, alt yapı çalışmalarının başlatılması ve ilerideki çağdaş Tarım sigortalarına geçişte örnek olması bakımından ilk ciddi çalışmaların 1987 yılında başladığı görülmektedir.

Hazırlanan kapsamlı bir raporda (Dinler T. Türkiye Tarım Sigortaları Geliştirme Planı-1987) belirtilen çözüm önerileri Tarım ve Sigorta Sektörü iş birliğinde tek tek uygulamaya geçirilmiştir.

Bu planın uygulamaya konulması sonucu son 15 yılda Tarım Sigortalarının gelişmesi için yapılan ve çoğu ilk olan çalışmalar nedeni ile bu dönem "Tarım Sigortalarında Gelişme Döneminin Başlangıcı" olarak tanımlanmaktadır.

Dinler'in yurt içi ve dışında yürüttüğü çalışmalar ve araştırmalar sonucunda ortaya koyduğu 200'ün üzerindeki dokümanın varlığı bu planda kısmen yer almıştır.

Dinler'in 1988-1990 yıllarında Tahıllarda Hasar Tespit Tekniklerine esas olmak üzere 6 ayrı bölgede ve 21 çeşit üründe yapmış olduğu "Dolunun Farklı Yetiştirme Evrelerinde Tahıllara Verdiği Hasar Etkisi" konusundaki araştırmalar bu gün bile hasar tespit tekniklerinde esas teşkil etmektedir(Dinler 1990).

Diğer taraftan Dinler'in 1987-2005 yılları arasındaki araştırma ve eserlerinin tamamı bu yıldan sonraki tez çalışmalarında yer aldığını görmekteyiz.

Özdemir Nocak 1995 yılındaki bir tez çalışmasında konuyu Ege bölgesi içinde değerlendirmiş, 1998 yılında Ünal Tarım Sigortaları hasar ilişkilerini araştırmıştır.

Ancak konuya Sigorta Şirketlerinden gereken önem verilmediği için onlardan da yeteri kadar bilgi veriyi temin etmenin zorluğu yaşanmaktadır.

Sigorta Şirketlerinin yeterli ve detaylı teknik verilerinin olmayışına karşılık 1995 yılında kurulan ve hasar organizasyonunu yürüten Tarım Sigortaları Vakfı'nın uygulamalarından elde edilmiş orijinal veriler analiz edilmiş ve araştırmacı tarafından tablolar halinde sunulmuştur.

Diğer ülke örneklerinde özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve AB ülkeleri uygulamalarına ait kaynaklar değerlendirilmiştir.

3.MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırma materyalini birincil ve ikincil kaynaklardan derlenen veriler oluşturmuştur. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın Devlet Destekleme Politikaları ve Destekleme Uygulamaları ile ilgili yayınlamış olduğu tebliğ ve genelgeler, Hazine Müsteşarlığınca yayımlanan tebliğ ve genelgeler, Türkiye Reosürans Birliği yayınları, Konu ile ilgili yayınlanmış olan eserler, 2090 sayılı doğal afet yasası, 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu na göre yapılan çalışmalardan elde edilen bilgiler ve Tarım Sigortaları Vakfı ile birlikte yapılan ortak çalışmalar araştırmannın birincil veri kaynağını oluşturmaktadır. İkincil veriler ise Tarım Sigortaları konusunda bugüne kadar Türkiye'de ve Dünyada yapılan araştırma ve uygulamalara ait literatürler ile Kamu Kurumları ile Özel Sigorta Şirketlerinden toplanan bilgiler ve konu ile ilgili olarak yayımlanmış eser ve benzeri belgeler araştırmannın ikincil veri kaynağını oluşturmuştur.

Türkiye'de diğer ülkelerde ve Avrupa Birliğinde olduğu gibi bir yasa ile belirlenmiş tarım politikası yoktur. Değişik hükümetlerin kendi dönemlerinde parti programları doğrultusunda bir politika gayretinde bulunmalarına karşın, aynı hükümet döneminde bile farklı bakanların dahi farklı politika uygulamaları gözlenmiştir.

Ülkemizde Tarımsal Destekleme Politikalarında sürekli değişmektedir. Tarımsal destekleme araçları içerisinde tarım sigortası desteği 5363 sayılı kanunun çıkmasıyla birlikte girmiştir.

Doğal afetler Dünyanın her yerinde olduğu gibi ülkemizde de her yıl farklı tarihlerde ekonomik boyutlu hasarlar meydana getirmiştir.

Veriler ve uygulamaya ilişkin bilgiler Tarım Ürün Sigortaları konusunda çalışma yapan, ondokuz sigorta şirketiyle Tarım sigortaları Havuz İşleticisi Şirket ve 2007 yılına kadar hasar organizasyonunu yürüten Tarım Sigortaları Vakfından araştırmacı tarafından elde edilen bilgilerle tamamlanmış, diğer taraftan konuyla ilgili kişisel deneyimleri gözlem ve görüşleri de katılarak Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, Devlet Planlama Teşkilatı, Türkiye Ziraat Odaları Birliği ve Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü gibi kuruluşlarda görevli kişi ve birimlerle temas edilerek, elde edilen bilgilerle desteklenmiştir.

Bu konuda Türkiye' de ve diğer ülkelerde yapılmış olan çalışmalardan geniş ölçüde yararlanılmıştır.

Sigorta şirketlerinin Tarım Sigortalarının yeterli gelişmemesine paralel olarak sigorta şirketlerinin yeterli ve detaylı teknik verilerinin olmayışına karşılık, 2007 yılına kadar hasar organizasyonunu yürüten Tarım Sigortaları Vakfı'nın uygulamalarından elde edilmiş orijinal

veriler analiz edilmiş ve araştırıcı tarafından tablolar halinde sunulmuştur.

Araştırmada genel olarak diğer ülke rnekleri Türkiye uygulamasıyla karşılaştırmasının yanı sıra, özel olarak da Türkiye’deki Hasar organizasyonunun dünya genelindeki uygulamalardan farklılıklarını ortaya koyan bir çalışma yapılmıştır.

Konuyla ilgili kurumların yaptıkları çalışmalara ait verilerle kişisel yapılan araştırmalardan elde edilen veriler analiz edilmiş ve sonuçları değerlendirilmiştir.

4.TARIMSAL DESTEKLEME POLİTİKASI VE TARIM SİGORTALARI

4.1. Tarımsal Destekleme Politikalarının Gerekçeleri

4.1.1. Nüfusun Beslenmesi

Tarımsal destek programlarının en başta gelen gerekçesi nüfusun beslenmesidir. Kadınlardaki analık dürtüsü hariç tutulursa, öteki tüm canlılarda olduğu gibi insanlarda da en güçlü dürtü açlık dürtüsüdür. Açlık hissinin tatmin edilmesi ya da karın doyurma ihtiyacının karşılanması hayatta kalma mücadelesiyle doğrudan ilgili olduğundan, bir toplumun en öncelikli sorunu nüfusun beslenmesi sorunudur. Güvenlik, sağlık, eğitim, kültür ve eğlence gibi ihtiyaçlar ancak beslenme meselesinin halledilmesinden sonra gündeme gelmektedir. Yaşamın devamı için beslenmenin zorunlu olması, beslenmeyi mümkün kılan gıda maddelerini üreten tarım sektörünü stratejik bir konuma oturtmakta, bu amaçla tarım sektörü gerektiğinde büyük miktarda kaynak aktarmak suretiyle destekleme yoluna gidilmektedir.

4.1.2. Gıda Güvenliği ve Kendine Yeterlik

Tarımsal destek programlarının ikinci önemli gerekçesi tarımsal üretim açısından kendine yeterlik ve olağanüstü durumlarda zorda kalmamak için gıda güvenliğinin sağlanmasıdır. Tüketicilere uygun fiyatla yeterli miktarda ürün arzının garanti edilmesi hedefi devleti tarım sektörüne müdahaleye yöneltmektedir. Aslında nüfusun beslenmesi sorunu yerli üretim yerine, gıda ürünleri ithalatı yoluyla da çözülebilir. Ancak insan toplulukları veya ülkeler arasındaki ilişkilerin bozulması ve aradaki gerginliğin zaman zaman savaşa dönüşebilmesi gerçeği karşısında ülkeler genellikle tarımsal açıdan yabancı devletlere bağımlı olmayı arzu etmemektedirler. Bu nedenle kıtlık, doğal felaket ve savaş gibi olağanüstü durumlarda ihtiyaç duyabilecekleri gıda stoklarını hazır durumda bulundurmamak istemektedirler. Bu da ihtiyaç fazlası ürün üretme gereğini doğurmakta, böylece tarımsal açıdan kendine yeterli olma ve gıda güvenliğini garantiye alma ihtiyacı tarım sektörünün desteklenmesine güçlü bir gerekçe oluşturmaktadır.

4.1.3. Gelir Dağılımındaki Dengesizliğin Giderilmesi

Tarımsal destek programlarının üçüncü yaygın gerekçesi tarım kesimi ile öteki kesimler arasındaki gelir dengesizliğinin giderilmesidir. Tarım sektöründe verimliliğin ve gelir yaratma imkânlarının sanayi ve hizmetler gibi sektörlerle göre daha geride olduğu bilinen bir gerçektir. Bunun doğal sonucu olarak, devletin yeniden dağıtımcı bir rol üstlenerek müdahale etmemesi halinde tarımla uğraşan kesim ulusal gelirden çok daha düşük oranlarda pay alabilmektedir. Bu şekilde gelir dağılımının bozulması bu kez tersinden toplumsal barış ve huzuru olumsuz etkilemekte, istikrarsızlığa yolaçmakta, dolayısıyla bütün bir ekonominin

daha verimsiz hale gelmesine neden olabilmektedir. Bu tür istenmeyen durumların önüne geçebilmek için, gelir dağılımındaki eşitsizliği azaltarak, toplumun farklı kesimlerinin ulusal gelirden daha dengeli bir pay alabilmesini sağlamak üzere tarım kesimi desteklenmektedir.

Yukarıda sayılan üç temel neden dışında tarım kesiminin desteklenmesinin başka nedenleri de vardır. Bunlar arasında ekonomik bir temele dayananları olabileceği gibi, daha çok siyasal bir temele dayanan nedenler de olabilir. Fiyat istikrarının sağlanması, fiyatlardaki oynamaya bağlı olarak tarımsal üretimde yıldan yıla meydana gelebilecek büyük dalgalanmaların önlenmesi ve tarımsal kalkınmanın sağlanması veya sanayileşme sürecine tarımın katkısının artırılması gibi nedenler ekonomik rasyoneli olan nedenler arasında sayılabilir. Bunların yanında, seçimlerde kırsal kesimden oy almayı hedefleyen popülist politikalar ile, özellikle gelişmiş ülkelerde siyasi karar alma mekanizmaları üzerinde iyi örgütlenmiş tarım lobilerinin kurduğu baskı gibi, daha çok siyasal içerikli olan nedenleri de zikretmek gerekir. Kısaca birçok nedenle dünyanın hemen her yerinde devlet tarıma yoğun müdahalelerde bulunmaktadır. İzleyen bölümlerde dünyada tarımsal destek politikalarına yakından gözatılacaktır.

4.1.4. Doğal Koşullara Bağlılık

İklim, sulama suyu, toprak gibi ekolojik koşullar yetiştirilecek ürünün seçiminde rol oynayan etmenlerdir. Örneğin çeltik tarımında ekim zamanını yetiştirilecek çeşidin vejetasyon süresiyle hava ve sulama suyunun sıcaklığı belirler. Sıcaklık isteği belirgin olan çeltiğin, en az çimlenme sıcaklığı 16 °C'dir. Tohum ekilecek suyun sıcaklığı bu derecenin üstünde bulunmalıdır. Değişik iklim bölgelerinde çeltiğin yıl içindeki ekim zamanları da değişiktir. Türkiye'de çeltik ekim zamanı, bölgesel ve iklim özelliklerine göre Nisan ortasından Haziran sonuna dek uzanan 2,5 aylık bir süreyi kapsar. Çeltikteki bu yüksek sıcaklık isteğine rağmen çay üretimi için havanın bulutlu, yağışın bol ve yıl içinde düzenli düşmesi gerekir. Yine bunun gibi kış aylarında kar yağışının olması ve tarlaların karla kaplı olması buğdayın verimini artıran bir unsurdur.

Değişik iklim ve toprak koşullarında yetiştirilen aynı ürünün verimi ve kalitesi de değişik olur. Örneğin Malatya'da yetiştirilen kayısı ile Aydın'da yetiştirilen incir başka bölgelerde yetiştirilenlerden daha kalitelidir. Aynı toprakta aynı ürünün sürekli yetiştirilmesi, toprakta belirli bitki ve besin maddelerinin azalmasına ve o ürüne zarar veren zararlı böcekler ve hastalıkların çoğalmasına neden olacağından doğru değildir. Buğday, pamuk gibi ürünler iki üç yıl üstüste ekilebilirse de, verimde düşme görülebilir. Öte yandan şeker pancarı aynı toprakta en az 2 yıl aradan sonra yetiştirilebilir. Bu nedenle ekim nöbetine (münavebe, rotasyon) sokmak, yıllık yağışın çok yetersiz olduğu bölgelerde toprağı bir yıl nadasa

bırakarak hem dinlendirmek ve hem de toprakta bitkisel üretim için gerekli olan yağışı biriktirmek gerekir. Ya da bu tip topraklarda fazla yağış istemeyen bitkilerin tarımı yapılabilir. Kısacası tarımsal ürünlerde üretim istenilen zamanlarda değil, o ürünün yetiştirme koşullarına uygun toprak, hava ve su gibi faktörlere bağlıdır. Bu nedenle talep olsa da üretim istenilen zamanda gerçekleşemeyebilir.

4.1.5 Risk ve Belirsizlikler

Tarım sektörü insanların temel ihtiyaç maddelerini üreten ve aynı zamanda sanayi sektörüne hammadde sağlayan bir sektör olarak stratejik ve vazgeçilmezdir. Bu denli önemli bir sektör olmasına karşın tamamen doğal koşullara bağlı olduğundan diğer sektörlerle oranla daha fazla risk ve belirsizliklerle karşı karşıyadır. Başka bir deyişle tarım üstü açık bir fabrikadır. Tarımsal üretimin açık havada yapılması üretilen ürünlerin miktar ve kalitesi üzerine doğal koşulların ve oluşabilecek risk ve belirsizliklerin önemli derecede etkide bulunmasına neden olmaktadır. Tarımsal üretimin doğal koşullara bağımlı olması, iklim ve toprak faktörleri başta olmak üzere tarımsal üretimi etkileyen risk ve belirsizliklerin de nedenidir. **Risk**, normal koşullarda üretimde meydana gelebilecek kayıp veya zarardır. Riskin meydana gelme olasılığı istatistik yöntemlerle ve belirli bir olasılıkla tahmin edilebildiğinden, risk objektif bir olaydır. Sözelimi, kırılmadan ileri gelen yumurta kayıpları, yumurta tavukçuluğunda karşılaşılan ve yaklaşık olarak tahmin edilebilen bir risktir. Ya da ayçiçeği hasadından sonra ürüne karışan yabancı madde miktarı % 2-3 gibi önceden tahmin edilebilir bir düzeydedir. Tarımsal faaliyetlerde insanların karşılaştıkları başlıca riskler; ölüm, yaşlılık, hastalık, kaza, işsizlik ve üçüncü şahısların neden olduğu hasarlardır.

Belirsizlik ise, gelecekte meydana gelme olasılığı istatistiksel yöntemlerle önceden tahmin edilemeyen subjektif bir olaydır. Bu nedenle, belirsizliği önceden tahmin etmek olanaksızdır. Tarımsal üretimde belirsizliğe neden olan başlıca olaylar; dolu, fırtına, hortum, don, sel, kuraklık, yangın, hastalık ve zararlı böceklerdir. Sanayi, ticaret gibi tarım dışı sektörler iklim koşullarından pek etkilenmezler, hastalık ve zararlı böceklerin neden olduğu kayıplar da bunlar için söz konusu değildir. Ayrıca, tarım dışı sektörlerin karşılaştığı belirsizlikler sigorta ile karşılanabilir. Tarımsal üretimde karşılaşılan bütün risk ve belirsizlikleri sigorta ettirmek maliyet açısından güçtür. Bu nedenle tarım ürünleri genelde dolu, fırtına, don ve yangın gibi bazı risklere karşı sigortalanabilmektedirler. Halbuki bunların dışında kuraklık, sel, hastalık, zararlılar, kalite kaybı vb. daha birçok riskler bulunmaktadır. Gelişmiş ülkelerde bile bütün tehlikelere karşı sigorta ender uygulanır. Çiftçiler risk ve belirsizliklere karşı korunmak için, üretimde farklılaşmaya giderler. Farklılaşma ile işletmedeki üretim faaliyeti sayısı artar. Farklılaşma ürün kayıplarını azaltmaz. Ancak, bir üretim faaliyetinde ortaya çıkan kayıplar,

diğer faaliyetlerdeki kazançlar dengeleneceğinden gelirin büyük ölçüde düşmesi önlenebilir. Ürün kayıplarını azaltmak için teknolojik gelişmelerden yararlanmak bir başka yoldur. Örneğin, erken ve geç donlar arasında rahatlıkla yetiştirilebilecek yeni çeşitler, kuraklığa ve hastalıklara dayanıklı bitkiler, çiftçilerin zararlarını en düşük düzeye indirebilir. Çiftçiler iklim koşullarını yakından izleyerek, kuraklık, don, sel, dolu gibi tehlikelerden bir ölçüde kurtulabilirler. Bütün bu önlemlere karşın, tarımda her zaman risk ve belirsizlik sonucu kayıplar söz konusudur.

4.1.6 Üretimin Dönemsel Olması

Tarımda sürekli üretim olanaksızdır. Tarıma ayrılan kaynakları çok fazla artırsak da tarımsal üretimin yılın belirli mevsimlerinde olmasını etkileyemeyiz. Çünkü tarımsal ürünlerin hasat edilebilmesi için belirli bir olgunluğa gelmesi ve belirli bir sürenin geçmesi gerekir. Halbüki tarım dışı sektörlerde hammadde temin edildiği, işgücü ve makineler çalıştığı ve pazar talebi bulunduğu sürece sürekli üretim yapmak mümkündür. Örneğin otomobil piyasasında talep olduğu sürece fabrikalar bu talebe yetişebilmek için üretimlerini artırır, bunun için gerekirse yeni makineler temin edebilir yeni işçileri işe alabilir, vardiyaları artırabilirler. Ancak tarım ürünlerine aşırı talepte olsa bu talebi her zaman karşılamak mümkün olmayabilir. Örneğin bir bölgede kurulan süt fabrikası kapasitesini ne kadar artırırsa artırırsa o bölgede sağım yapılan süt hayvanlarının ancak tamamının sütlerini işleyebilir. Onun dışında fazladan talep olsa da bu talebi bölgeden karşılayamaz. Çünkü süt hayvanlarının süt verimi bu hayvanların genetik kapasiteleri ile ilişkilidir. Tarımsal üretimi artırmak için, ya üretim alanı ya da birim alandan alınan ürün miktarını çoğaltmak gerekir. Bu nedenle, tarım sektöründe bir üretim faktörü olarak toprağın önemi büyüktür. Tarım dışı sektörlerde ise toprak göreceli olarak daha az önemlidir.

4.1.7. Tarımsal Üretimin ve Piyasaların Kontrolünün Sınırlı Olması

Bir tarım işletmesinin başarılı bir biçimde yönetilmesi, üretimin kontrol edilmesine bağlıdır. Planlanandan çok ya da az üretim işletmenin kârlılığını olumsuz etkilediğinden, üretimin tüketici talebine göre düzenlenmesi gerekir. Bunun için gelecekteki fiyatlar ve maliyetler tahmin edilir. Tahminlere göre kârlı olacağı düşünülen ürünler seçilir ve üretim miktarı saptanır. Tarım dışı sektörlerde fiyatları belirleyebilmek ya da tahmin edebilmek daha kolaydır. Fiyatı piyasa talebi belirler. Tarımsal üretimde de fiyatları talep belirler ancak üretimin çok olması talebin kısa sürede değişmemesi arzın çok olduğu durumlarda fiyatların bazen aşırı düşmesine arzın az olduğu dönemlerde ise fiyatların aşırı yükselmesine neden olabilir. Kısacası tarımda durum diğer sektörlerle göre daha farklıdır. Çiftçiler ürün fiyatlarına ancak ekim veya dikim zamanında tepkide bulunabilirler. Ekim zamanı bir ürünün fiyatı

yüksekse, çiftçi bu ürüne ayırdığı alanı genişletebilir. Tersine, ekim zamanı fiyatı düşük olan ürüne çiftçi bir önceki üretim dönemine göre daha az alan ayırır.

Piyasaya fazla miktarda ürün geldiğinde, fiyatlarda düşme eğilimi görülür. Ekonomi derslerinde açıklanan “Örümcek Ağı Teoremi”, çiftçilerin fiyatlara tepkide gecikmelerinden ötürü ürün fiyatlarının dalgalandığını ve bunun için tarımsal ürünlerde piyasayı düzenlemenin güç olduğunu gösterir. Bütün bu gerçeklere karşın, çiftçiler yine de piyasada geçerli olan fiyatlara göre üretimlerini düzenlerler. Ama arzın talebe gecikmeli olarak karşılık vermesi ve üretimin hava koşullarının etkisi altında olması, üretimin ve buna bağlı olarak piyasanın kontrolünü güçleştirir. Çünkü çiftçiler üretim planlarını normal hava koşullarına göre yaparlar. Hava koşullarının elverişli geçmesi, üretimin planlanandan çok olmasına, tersi ise azolmasına neden olur.

Sanayi işletmeleri çeşitli yollarla tekelleşmeye giderek (monopoller, karteller, tröstler vb) üretim ve piyasayı kontrol edebilirler. Öte yandan, çiftçiler üretimi kontrol etmek amacıyla bu şekilde biraraya gelerek tekelleşemezler. Çiftçiler genelde ürünlerini etkin biçimde pazarlamak amacıyla tarım kooperatifleri kurarlar.

Bazı koşullarda devlet üretimi kontrol için destekleme alımları, girdi politikası gibi araçları kullanır. Bu tür politikalar dahi, bütün yurt düzeyine yayılmış binlerce işletmenin üretimle ilgili kararlarını istenildiği ölçüde etkileyebilir. Tarım sektöründe üretimin tüketime göre planlanmasının ve gerçekleştirilmesinin güç olması, tarım ürünleri piyasasının düzenlenmesini de güçleştirir.

4.2. Dünyada Tarımsal Destekleme Politikaları

Dünya tarımının en önde gelen aktörleri ABD ve AB'dir. Bu iki ülke hem tarımsal üretimin yüksekliği, hem de dünya siyasetindeki ağırlıklı rolleri nedeniyle dünya tarımsal ticaretinde de başrolü oynamaktadırlar. Her iki ülke de korumacı tarımsal politikalar uygulama ve çiftçilerine büyük meblağlarda gelir transferi yapma bakımından öteki ülkeleri geride bırakmaktadırlar. ABD ve AB bugüne kadar yürütülen çok taraflı ticaret görüşmelerinde belirleyici bir rol üstlenmişler, birçok kez gelişmekte olan ülkeleri kendi şartlarını kabule zorlamışlardır. Yine bu iki ülkenin tercihleri doğrultusunda tarım Uruguay Turu'na (UT) kadar ticaretin serbestleştirilmesi amacıyla yürütülen görüşmelerinin kapsamı dışında kalmayı başarmıştır. Ancak UT'de tarım da görüşmelerin kapsamına dahil edilmiş, bunun sonucunda her iki ülkede de tarımsal reform ve tarımın bütçe üzerindeki yükünü azaltma arayışları hızlanmıştır. Aşağıda önce ABD, sonra da AB'de tarımsal destek programlarının tarihsel seyri özetlenmektedir.

4.2.1. ABD’de Tarımsal Destekleme Politikaları

ABD’de tarımsal destekleme faaliyetleri 1933 yılında kurulan ve 1948 yılından itibaren Tarım Bakanlığı’na bağlı federal bir kuruluş olarak faaliyette bulunan, Ürün Kredi Şirketi (CCC) tarafından gerçekleştirilmektedir. CCC, krediler, satın almalar, ödemeler ve diğer faaliyetler yoluyla tarım ürünlerinin fiyatlarını desteklemek, üretim ve pazarlama konusunda çeşitli imkanlar sağlamak, tarım ürünlerini iç ve dış piyasalarda değerlendirmek, gerektiğinde gıda yardımlarında bulunmak ve tarım ürünleri fazlası için yeni dış pazarlar bulmak gibi görevler üstlenmiştir. Zaman içinde çeşitli değişimlerden geçen ABD tarım politikası 1995 yılına kadar, 1990 yılında yürürlüğe girmiş olan Gıda, Tarım, Muhafaza ve Ticaret Kanunu (FACTAct) uyarınca, amaç ve koruma yöntemleri değişmemek üzere, “Gıda Güvenliği Sözleşmesi” olarak tanımlanan çok yıllık programlar çerçevesinde uygulanmıştır. 1993 sonlarında UT müzakerelerinin tamamlanıp 1994 yılında UT Nihai Senedi’nin imzalanmasından yaklaşık iki yıl sonra ABD, 1996 yılında tarımsal destek programlarında yeni düzenlemeler yapmıştır. 1995 yılına kadar yürürlükte kalmış olan Gıda, Tarım, Muhafaza ve Ticaret Kanununda öngörülen tarımsal destek programında destekleme kapsamına alınmış olan başlıca ürünler buğday, arpa, yulaf, mısır, sorgum, çeltik ve pamuktur. Buna göre hasat döneminden önce, ortalama ABD fiyatları esas alınarak, *hedef fiyat ve taban fiyat* olmak üzere iki fiyat açıklanmaktadır. Hedef fiyat, çiftçi gelirlerinde istikrarı koruyacak düzeyde üreticiye gelir sağlayan fiyat; buna karşılık taban fiyat ise, çiftçilerin işletmelerinde tarımsal üretime devam etmelerine olanak sağlayacak düzeyde gelir sağlayan minimum fiyattır. 1982 yılı öncesinde bazı yıllarda hedef fiyatın piyasa fiyatının altında kalması üzerine, 1982 yılında getirilen bir düzenleme ile bu fiyatın piyasa fiyatının altında kalmaması kararlaştırılmıştır. Ancak, 1985 Gıda Güvenliği Sözleşmesi ile bu politikadan bir sapma ortaya çıkmış ve hedef fiyatın iki yıl süre ile sabit tutulması, daha sonraki yıllarda da düşürülmesi öngörülmüştür. Esas itibariyle fiyat sistemi, çiftçilerin ürünlerini pazarda satmaları ile oluşan, piyasa fiyatına göre işlemiştir. Piyasa fiyatının hedef fiyatın altında oluşması durumunda aradaki fark *fark ödemesi* adı altında çiftçiye ödenmiş; piyasa fiyatının hedef fiyatın üzerinde oluşması halinde herhangi bir işlem yapılmamıştır. Bu dönemde çiftçiler ayrıca, ürünlerini taban fiyat düzeyinde devlete satmak, veya pazar fiyatlarının yükselmesini beklemek üzere ürünlerini rehin olarak bırakıp, belirli bir faiz karşılığında ve genellikle 9 aya kadar vadelerle kredi kullanma imkanına sahip olmuşlardır. UT anlaşması yürürlüğe girdikten sonra ABD tarımsal destek programlarını gözden geçirmiş ve önemli bazı değişiklikler yapmıştır.

4.2.2. Avrupa Birliği'nde (AB) Tarımsal Destekleme Politikaları

Temelde destekleyici ve koruyucu bir tarım politikası olan AB Ortak Tarım Politikası (OTP) dünyada halen yürürlükte olan en kapsamlı, karmaşık ve en korumacı tarımsal destekleme politikası olarak nitelendirilebilir.

OTP çerçevesinde uygulanmakta olan ortak piyasa düzenleri, iç ve dış piyasada uygulanan düzenlemeler olarak ikiye ayrılabilir. Sözkonusu düzenlemeler kendi içinde birbirleriyle de bağlantılıdır. İç piyasada uygulanan düzenlemelerin temel referansları gerçekleşmesi beklenen fiyatlar ve iç destekleme fiyatlarıdır. Gerçekleşmesi beklenen fiyatlar kapsamında yer alan fiyatlar üreticinin eline geçmesi istenen fiyatlar olup, benzer işlevler görmekle birlikte uygulandıkları ürün veya ürün grubuna göre farklı (*hedef fiyat, yönlendirme fiyatı, norm fiyat ve temel fiyat gibi*) isimler alabilmektedirler. İç piyasada uygulanan destekleme araçları ise, *müdahale fiyatı, geri çekme fiyatı, satın alma fiyatı, minimum fiyat, üretim yardımları ve fark ödemeleridir*. Öte yandan dış ticarete uygulanan fiyat destekleri ithalatta uygulanan destekler ve ihracatta uygulanan destekler olarak iki grup altında toplanabilir. İthalatta en önemli koruma aracı tarifeler, ihracatta uygulanan destekleme aracı ise ihracat sübvansiyonlarıdır. OTP çerçevesinde uygulanan diğer pazar ve fiyat düzenlemeleri imalatçılara verilen sübvansiyonlar, *tüketici yardımları, üretici kotaları, ortak sorumluluk vergisi ve ihracat vergileridir*.

OTP gerek AB içi ve gerekse AB dışı çevrelerce çeşitli yönleriyle uzun süredir eleştirilmektedir. Bazı çevrelerce AB'nin gelişim sürecinde olumlu rol oynamış önemli unsurlardan biri olarak tanımlanan, bazı çevrelerce ise tam aksine ekonomik rasyonellikten uzak, AB'li vergi mükelleflerini cezalandıran bir uygulama olarak görülen OTP, iç ve dış faktörlerin zorlamasıyla sürekli bir değişim ve yenilenme süreci içerisindeydir. Özellikle 1967, 1985, 1992 ve 1998 OTP'ye yeni bir biçim verme arayışlarının öne çıktığı yıllar olarak nitelenebilir. 1967'de ortaya konan *Manshold Planı* ile fiyat desteklerinden çok arazi toplulaştırması başta olmak üzere, çeşitli önlemlerle kırsal ve tarımsal alt yapının ve tarım işletmelerinin yapısının iyileştirilmesi öngörülmüştür. *Yeşil Kitap*(1985) ile üretimin ve tarımsal harcamaların kısılması, piyasa ekonomisine geçiş, ürün kalitesinin iyileştirilmesi, kırsal kalkınmaya ve çevrenin korunmasına ağırlık verilmesi amaçlanmıştır. Diğer bir reform girişimi, UT görüşmeleri ile aynı döneme denk gelen MacSharry reformudur(1992). MacSharry reformu ile çiftçiye sağlanan destekler, fiyat desteklerinden çok, çiftçinin mevcut gelir düzeyini sürdürmesine imkan sağlayacak doğrudan destekler, çevrenin korunması ile ilgili ödemeler, kırsal kalkınma teşvikleri ve geçiş dönemi düzenleme yardımları şeklinde gerçekleşmiştir.

OTP'yi konu alan reformlar sürecinde gündeme gelen çeşitli düzenlemeler arasında şunlar önemli bir yere sahiptir: 1) dengeleyiciler, 2) üretimden vazgeçme, 3) yayma, 4) erken emeklilik, 5) üretim kotaları, 6) kaliteye öncelik, 7) tarımsal ürünler için yeni kullanım alanları bulunması(çeşitlendirme), 8) bölgesel politikalarda, kalkınmada öncelikli yörelere yardım, 9) yapısal politikalarda, küçük aile işletmelerinin topluluk tercihleri doğrultusunda alternatif üretim kollarına yönlendirilmesi, 10) üretimden vazgeçilen alanların ormanlaştırılması veya tatil kampları, dinlenme parkları, golf sahaları gibi amaçlar için kullanılarak ek gelir faaliyetlerinin desteklenmesi, 11) genç üreticilere ek finansman sağlanması ve 12) çevre korumasına katkıda bulunacak tarım işletmelerine destek sağlanması.

Doğrudan gelir ödemeleri, bölgesel bazda geçmiş yıllardaki verimler esas alınarak, belirli bir alanı boş bırakan işletmelere, hektar başına ödenmektedir. Sığır ve koyun etinde ise hayvan başına belirli bir ödeme yapılmaktadır. ABD gibi AB de UT sonrası dönemde tarım politikalarına yeni bir biçim verme arayışlarına girmiş, bu çerçevede OTP'de bazı değişiklikler yapma yönünde girişimler başlatmıştır.

4.3. Türkiyede Tarımsal Destekleme Politikaları

Her ülkede uyguladıkları ekonomik sistem ve yaklaşımları ne olursa olsun tarım sektörüne yönelik müdahalelerde bulunmaktadır. Bu müdahaleler tarım sektörünün özelliklerinin bir gereği olarak yapılmaktadır. Özellikle tarımın ekonomide önemli bir sektör durumunda olduğu, Türkiye gibi ülkeler için tarım sektörüne yapılacak müdahalelerin önemi dahada artmaktadır.

Ülkemiz de 2008 yılı TÜİK rakamlarına göre 43 milyona yakın küçükbaş ve büyükbaş hayvan varlığı ve 258.790.951 dekar işlenebilen tarım alanı mevcuttur.

Çizelge.4.1. Türkiye'nin 2006 ve 2007 yılları itibarıyla hayvan varlıkları (Baş)

Hayvan Türü	Hayvan Sayısı (2006 Yılı)	Hayvan Sayısı (2007 Yılı)
Kültür Irkı Sığır Varlığı	2 771 818	3 295 678
Kültür Melezi Sığır Varlığı	4 694 197	4 465 350
Yerli Sığır Varlığı	3 405 349	3 275 725
Koyun (Merinos)	815 431	971 082
Koyun (Yerli)	24 801 481	24 504 211
Keçi (Kıl)	6 433 744	6 095 292
Keçi (Tiftik)	209 550	191 066
Manda	100 516	84 705
TOPLAM	43 232 086	42 883 109

Kaynak: TÜİK (2008).

Çizelge 4.2.Türkiye'nin işlenebilen tarım alanları

TÜRKİYE - İLLER BAZINDA İŞLENEBİLEN TARIM ALANLARI						
S. N.	İller	Tarım alanları(Dekar)				
		Toplam Alan	İşlenen tarla alanı		Sebze Alanı	Meyve,Zeytin Bağ, Çay .
			Ekilen	Nadas		
1	İstanbul	785 570	720 062	-	40 515	24 993
2	Tekirdağ	3 779 865	3 608 243	-	79 918	91 704
3	Edirne	3 701 957	3 549 520	11 410	113 078	27 949
4	Kırklareli	2 384 981	2 326 975	-	46 661	11 345
5	Balıkesir	4 278 999	3 047 708	32 140	344 490	854 661
6	Çanakkale	2 605 742	1 885 274	95 169	192 171	433 128
7	İzmir	3 539 326	1 744 829	29 795	434 757	1 329 945
8	Aydın	3 955 105	1 607 045	6 213	154 847	2 187 000
9	Denizli	3 686 032	2 762 522	96 120	155 879	671 511
10	Muğla	2 459 369	1 103 318	40 705	236 369	1 078 977
11	Manisa	4 944 806	2 909 260	105 686	349 060	1 580 800
12	Afyonkarahisar	5 477 939	4 268 774	978 550	76 049	154 566
13	Kütahya	3 592 157	2 945 882	517 420	68 441	60 414
14	Uşak	2 172 320	1 943 717	87 498	74 570	66 535
15	Bursa	3 449 430	2 032 060	190 250	484 575	742 545
16	Eskişehir	5 599 391	3 784 533	1 674 383	102 655	37 820
17	Bilecik	965 003	633 259	132 050	88 924	110 770
18	Kocaeli	976 605	658 785	149 710	33 201	134 909
19	Sakarya	1 936 702	997 155	33 000	96 779	809 768
20	Düzce	859 496	218 112	-	13 337	628 047
21	Bolu	1 285 570	1 024 435	216 209	14 768	30 158
22	Yalova	149 371	35 223	16 907	34 961	62 280
23	Ankara	12 250 583	8 495 897	3 100 938	429 409	224 339
24	Konya	25 601 964	12 973 926	11 943 581	233 330	451 127
25	Karaman	3 285 437	2 315 796	391 013	182 667	395 961
26	Antalya	3 779 840	2 318 668	485 982	415 485	559 705
27	Isparta	1 787 799	1 182 555	235 155	54 219	315 870
28	Burdur	1 623 364	1 344 646	109 206	62 740	106 772
29	Adana	5 621 945	4 803 462	36 260	299 613	482 610
30	Mersin	4 043 360	2 461 756	254 910	358 372	968 322
31	Hatay	2 883 308	1 764 601	2 500	400 438	715 769
32	Kahramanmaraş	3 957 084	3 101 063	301 043	88 261	466 717
33	Osmaniye	1 545 855	1 405 000	-	43 300	97 555
34	Kırkkale	2 714 184	1 836 012	803 732	38 722	35 718
35	Aksaray	4 339 695	2 768 730	1 244 354	105 149	221 462
36	Niğde	2 682 341	1 649 461	697 400	48 570	286 910
37	Nevşehir	3 214 234	2 368 495	563 210	36 471	246 058
38	Kırşehir	4 267 511	2 750 823	1 436 895	42 946	36 847
39	Kayseri	6 603 624	3 609 118	2 776 061	103 249	115 196
40	Sivas	7 144 065	4 870 555	2 191 150	15 956	66 404
41	Yozgat	7 478 189	5 007 836	2 349 662	47 191	73 500

TÜRKİYE - İLLER BAZINDA İŞLENEBİLEN TARIM ALANLARI(DEVAM)						
S. N.	İller	Tarım alanları(Dekar)				
		Toplam Alan	İşlenen tarla alanı		Sebze Alanı	Meyve,Zeytin Bağ, Çay
			Ekilen	Nadas		
42	Zonguldak	700 172	391 514	26 400	24 255	258 003
43	Karabük	551 768	338 348	194 400	11 119	7 901
44	Bartın	501 035	402 925	29 195	17 332	51 583
45	Kastamonu	1 892 417	1 453 447	259 324	71 969	107 677
46	Çankırı	1 992 645	1 246 264	645 687	63 394	37 300
47	Sinop	1 051 489	679 385	311 200	39 682	21 222
48	Samsun	4 246 802	2 916 547	128 025	287 445	914 785
49	Tokat	3 036 458	2 423 044	241 852	222 364	149 198
50	Çorum	5 872 487	4 388 971	1 255 297	112 250	115 969
51	Amasya	2 244 725	1 884 604	166 851	151 335	41 935
52	Trabzon	995 377	325 286	-	24 973	645 118
53	Ordu	2 617 778	386 989	-	12 238	2 218 551
54	Giresun	1 643 661	359 944	112 910	36 345	1 134 462
55	Rize	543 760	6 208	-	4 432	533 120
56	Artvin	402 379	149 601	20	15 710	237 048
57	Gümüşhane	741 305	557 796	160 726	8 414	14 369
58	Erzurum	3 772 998	2 786 188	951 838	16 806	18 166
59	Erzincan	1 701 467	1 180 979	432 500	53 368	34 620
60	Bayburt	1 002 826	669 827	329 900	1 664	1 435
61	Ağrı	3 603 076	2 355 572	1 235 778	11 196	530
62	Kars	3 358 749	2 607 860	742 302	1 798	6 789
63	Iğdır	776 024	533 819	182 521	30 513	29 171
64	Ardahan	417 206	401 286	12 500	1 770	1 650
65	Malatya	3 451 135	1 631 165	973 752	61 827	784 391
66	Elazığ	2 080 868	1 373 915	452 000	50 135	204 818
67	Bingöl	413 699	216 095	183 792	6 362	7 450
68	Tunceli	728 307	394 385	307 364	10 979	15 579
69	Van	3 062 224	2 262 669	748 727	13 454	37 374
70	Muş	3 382 293	2 541 793	769 240	68 630	2 630
71	Bitlis	1 004 827	733 595	248 300	8 244	14 688
72	Hakkari	406 902	346 597	20 120	21 562	18 623
73	Gaziantep	3 621 350	1 811 220	128 957	80 237	1 600 936
74	Adıyaman	2 775 281	2 329 673	3 500	44 627	397 481
75	Kilis	1 046 072	459 565	101 985	123 502	361 020
76	Şanlıurfa	11 471 531	9 130 672	1 079 300	209 997	1 051 562
77	Diyarbakır	7 282 008	6 176 103	671 676	183 538	250 691
78	Mardin	3 646 149	3 026 669	311 365	85 853	222 262
79	Batman	1 391 532	1 172 560	96 085	74 100	48 787
80	Şırnak	768 670	704 505	33 700	10 625	19 840
81	Siirt	1 181 381	804 312	23 050	16 998	337 021
Türkiye Toplamı		258 790 951	174 396 988	46 908 406	8 533 135	28 952 422

KAYNAK:Ttüik(2008).

Genel olarak, tarımsal destekleme politikalarında amaçlar; tarımsal ürün fiyatlarında istikrar ve ürünler arasında denge oluşturmak, üretici gelirlerinde kararlılık ve adil bir gelir dağılımı sağlamak, tarımda yapısal gelişmeler ile uygun işletme yapılarını oluşturmak, tarımsal üreticilerin teknoloji, maliyet ve fiyat açılarından dünyanın diğer ülkeleri ile rekabet edebilir hale gelmelerini sağlamak ve ayrıca tüketicilere de uygun fiyattan, istenilen zamanda, istenilen yerde ve miktarda tarımsal ürün sunulmasına katkıda bulunmak olarak sıralanabilir(Işın 2000).

Sosyal ve ekonomik gelişmenin gerçekleştirilebilmesi büyük ölçüde, ülke kaynaklarının tam ve etkin kullanımının geliştirilmesiyle ilişkilidir. Bu çerçevede tarımsal üretimde kaynakların tam ve etkin kullanımı, üretimde devamlılığın sağlanması ve geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Tarımda destekleme denince kamuoyu daha çok destekleme alımlarını ve gübre, tarımsal mücadele ve veteriner ilaçları, tohum gibi girdilere yapılan fiyat desteklerini düşünmektedir. Halbüki tarımın veya kırsal kesimin desteklenmesi çok çeşitli yollarla yapılabilmektedir. Bunlar içinde tarımsal yatırım teşvikleri, dış ticarete teşvik ve dış alımda koruma, kredilerin daha düşük faizlerle sağlanması, süt teşvik primleri, doğal afet ödemeleri, tarım ürünleri ve hayvancılık sigorta primleri desteği, ekim alanlarını sınırlandırma ve destekleme primleri, sulama yatırımları, toprak ıslah çalışmaları, mer'a ıslahı, arazi toplulaştırması gibi yatırımlar, hayvan ıslahı, bitki hastalık ve zararlılarına karşı erken uyarı sistemleri kurulması, toplu ilaçlamalar gibi hizmetler, araştırma ve yayım çalışmaları gibi hizmetler, kooperatiflerin vb. örgütlenmelerin desteklenmesi gibi etkinlikler de vardır. Bu gibi kamu yatırım ve hizmetleri Dünya Ticaret Örgütü Tarım Anlaşmasında “yeşil kutu” denilen uygulamalar içinde bulunmaktadır. Bunlar aynı zamanda Dünya Ticaret Örgütü'nce yasaklanmayan tarım politikası araçları olup, serbest ticareti bozucu kabul edilmemektedir. Bazı kamu bürokratlarının zannettiği veya göstermek istediği gibi yeşil kutu yalnızca araştırma ve yayım etkinliklerine indirgenemez.

Bütün bu yatırım ve kamu hizmetlerinin kırsal kesimin gelirini artırma yönünde büyük etkileri olmuştur ve olmaya da hızı azalmakla birlikte devam etmektedir. Örneğin kuru tarım yapılan bir alanın sulamaya açılması burada toprağı olanlara, hatta tarım işçisi olanlara bile (yoğun işgücü gerektiren ürünlerin ekilmesi durumunda) gelir arttırıcı etkilerde bulunmaktadır. Ancak bu yatırımlar bazen sulamada olduğu gibi daha çok toprak sahiplerine yönelik yararlar sağlamakta, hatta bazı durumlarda topraksız ailelerin kırdan sürülmelerine bile neden olmaktadır. Diğer taraftan bu tür yatırımlar ve hizmetlerin gelir arttırıcı etkileri bir süre sonra azalmakta hatta başlangıç düzeyine geri dönelebilmektedir. Bu durum verim

artışlarının ürün fiyat düşüşlerine yol açması ile oluşmaktadır. Üreticinin kooperatifler halinde batılı ülkelerde olduğu gibi örgütlenemediği ülkemizde yatırımlar ve destekleyici kamu hizmetlerinin etkisi ile önce verim artmakta veya daha çok değerli ürünler ekilebilmekte ancak bir süre sonra artan üretim, fiyatları göreceli olarak düşürerek üreticinin eski gelir düzeyine düşmesine yol açabilmektedir. Bu durumlarda bu verimlilik artışlarından tarım ürünleri ticaretini yapan veya bunları işleyen kesimlerle, tarım üreticilerine girdi pazarlayan kesimler yararlanmaktadırlar. Bu kesimler Devletin bu tür çalışmalarını destekleyebilmektedirler. Ancak geçtiğimiz dönemlerde destekleme alımlarının özellikle politikacılar açısından cazip olmasının nedeni yatırım ve kamu hizmetlerinin etkilerinin daha uzun bir sürede ortaya çıkmasına karşı, destekleme alımlarının çok hızlı ve görülmür bir şekilde gelir artışı doğurmalarıdır. Bu nedenle politikacılar özellikle seçim dönemlerinde destekleme alımlarına ilgi göstermektedirler. Bu yollarla çiftçi kitleleri elde tutulabilmekte, daha radikal yönlerde ve özgüvene dayalı kooperatifleşme benzeri çarelere yönelmeleri önlenmektedir. Bu haliyle destekleme alımları bu yıllara kadar statükodan yarar sağlayan kesimlerin uzun vadeli çıkarları ile uyum içinde olagelmıştır.

Altyapı yatırımları ve tarımdaki kamu hizmetlerinin yapılmasını son yıllarda güçleştiren bir etken ise, 1980'lerde başlayan vergi almak yerine iç ve dış borçlara yönelerek bütçeyi artık bir azınlığa borç faizleri yoluyla değer aktarımın bir aracı haline getiren anlayıştır. Bunun sonucu kamuya yönelik yatırımlar devam ediyor mesajlarına karşılık tarımda gelir artışının en önemli itici gücü olan altyapı yatırımlarının durması söz konusudur. Örneğin 2000 yılına kadar GAP projesinde enerji yatırımlarında % 70, sulama yatırımlarında ise sadece % 12,8 gerçekleşme sağlanabilmiştir. Sulamaya açılması öngörülen 1.700.000 hektar alanın sulanabilmesi için yatırımlar bu hızla devam ederse öngörülen sürenin 60 yıl gerisinde kalınacaktır(Ergin 2000). Tarımsal altyapı yatırımlarının hızlı artışı ancak kamu finansmanında borç alma yerine vergi artışına yönelik köklü bir değişiklikle mümkündür. Ayrıca Tekel, Telekom gibi kamuya gelir yaratan kurumların özelleştirilmesinden kaçınmak gereklidir.

4.4. (ARİP) Projesi ve Destekleme Sistemleri

4.4.1. Projenin Amacı

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, gereksiz müdahalelerin bertaraf edilerek ekonominin sürdürülebilir şekilde büyümesi ve yoksulluğun azaltılması için gerekli ortamı sağlamaya imkân veren ve gelecekte Avrupa Birliği (AB)'ne katılma için gerekli zeminin oluşturulmasına yönelik tarihi boyutlarda bir Ekonomik Reform Programı'nı hayata geçirmiştir. AB'ye katılım konusundaki en önemli kriterlerden biri de yeni üyelerin

birleştirilmiş pazarda rekabet edecek ekonomilere sahip olmaları zorunluluğudur. Bu, tarımsal üretim, pazarlama ve işleme alanlarındaki üretim verimliliğinin artırılmasına yönelik önlemler üzerinde odaklaşmayı gerektirmektedir. Bu çerçevede, tarım alanında ARIP adıyla bir program uygulanmaya başlamıştır.

İlk aşamadaki bu reformlar ile mevcut destekleme sisteminin kamu sektörü bütçesi tüketiciler üzerindeki yükü azaltılmış olacak ve kamu ve özel sektör yatırımlarının yanlış teşviklere göre yapılmasının önüne geçilecektir. Programın sonunda Türkiye'de, Dünya standartlarına göre rekabet edebilir ve yapay teşvikler ve sübvansiyonlar yerine gerçek mukayeseli üstünlüğe dayalı üretim modellerine sahip bir tarım ve tarımsal sanayi sektörü oluşturulması öngörülmektedir.

4.4.2. Proje Bileşenleri

ARIP, uygulamaya konacak Tarım Stratejisinin temel araçlarından birini oluşturmaktadır. ARIP faaliyetlerine destek olmak ve tarım sektörünü güçlendirmek üzere uygulamaya konan bu proje dört ana bileşeni içermektedir:

(i)Projenin A Bileşeni, çiftçilere sağlanan sübvansiyonların, kredi ve fiyat desteklerinin kaldırılmasının kısa vadedeki olası olumsuz etkilerinin azaltılması ve verimli üretim modellerine geçişin kolaylaştırılmasını amaçlamaktadır.

Bu kapsamda;

1.Doğrudan Gelir Desteği (DGD) ödemelerinden yararlanacak çiftçilerin belirlenmesi ve ödemelerin belirli bir plan dahilinde yapılmasının sağlanması,

2.Bu desteğin sağlanabilmesi için ülke çapında bir çiftçi kayıt sisteminin kurulması ve bu sistemi desteklemek üzere tapu kayıtlarının bilgisayar ortamına aktarılarak, otomasyonun sağlanması konularında gerekli teknik yardım, eğitim, yazılım ve donanımın temini, Dünya Bankası kaynaklarından finanse edilmektedir.

(ii)Projenin B Bileşeni kapsamında arz fazlası olan ürünlerde, çiftçilerin alternatif ürünlere yönelmelerinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Bu çerçevede;

1.Yüksek sübvansiyonlu ve arz fazlası olan ürünlerin (findık, tütün) üretiminden, daha sürdürülebilir nitelikteki ürünlere geçişin sağlanması,

2.Geçiş döneminde oluşan çiftçi maliyetlerinin bir kez olmak üzere karşılanması,

3.Findık ağaçlarının sökülmesi, alternatif ürünler için girdi ödemelerinin ve geçiş döneminde tarlaların hazırlanmasına ilişkin çiftçilere yapılacak olan hibe ödemelerinin,

Dünya Bankası kaynaklarından finanse edilmesi planlanmaktadır. Ote yandan 2005 yılı içerisinde bu bileşen aşağıdaki alt bileşenleri de içerecek şekilde revize edilmiştir:

- a) Tarımsal verimliliğin artırılması için seçilen illerdeki tarımsal arazilerin toplulaştırılmasını ve yeniden tasarlanmış parsel planları içinde yeni yolların yapımını, inşaat ve teknik hizmetlerin finanse edilmesi yoluyla destekleyen bir Arazi Toplulaştırma çalışmaları,
- b) Tarımsal pazarlama, işleme, diğer tarım dışı işler ve kamu hizmetlerinin sağlanmasında kullanılan altyapıların rehabilitasyonu konularında topluluk bazlı talep yönlendirmeli faaliyetleri destekleyen özel ve kamu sektörü programlarının yürütülmesini, hibelerin finansmanı yoluyla destekleyen bir Köy Bazlı Katılımcı Yatırımların desteklenmesi,
- c) Çiftçi kuruluşlarının ve seçilen bölgesel kooperatif birliklerinin kapasite oluşturmalarını destekleyen bir Tarım Örgütlerine Kurumsal Destek Sağlanması alt bileşeni ve
- d) Çevre bazlı tarımsal arazi kullanımı gerçekleştirerek zararlı tarımsal teknikleri değiştiren çiftçilere mali destek sağlayan, Türkçe’de ‘ÇATAK’ olarak adlandırılan bir Çevre Amaçlı Tarım Alanlarının Korunmasıdır.

(iii) Projenin C Bileşeni ile Tarım Satış Kooperatifleri'nin (TSK) ve Tarım Satış Kooperatif Birlikleri'nin (TSKB) yeniden yapılandırılması ve özleştirilmesiyle, kendi üyelerinin sahipliğinde üyelerine hizmet eden kuruluşlara dönüştürülmesi ve tarım ürünlerinin pazarlanması ve işlenmesinde devletin rolünün azaltılması hedeflenmekte olup, bu bileşen kapsamında aşağıdaki konular üzerinde çalışmalar gerçekleştirilecektir;

1. TSK'ların mali özerkliğinin ve bağımsızlığının sağlanması ve üyesi oldukları TSKB'ler üzerindeki mülkiyet haklarını kullanma yeteneklerinin artırılarak asli fonksiyonlarına dönmelerinin sağlanması,
2. TSK'ların üye çiftçiler adına ürünleri satma, işleme ve üye çiftçilere girdi sağlama yeteneklerinin artırılması,
3. Bu amaçlara ulaşmak için TSK'ların yeniden yapılandırılması, personel azaltılması ve kapasite oluşturma yardımı yapılması,
4. Proje kapsamına alınan TSKB'lerin, TSKB/TSK kanununa göre TSK'lara sağlamla yükümlü olduğu pazarlama ve işletme hizmetleri konusunda kapasitelerinin artırılması,
5. Katılan TSKB'lere yeniden yapılanma, gider azaltma, kapasite oluşturma ve iş geliştirme yardımının ikraz kaynaklarından sağlanması planlanmaktadır.

(iv)Projenin D Bileşeni kapsamında; eğitim de dahil olmak üzere, hizmetlerin finansmanı yoluyla, tarımsal istatistik, laboratuvar ve gıda testi, ürün sigortası ve/veya Programla ilgili diğer faaliyetlere ilişkin teknik desteğin ve danışmanlık hizmetlerinin sağlanması ve proje uygulanmasında gerekli koordinasyonun ve izlemenin sağlanmasıdır.

4.4.3. Uygulamalar

2001 yılında yürürlüğe giren bu proje kapsamında özellikle Türk tarımının yeniden yapılandırılması konusunda önemli çalışmalar ilgili Bakanlık ve kurumlarla yürütülmektedir. Bu kapsamda yapılan çalışmalar arasında en önemli olanlardan birisi de “Tarım Strateji Belgesi”nin hazırlanması ve uygulamaya konulmasıdır. Bu kapsamda organik tarım ve çevre dostu tarımsal uygulamaların daha etkinlik kazanması ve Pazar-üretici ilişkilerinin kurulması, tarımsal ürünlerin işlenmesine finans desteğinin sağlanması mümkün olmuştur. Tarım Strateji Belgesi, kaynakların etkin kullanımını ilkesi çerçevesinde ekonomik, sosyal, çevresel ve uluslararası gelişmeler boyutunu bütün olarak ele alan örgütlü, rekabet gücü yüksek, sürdürülebilir bir tarım sektörünün oluşturulması temel amaçtır. Bu temel amaç doğrultusunda tarım stratejisi belgesi, 2006-2010 yılları arasında, Avrupa Birliğine uyumu da gözeterek, tarım sektörü ile ilgili kesimlerin karar almalarını kolaylaştırmak, sektörün kalkınma hedef ve stratejileri doğrultusunda geliştirilmesini sağlamak ve Tarım Çerçeve Kanunu ile bu kanuna dayalı olarak hazırlanacak ikincil mevzuatın temelini oluşturmak için hazırlanmıştır.

Stratejinin ana amaçları şunlardır:

- 1.Sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde kaliteye dayalı üretim artışı ile gıda güvenliği ve gıda güvencesinin sağlanması,
- 2.Üreticilerin gelir düzeyinin yükseltilmesi ve istikrarının sağlanması, üretim maliyetlerini azaltıcı ve teknolojik gelişimi hızlandırıcı tedbirlerin uygulamaya konulması yoluyla üreticilerin rekabet düzeylerinin yükseltilmesi,
- 3.Tarımsal pazarlama altyapısının iyileştirilmesi ve üreticilerin pazara erişim düzeylerinin artırılması, tarım-sanayi entegrasyonunun geliştirilmesi, işleme sanayinin rekabet edebilirliğini artırıcı nitelikte uygun ve kaliteli ham maddenin temin edilmesi ile tüketici tercihlerinin karşılanması amacıyla yönelik tedbirlerin alınması,
- 4.Üreticilerin katılımını ve sorumluluğunu esas alan ve doğrudan üreticilere finansman sağlayan yaklaşıma dayalı kırsal kalkınma projelerinin oluşturulması ve söz konusu projelerin kırsal yaşam şartlarını iyileştirecek biçimde uygulanması,
- 5.Kamudan bağımsız bir yapıda üreticilere, üretimden pazarlamaya kadar olan safhalarda hizmet vermek üzere; kar amacı gütmeyen Tarımsal Üretici Birliklerinin kurulması ve

geliştirilmesi ile tarımsal nitelikli diğer üretici örgütlerinin geliştirilmesi, söz konusu örgütlerde denetimin özerkleştirilmesidir.

4.4.4. Tarım Stratejisinde Esas Alınan İlkeler

1. Avrupa Birliği Ortak Tarım ve Balıkçılık Politikalarına Uyum ve Dünya Ticaret Örgütü Tarım Anlaşmaları,
2. Piyasa koşullarında tarımsal üretime yönelik olarak piyasa mekanizmalarını bozmayacak destekleme araçlarının uygulanması,
3. Tarım ve kırsal kalkınmada bütüncül yaklaşım ve katılımcılığın benimsenmesi,
4. Tarım sektörü ile ilgili temel tarafların kurumsallaşmasını ve etkin çalışmasını sağlayacak tedbirlerin alınması,
5. Kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen tarımsal program, proje ve faaliyetlerin tarımsal tüzel kişiliklerin gelişimini özendirici bir çerçevede uygulanmasının sağlanması,
6. Kamu ve özel sektörün kırsal alandaki uygulama kapasitesinin güçlendirilmesinin sağlanması,
7. Tarımsal destekleme yöntemlerinin uygulanmasında ekonomik ve sosyal etkinliğin yanısıra, bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının giderilmesi, sektörel sürdürülebilirlik ve gıda güvencesinin sağlanması,
8. Tarımsal destekleri belirlenirken ödeme miktarının, şeklinin ve zamanının önceden ilan edilen usul ve esaslara dayalı olarak düzenlenmesi,
9. Tarım ürünlerinin pazarlanmasında, adil rekabet şartlarına dayalı, üretici ve tüketicilerin yararına işleyen, etkin ve verimli bir yapının oluşturulması esas alınmaktadır.

4.4.5. Tarımsal Destekleme Araçları

Tarımsal destekleme araçları; Doğrudan Gelir Desteği(DGD) Ödemeleri, Fark Ödemeleri, Hayvancılık Destekleri, Çevre Amaçlı Tarımsal Alanların Korunması(ÇATAK) Programı Destekleri, Telafi Edici Ödemeler, Ürün Sigortası Ödemeleri, Kırsal Kalkınma Destekleri ve diğer desteklerdir.

4.4.5.1. Doğrudan Gelir Desteği (DGD)

DGD Ödemeleri tarımsal üretim amacıyla işlenen araziler üzerinden her yıl tespit edilen birim ödeme miktarı (dekar başına TL) üzerinden yapılacaktır. Ödeme miktarları, üreticilerin tarım politikaları amaçlarına uyumunu kolaylaştırmak üzere farklı düzeylerde belirlenebilecektir.

Çiftçi Kayıt Sisteminin geliştirilmesine paralel olarak, ödemeler belli ürünleri yetiştiren üreticilere yapılacaktır. Ancak, alana dayalı ödeme kriteri değiştirilmeyecektir. Sera üreticileri, meyve (çok yıllık) ve sebze (tek yıllık) yetiştiricileri ve Çevre Amaçlı Tarımsal

Alanların Korunması (ÇATAK) Program alanları DGD uygulamalarının dışında tutulacaktır. Ancak bu alan ve üreticiler kırsal kalkınma destek ve ÇATAK programına dahil edilecektir. Bu uygulama, ürünlerin tarımsal politika amaçlarına daha iyi hizmet etmesini ve farklı destek araçları arasında bağlantının kurulmasına yardımcı olacaktır. DGD sistemi için ayrılan % 78'lik bütçe payı aşamalı olarak azaltılarak % 45'e indirilecek ve ihtiyaç duyulduğunda Bakanlar Kurulu tarafından artırılıp, azaltılabilecektir. DGD ödemeleri, 2006 yılına kadar mevcut ödeme seviyesinde sabitlenmiş olup; 2007 yılına ait DGD ödemesi gerçekleştirilmiştir.

4.4.5.2.Fark Ödeme Uygulaması

Fark Ödeme uygulamasının temel amacı arz açığı olan ürün yetiştiricilerini desteklemektir. Mevcut durumda pamuk, ayçiçeği, soya fasulyesi ve diğer yağlı bitkileri kapsayan uygulama, mısır ve bazı yemeklik baklagilleri kapsayacak şekilde genişletilecektir. Uygulama ile hedef fiyat ve pazar fiyatı arasındaki fark üreticilere prim olarak ödenecektir. Uygulamanın kapsamı ve alanının genişlemesi ile birlikte, fark ödeme uygulamasının tarım destekleme bütçesi içindeki payı % 9'dan % 13'e yükseltilecek uygulanmaktadır.

4.4.5.3.Hayvancılık Destekleri

Hayvancılık faaliyetlerinde ırk ıslahı, kaba yem üretiminin artırılması, verimliliğin artırılması, işletmelerin ihtisaslaşması, işletmelerde hijyen şartlarının sağlanması, hayvan sağlığı ve refahı, Hayvan Kimlik Sisteminin teşviki, hayvansal ürünlerin işlenmesi ve pazarlanması ile bunlarla ilgili kontrol, takip ve standartların iyileştirilmesi amacıyla mevcut destekleme araçlarına ek olarak et primleri, pazarlama destekleri, hayvancılık işletmelerinin modernizasyonu destekleri ile çevresel önlemlere yönelik tedbirler uygulamaya konulacaktır. Su ürünleri üretiminin artırılması amacıyla, içsu ve deniz balıkçılığının geliştirilmesi, avcılığın kontrolü ve desteklenmesi, işletmelerin kurulması ve modernizasyonu, su ürünleri işleme tesislerinin iyileştirilmesine yönelik desteklemeler yapılacaktır. Yeni destekler yoluyla hayvancılık alt sektöründe ihtisaslaşmış hayvancılık işletmelerinin sayısının artırılması da sağlanacaktır. Uygulamanın kapsamının genişlemesi sonucunda hayvancılık desteklerinin tarım destekleme bütçesi içindeki payının % 12 seviyesine yükselmesi hedeflenmiştir.

4.4.5.4.Kırsal Kalkınma Destekleri

Kırsal kalkınma program, proje ve faaliyetlerinde; katılımcılık, tabandan yukarı yaklaşım, yerel kapasitenin geliştirilmesi ve kurumsallaşması ilkesi çerçevesinde, tarım dışı sektörlerde istihdamın geliştirilmesi, üretici gelirlerinin artırılması ve farklılaştırılması, kadın ve genç nüfusun eğitim ve girişimcilik düzeyinin yükseltilmesi ile uygun kırsal teknolojilerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması esas alınacaktır.

Kırsal kalkınma yardımları;

- Çiftçi ve çiftçi grupları tarafından yapılan köy bazlı yatırımlar,
- Özel sektör, Sivil Toplum Kuruluşları ve çiftçi kuruluşları tarafından yapılan kırsal yayım hizmetleri,
- Arazi toplulaştırma faaliyetleri,
- Mikro-finans faaliyetleri,
- Kadın ve dezavantajlı gruplara yönelik programlar başlıklarını kapsayacaktır.

4.4.5.5.Telafi Edici Ödemeler (Alternatif Ürün Programı)

Mevcut durumda fındık ve tütün üretiminden vazgeçip alternatif ürün yetiştiren üreticilere yapılmakta olan telafi edici ödemeler, yine aynı çerçevede üreticilerin arz fazlası olan diğer ürünlerin üretiminden vazgeçerek alternatif ürünlere yönelmeleri durumunda, gelir kayıplarının telafi edilerek teşvik edilmesi ve bu sayede aşırı arz problemlerinin önlenmesi amacıyla uygulanacaktır.

Uygulama kapsamında hem ürün kapsamının hem de uygulama alanının genişletilmesi hedeflenmektedir. Bu sayede tarımsal destekleme bütçesinden % 3 oranında pay alan telafi edici ödemelerinin yaklaşık % 5 seviyesine yükselmesi sağlanacaktır.

4.4.5.6.Tarım Ürünleri ve hayvancılık Sigortası Ödemeleri

Tarım üreticilerinin üretim, fiyat ve gelir risklerine karşı korunmasında tarımsal sigorta ve risk yönetim araçlarının geliştirilmesi esas alınacaktır. Ürün sigorta destek programı, gerekli teşviklerin sağlanması için başlangıç aşamasında sigorta priminin belirli bir oranının desteklenmesini içermektedir. Tarımsal sigorta sisteminde devlet tarafından karşılanacak prim destek oranı azami % 50 ile sınırlandırılacaktır.

4.4.5.7.Çevre Amaçlı Tarımsal Alanların Korunması(ÇATAK) Program Desteği

Erozyon ve olumsuz çevresel etkilere maruz kalan tarım arazilerinde, işlemeli tarım yapan üreticilerin, arazilerini doğal bitki örtüleri, çok yıllık yem bitkileri, organik tarım ve ağaçlandırma gibi yöntemleri kullanmalarını teşvik etmek üzere, talep etmeleri durumunda tarım tüzel kişileri/üretici grupları ile devlet arasında en az beş yıl süreyle ve birim alan başına belirlenen yıllık ödemelere dayalı sözleşme karşılığında yem ve örtü bitkileri ile ağaçlandırma faaliyetleri yapılacaktır.

4.4.5.8.Diğer Destekler

Rekabete dayalı araştırma hibeleri dahil AR-GE Hizmetleri, ihracat teşvikleri, gerektiğinde bazı girdi destekleri, kredi destekleri ve benzer destekleme araçları kullanılacaktır.

Çizelge 4.3. Tarımsal destekleme araçları

Tarımsal Destekleme Araçları	Bütçe Payı (%)
DGD Ödemeleri	45
Fark Ödeme Uygulaması	13
Hayvancılık Destekleri	12
Kırsal Kalkınma Destekleri	10
Telafi Edici Ödemeler	5
Ürün Sigortası Ödemeleri	5
ÇATAK Programı Destekleri	5
Diğer Destekler	5
Toplam	100

Tarımsal destekleme araçlarının tarımsal destekleme bütçesi içindeki payları, gerektiğinde Bakanlar Kurulu'nca cari bütçe yılında \pm % 25 oranında değiştirilebilecektir. Tarım sektöründeki altyapı yatırımları ve cari tarımsal harcamalar tarımsal destekleme bütçesi kapsamı dışında ele alınacaktır.

4.4.6. Tarım Stratejisinin Uygulama Esasları

- 1.Üreticilere yapılacak her türlü destekleme ödemelerinde, Çiftçi Kayıt ve Hayvan Kayıt Sistemleri esas alınacaktır.
- 2.Destekleme ödemeleri; bölge, işletme, arazi, ürün, tarım sistemi, sözleşmeli üretim ve çevre gibi konularda Kalkınma Planları ile Yıllık Programlar ve bütçe dengeleri esas alınarak Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nın görüşleri doğrultusunda farklı miktarlarda yapılacaktır.
- 3.Destekleme ödemelerinin gerekçesi, hedef kitlesi, ödeme biçimi ve ödeme zamanlaması ilgili mevzuatta belirtilecektir.
- 4.Desteklenecek ürünlerin ve destekleme ödeme miktarlarının belirlenmesinde kalite, standart ve hijyen kriterleri dikkate alınacaktır.
- 5.Bir çiftçinin/işletmenin alabileceği azami toplam destekleme miktarı yıllık olarak belirlenecektir.

4.4.7.Türkiye’de Halihazır da Uygulanan Tarımsal Destekler

1.Alan Bazlı Tarımsal Destekler

- Mazot Desteği
- Gübre Desteği
- Alternatif Ürün Desteği
- Organik Tarım ve İyi Tarım Uygulamaları ile Toprak Analizi Yaptırılmasına ve Bambus Arısı Kullanım Desteği

2.Fark Ödemesi Destekleri

- Kütlü Pamuk Desteği
- Yağlık Ayçiçeği Desteği
- Soya Fasulyesi Desteği
- Kanola Desteği
- Dane Mısır Desteği
- Zeytinyağı Desteği
- Aspir Desteği
- Çay Desteği
- Hububat ve Baklagil Desteği

3.Hayvancılık Destekleri

4.Tarım Reformu Uygulama Projesi(ARIP)

- Çevre Amaçlı Tarımsal Arazilerin Korunması Desteği (ÇATAK-Yönetmelik)

5.Kırsal Kalkınma Destekleri

6.Tarım Sigortası Destekleri

7.Telafi Edici Ödemeler Kapsamındaki Tarımsal Destekler

- Patates Siğili Desteği
- Çay Budama Tazminatı Desteği

8.Diğer Tarımsal Amaçlı Destekler

- Ar-Ge Destekleri
- Sertifikalı Tohum ve Fidan Kullanım Desteği
- Yurtiçi Sertifikalı Tohumluk Üretiminin Desteklenmesi
- Çevre Amaçlı Tarımsal Arazilerin Korunması Desteği

9.Faiz İndirimli Tarımsal Krediler

Çizelge 4.4. Türkiye’de 2008 yılı destek konuları ve birime destek miktarları

2008 YILI DESTEK KONULARI VE BİRİME DESTEK MİKTARLARI				
SIRA NO	DESTEKLEME KONULARI		2008 Birime Destek (TL)	
I	HAYVANCILIK DESTEKLEMELERİ			
	1	Yem Bitkileri (Dekar)	Yonca (sulu)	103,50
			Yonca (kuru)	63,00
			Korunga	67,50
			Tek Yıllıklar	27,00
			Silajlık Tek Yıllıklar	40,50
			Silajlık Mısır (sulu)	40,50
			Silajlık Mısır (kuru)	27,00
			Yapay Çayır-Mera	67,50
	2	Süt Teşvik Primi (Litre)		0,036
	3	Arıcılık (Adet)	Kovan Başlı Ödeme (Adet)	4,50
4	Aşı Desteği (Baş)	Şap (Büyükbaş)	0,675	
		Şap (Küçükbaş)	0,45	
		Sığır Brucellosisi (S-19 Genç)	1,35	
		Koyun Brucellosi (Rev-1 Genç)	0,45	
5	Su Ürünleri (Kilogram)	Çipura-Levrek	0,765	
		Alabalık	0,585	
		Yeni Türler	0,90	
		Midye	0,09	
		Yavru (adet)	0,045	
6	Hayvan Başlı Ödeme (Baş)	Sığır Anaç	225,00	
		Sığır Anaç Soykütüğü	45 YTL ilave	
		Sığır Anaç Hastalıklardan Ari	45 YTL ilave	
		Manda (Baş)	225,00	
		Küçükbaş Koyun,Keçi	9,00	
7	Hayvan Gen Kaynakları (Baş)	Büyükbaş	324,00	
		Küçükbaş	58,50	
		Arı (kovan)	4,50	
		Geliştirme Amaçlı Küçükbaş	31,50	
8	Tiftik Üretimi Desteği (Kilogram)	Oğlak Tiftiği	9,00	
		Ana Mal (İnce, İyi, Sıra, Hafif)	8,10	
		Tali	6,30	
9	İpekböceği Üretimi Desteği (Kilogram)	Tohum (Kutu/Kg)	18,90	
		Damızlık Koza	12,60	
		I. Sınıf Koza	9,00	
		II. Sınıf Koza	8,10	
		III. Sınıf Koza	7,20	
		Çepiz	5,40	
10	Gıda Güvenliği (Adet)	Büyükbaş (Baş)	1,188	
		Küçükbaş (Baş)	0,288	
		Tavuk (1.000 Adet)	1,89	
		Çıkma Tavuk (500 Adet)	1,89	
		Hindi (1.000 Adet)	11,88	
		Devekuşu (Baş)	0,945	
		Ördek (Adet)	1,89	
		Tavşan (Baş)	0,144	
11	Et Teşviği (Kilogram)	TARET Proje İlleri	0,90	

SERTİFİKALI TOHUM, FİDE VE FIDAN DESTEKLERİ					
II	1	Sertifikalı Tohumluk Kullanımı(Dekar)	Tritikale, arpa, çavdar, yulaf,fiğ,korunga	2,70	
			Buğday, yonca	4,50	
			Susam, kolza, aspir	3,60	
			Nohut, kuru fasulye, mercimek	5,40	
			Çeltik, yer fıstığı	7,20	
			Patates	18,00	
	2	Sertifikalı meyve/asma fidanı/ fidesi (Dekar)	Virüsten ari meyve fidanı ile bahçe tesisi	180,00	
			Narenciye, yarı bodur ve tam bodur meyve fidanı ile bahçe tesisi ve narenciye bahçelerinde aşılama ile çeşit değiştirme	135,00	
			Diğer meyve türleri ile bahçe ve bağ tesisi	108,00	
			Zeytin (Gemlik hariç) fidanı ile bahçe tesisi	90,00	
			Zeytinde Gemlik çeşidi fidanı ile bahçe tesisi	36,00	
			Sertifikalı Antepfıstığı anacı ile bahçe tesisi	27,00	
	3	Sertifikalı Tohum Üretimi (Kilogram)	Buğday, Arpa,Tritikale,Yulaf, Çavdar	0,126	
			Çeltik	0,27	
			Nohut, Mercimek, Kuru Fasulye	0,45	
			Patates	0,099	
			Soya	0,315	
			Kanola	1,08	
			Aspir	0,504	
			Susam	0,54	
			Yerfıstığı	0,72	
			Yonca	1,35	
	Korunga, Fiğ	0,45			
	III	MAZOT DESTEĞİ (Dekar)			
		1	Süs bitkileri, Özel Çayır, Mera ve Orman emvali ürün alanları	1,80	
		2	Hububat, Yem bitkileri, Baklagiller, Yumru bitkiler,Sebze, Meyve alanları	2,925	
		3	Yağlı Tohumlu bitkiler ve Endüstri Bitkileri alanları	5,40	
IV	KİMYEVİ GÜBRE DESTEĞİ (Dekar)				
	1	Süs bitkileri, Özel Çayır, Mera ve Orman emvali ürün alanları	2,70		
	2	Hububat, Yem bitkileri, Baklagiller, Yumru bitkiler, Sebze, Meyve alanları	3,825		
	3	Yağlı Tohumlu bitkiler ve Endüstri Bitkileri alanları	5,40		
V	PATATES SİĞİLİ TELAFİ EDİCİ ÖDEME (Dekar)			110,00	

FARK ÖDEMELERİ (Kilogram)				
VI	1	Yağlık Ayçiçeği	0,189	
	2	Kütlü Pamuk	Sertifikalı	0,324
			Sertifikasız	0,270
	3	Soya Fasulyesi	Sertifikalı	0,2475
			Sertifikasız	0,207
	4	Kanola	0,207	
	5	Mısır	0,036	
	6	Aspir	0,230	
	7	Zeytinyağı	0,210	
	8	Buğday	0,045	
	9	Arpa, Çavdar, Yulaf	0,036	
	10	Çeltik	0,090	
	11	Kuru fasulye	0,090	
	12	Nohut	0,090	
13	Mercimek	0,090		
14	Çay	0,1017		
DİĞER TARIMSAL DESTEKLER (Dekar)				
VII	1	Organik Tarım	18,00	
	2	İyi Tarım	18,00	
	3	Toprak Analizi	2,25	
	4	Bombus Desteği (Koloni)	45,00	
	5	Alternatif Ürün (Tütün)	108,00	
	6	ÇATAK	54,00-121,50	
VIII	AR-GE (Proje)	Projeye Göre Değişmektedir		
IX	Faiz İndirimli Tarımsal Krediler (%)	Konuya Göre Değişmektedir		
X	Kırsal Kalkınma Yatırımları (Proje)	Projeye Göre Değişmektedir		
XI	Tarım Sigortası Primi Desteği	Police Miktarının % 50'si		
FAİZ İNDİRİMLİ TARIMSAL KREDİLER				
KREDİ KONULARI			İND.ORANI(%)	
İYİ TARIM UYGULAMALARI (işletme-yatırım)			60	
ORGANİK TARIM				
Organik tarım (işletme-yatırım)			60	
Organik girdi üretimi (işletme-yatırım)			60	
SERTİFİKALI TOHUM, FİDE ve MEYVE FİDANI ÜRETİMİ/KULLANIMI				
Sertifikalı tohum kullanımı (işletme)			60	
Sertifikalı tohum ve fide üretimi (işletme-yatırım)			50	
Sertifikalı meyve fidanı üretimi /kullanımı (işletme-yatırım)			50	
ARGE- Tarımsal ARGE (yatırım)			40	
HAYVANSAL ÜRETİM				
Süt sığırcılığı (işletme-yatırım)			60	
Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği (sığır-manda) (işletme- yatırım)			40	
Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği (koyun-keçi) (işletme-yatırım)			50	
Kanatlı sektörüne yönelik bio güvenlik (işletme)			60	
Arıcılık (işletme)			50	
Damızlık düve yetiştiriciliği (işletme-yatırım)			60	
TARIMA DAYALI İHTİSAS ORG.SAN.BÖL. YAPILACAK HAYVANSAL ÜRETİM FAALİYETİ				
Besicilik (işletme-yatırım)			60	
Süt hayvancılığı (işletme-yatırım)			60	
SU ÜRÜNLERİ- Su ürünleri yetiştiriciliği (işletme-yatırım)			50	
TARIMSAL SULAMA				
Tarla içi modern basınçlı sulama sistemleri(damla-yağmurlama sulama) (yatırım)			100	
Diğer sulama sistemleri (derin kuyu açılması vb.) (yatırım)			60	
TARIMSAL MEKANİZASYON (traktör ve biçerdöver hariç) (yatırım)			40	
KONTROLLÜ ÖRTÜALTI TARIMI-Kontrollü örtüaltı yetiştiriciliği (işletme-yatırım)			40	
İHRACATI YAPILAN DOĞAL ÇİÇEK SOĞANLARININ ÜRETİMİ(işletme-yatırım)			50	
TIBBİ AROMATİK BİTKİ YETİŞTİRİCİLİĞİ (işletme-yatırım)			40	
DİĞER İŞLETME VE YATIRIM KREDİLERİ			25	

Çizelge 4.5. Tarımsal Destekleme Ödemeleri (Milyon TL)

	2004	2005	2006	2007	2008
Doğrudan Gelir Desteği	2 125	1 673	2 653	1 640	1 710
Mazot desteği	355	410	0	480	492
Gübre desteği	0	270	0	345	352
Yağ bitkileri prim desteği	294	622	1 085	1270	1 280
Hububat prim desteği	0	205	120	435	365
Çay destekleri	40	70	87	89	113
Hayvancılık destekleri	209	345	661	711	731
Tarım Reformu Uygulama Projesi	31	29	14	36	69
Kırsal Kalkınma Destekleri	0	0	0	90	93
Tarım Sigortası Destekleri	0	0	2	50	55
Patates sigili desteği	0	13	14	21	24
Çay budama tazminatı	0	43	53	55	56
Kuraklık desteği	0	0	0	300	0
Diğer	30	28	58	55	60
TOPLAM	3 084	3 707	4 747	5 576	5 400

5.TARIMSAL DESTEKLEME UYGULAMALARINDA TARIM SİGORTALARININ YERİ VE ÖNEMİ

5.1.Tarımda Risk Yönetimi Programları ve Tarım Sigortaları

Tarım; sektörler arasında doğal, ekonomik, sosyal, siyasal, teknolojik ve kişisel risklerden en çok etkilenen sektördür. Bu nedenle, gelişmiş ülkeler yıllardır uyguladıkları tarımdaki korumacılık politikaları “Tarımda Risk Yönetim Programları” ile tarımsal üretimi tehdit eden doğal risklerin oluşturduğu “verim kayıpları”ndan sonra ekonomik risklerin oluşturduğu “gelir kayıpları”nı da çiftçinin üzerinden alıp, sigorta sistemlerine transfer etmektedirler.

Dünyada dolu sigortaları ile başlayan “bitkisel ürün sigortaları” uygulamalarında, don, sel ve kuraklık gibi birden çok riskin sigortalanabilmesi için devletin çiftçinin ödeyeceği primlere destek olduğu bilinmektedir.

Bugüne kadar çiftçinin gelir düzeyinin hızla düşmesi, tarım sigortaları için uzun yıllar bir devlet politikasının oluşturulmamış olması, tarım ve sigorta sektörlerindeki bilgi ve ilgi eksikliği tarım sigortalarının gelişmesini önleyen faktörlerin başında gelmektedir.

Türkiye’nin, bütün durağanlıklara ve sistemsiz kamu tarım sigortası politikalarına karşın, kendi koşullarında oluşturduğu modeli ile dolu sigortaları konusundaki sorunlar büyük oranda çözülmüş, don, sel, kuraklık gibi risklerin sigortalanması için teknik altyapı oluşturulmuş ve nihayet 21.06.2005 tarihinde 5363 sayılı Tarım Sigortası Yasası Çıkarılmıştır.

Tarım sigortalarının gelişiminde, Türkiye'nin gerek diğer gelişmiş ülkeler, gerekse AB ülkeleri karşısındaki sayısı 65 bini bulan Ziraat Mühendisleri potansiyeli ve sigorta sektörünün yaygın iletişim teknolojisine sahip olması gibi iki büyük avantajı olduğu ve bu iki gücün entegre edilmesi ile, ideal tarım sigortaları sistemlerinin AB üyesi ülkelerin büyük çoğunluğundan daha önce kurulabileceği bilinmektedir.

Dünya ekonomisindeki en önemli sektörlerden birisi tarımdır. Bitkisel ürün ve çiftlik hayvanları üretiminde çiftlik çıktı(üretici) fiyatlarıyla belirlenen gelir; 1.4 trilyon ABD doları olarak hesaplanırken, tarımın dünya ekonomisine sağladığı katma değer 4.1 trilyon ABD doları dolayındadır(Kasten 2004). Bununla birlikte, tarım; sektörler arasında doğal, ekonomik, sosyal, siyasal, teknolojik ve kişisel risklerden en çok etkilenen sektördür. Bu nedenle, gelişmiş ülkeler tarımın “ne pahasına olursa olsun, korunacak sektör” olduğunu ortaya koyarak yıllardır uyguladıkları korumacılık politikalarını, “Tarımda Risk Yönetim Programları” ile uygulamaya koyarak, tarım sektörünü sayılan riskler karşısında sürekli ve çok yönlü desteklemişlerdir(Dinler 2006).

AB'nin ilk ortak politikası olan; Ortak Tarım Politikası (OTP)'nin devreye girmesinden bu yana Birlik bütçesinin her yıl yaklaşık %60'ının tarım desteklerine ayrılarak uygulanan programlarının temelinde üretim ve pazar risklerini ortadan kaldırma çabası yatmaktadır. Bu uygulamalar sonucunda Avrupa Birliği (AB)'nin, tarımda kendi kendine yeterli duruma geldiği gibi birçok tarım ürünüde ithalatçı iken önemli bir ihracatçı olduğu da bilinmektedir. Üye ülkeler arasında tarım ürünlerinin serbest dolaşımı sağlanmıştır. AB'de üretilen tarım ürünleri dışarıdan gelecek ürünlere karşı büyük oranlarda desteklenmiş ve korunmuştur. Ortak finansman ile tarım sektörü her dönem desteklenmiş ve üreticinin refah düzeyi yükseltilirken, kırsal kalkınma sağlanmıştır(Yıldırım 2004).

Avrupa Birliği'nin tarımdaki bu başarısına karşılık aynı dönemde Türkiye; teknolojiyi ve bilgi kaynaklarını yeterince kullanamadığı için verimlilik ve pazarlama konusundaki çabalar yetersiz kalmıştır. Bununla birlikte, sahip olduğu tarım yapısı ile üreticisine gerekli desteklemeleri zamansal ve mekansal koşullara uygun bir biçimde sağlayamadığı gibi bazı öncelikli ürünlerin verimliliğinde de AB'nin çok gerisinde kalmıştır. Üretim maliyetleri düşürülemediği için rekabet şansı da yaratılamamıştır. Türkiye, uygulanan yanlış politikalar sonucu hızla dışa bağımlı hale gelmiştir. İthalat ciddi biçimde artmış, üreticilerin reel olarak geliri düşerken her geçen yıl yoksullaşma artmıştır. Bunun sonucunda, Türk çiftçisinin üretim maliyetleri çok yüksek, geliri ise düşük olurken, Avrupa Birliği'nde çiftçiler maliyetleri düşük, geliri giderek yükselen bir üretimi gerçekleştirmektedir. Tarımımız; geleceği belirsiz,

dışa bağımlı, ulusumuza gıda güvenliği sağlayamayan denetimsiz-sağlıksız üretimde bulunmaya çalışan, yoksul ve yoksun bir sürece girmiştir.

Tarım ürün fiyatlarının belirlenmesinde AB ile Türkiye'deki uygulamalar arasında ciddi farklılıklar bulunmaktadır. AB tarım ürünleri fiyatını belirlerken, üretici maliyetleri ile üretici gelirlerini esas almakta ve kırsal kalkınma politika önceliklerini de gözetenek belirlemektedir. Türkiye'de ise, tarım ürünleri fiyatları IMF ile yapılan stand-by anlaşmalarında öngörülen enflasyon hedefi oranında saptanırken; maliyetler, çiftçi geliri ve kırsal kalkınma politikaları pek dikkate alınmamaktadır. Bunun en belirgin örnekleri ise, şeker pancarı ve tütün tarımında yaşanmaktadır. Bu nedenle son yıllarda hedef enflasyonun çok daha üzerinde artan girdi maliyetleri nedeniyle Türkiye'de üreticilerin gelirlerinde ciddi düşüşler yaşanmakta ve üretim yapılmasının giderek olanaksız hale geldiği gözlenmektedir. AB Ortak Tarım Politikası'nı 1962'den beri Avrupa Tarımsal Yön Verme ve Garanti Fonu (FEOGA) gibi çok yönlü bir kurum yönlendirirken, Türkiye'de tarım politikaları her dönem siyasi popülizm malzemesi yapılarak istikrarlı bir yapıya kavuşturulamamıştır.

AB, tarım ürünleri fiyatından, tarımsal üretim planlamasına kadar her konuda üretici maliyetlerini, gelir dağılımındaki dengeleri ve kırsal kalkınmayı sağlayacak geniş kapsamlı bir politikayı uygulamalarla şekillendirmektedir. Bunu, yeni üyelerin katılımıyla sürekli yeniden gözden geçirirken, Türkiye ulusal önceliklerine dayalı politika oluşturmakta yetersiz kalmakta ve uluslararası telkinlere dayalı yapılanmalara gitmektedir.

Türkiye'de güçlü kooperatifçilik olmadığı gibi mevcut olanlar da etkili olarak çalıştırılmadığı için ciddi bir pazarlama sorunu yaşanmaktadır. Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'nün tarımla ilgili son kararları, tarım ürünleri piyasalarındaki istikrarsızlığın artacağı yönündeki beklentileri daha da arttırmıştır. İyi işleyen yerel tarımsal pazar organizasyonlarının bulunmadığı ve üretici örgütlerinin yeterince etkin olmadığı, bu nedenle gelişmekte olan ülkelerin DTÖ'nün kararlarından en fazla etkilenen kesim olacağı görüşü yaygındır. Türkiye'de de, bir taraftan global etkilerle tarımsal korumacılık terk edilirken, diğer taraftan da serbest piyasa düzeninin gerektirdiği örgütlü ve iyi işleyen bir tarımsal pazarlama sistemi henüz oluşturulamamıştır(Saner ve Uysal 2004).

AB ülkeleri ile karşılaştırıldığında Türkiye, insan ve doğal kaynaklarının zenginliği yönündeki üstünlüğünü değerlendiremediği gibi "pazara uygun ürün yetiştirilmesi ve bunun desteklenmesi" yönündeki üretim programlarını geliştirememiş, bunun yanısıra 100'den fazla ürünü yetiştirebilen ender ülkelerden biri olma avantajını da hiçbir zaman kullanamamıştır (Yaltırık ve Dinler 2003, Dinler 2004).

5.2. Dünyada ve Türkiye’de Tarımsal Doğal riskler ve Yönetimi

Dünyada son yıllarda daha fazla hissedilen küresel ısınma ve sera etkisi sonucu meteorolojik karakterli doğal afetlerin sayı ve şiddetlerinde önemli artışlar olduğu gözlenmektedir. “Üstü açık fabrika” olarak tanımlanan tarım sektöründe, doğal risklerin etkisi ile oluşan büyük maddi kayıplar dünya ekonomisini de önemli ölçüde tehdit etmektedir(Dinler 2003a). Son yıllarda küresel iklim değişikliği ve çarpık yapılaşma öncelikle sel ve ardından da kuraklık felaketlerini birlikte getirmiştir. Nitekim, Avrupa’da 2002 yazında meydana gelen sel hasarları 15 milyar ABD dolarını bulmuştur(Anonim 2004).

Dünyada ve AB ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de kuraklık, don, sel, dolu, fırtına gibi meteorolojik karakterli doğal afetler çiftçinin malına ve canına önemli ölçüde zarar vermektedir. Birbirinden farklı ekolojik koşullarda çok çeşitli tarım ürünlerini yetiştirme potansiyeline sahip olan Türkiye’de doğal risklerin etkileri aynı anda ve değişik yörelerde son derece olumsuz sonuçlar vermektedir. 2004 yılının ilk 6 ayında don, sel, kuraklık ve dolu risklerinden etkilenen tarım ürünleri zararlarının 1,9 katrilyon TL. civarında olduğu tahmin edilmektedir (Gülçubuk ve ark., 2004). Ancak konunun en önemli yanı; gelecek yıllarda iklim değişikliği ve küresel ısınma sonucu afetlerin çok daha büyük yıkımlara, dolayısıyla daha büyük zararlara yol açma olasılığının artmış olmasıdır.

Meteoroloji uzmanlarının yaptığı araştırmalara göre; iklim değişikliğinin daha şiddetli bir hal alacağı ve 1990-2100 tarihleri arasında küresel yüzey ısısının 1,4-5,8 derece arasında artacağı hesaplanmıştır. Özellikle son 50 yıldaki ısınmanın insan faktörünün başrolünü oynadığı belirtilmektedir. Gerekli önlemler alınmazsa önümüzdeki 70-80 yıl içerisinde mevsimler arasındaki sıcaklık farkları daha da azalacaktır. Bu ise özellikle kuraklık ve sel olarak ülkelere büyük zararlar verecektir. Bu olumsuz değişimlerden tüm sektörler içinde yine en fazla tarım sektörü etkilenecektir(Anonim 2004).

Tarımın dünya nüfusunun beslenmesindeki rolünü etkili bir şekilde başarması; tarımsal üretimi tehdit eden doğal risklerin yönetimiyle doğrudan ilişkilidir. “Tarımda Doğal Risklerin Yönetimi” ana başlığı altında yer alan “teknik koruma önlemleri” ve “risk transferi programları” çerçevesinde doğal risklerin olumsuz etkilerinden önemli ölçüde korunma sağlanmaktadır(Dinler 2000).

Tarımda doğal risklerin yönetiminde öncelikle; teknik koruma önlemleri yer almaktadır. Erken uyarı sistemlerinin yanısıra, kuraklık riski karşısında minimum su tüketimi sağlayan sistemlerin kullanımı, az su tüketen bitki desenine ve bodur meyveciliğe yönelme bunlardan birkaçıdır.

Ülkeler, doğal risklerin etkilerini, daha riskler felaket haline gelmeden teknik önlemlerini alarak, önemli ölçüde azaltmaktadırlar. Önceleri verim artırmaya yönelik çalışmaları amaçlayan genetiği değiştirilmiş organizmalar (GDO) konusundaki çalışmaların giderek hastalık ve zararlıların etkilerinin azaltılması, don, dolu ve fırtınaya dayanıklı çeşitlerin yetiştirilmesiyle devam ettiği görülmektedir. Meyve üretiminde değişik klon anaçlarının dona karşı toleransları ve dirençleri çeşitli ülkelerde denenmekte ve direnci etkileyen mekanizma çözülmeye çalışılmaktadır(Kaygısız 2004).

Don, dolu ve fırtınaya dayanıklı çeşitlerin yetiştirilmesi, risk yönetiminin bir parçası olarak bir taraftan doğal risklere karşı direnç gösterme özelliğini elde ederken, diğer taraftan ise; teknolojik riskler konusunda yeni soru işaretleri oluşturmaktadır. Teknik koruma önlemlerine sahip olan tarım işletmelerinin riskleri, daha ekonomik olarak sigorta edilebildiği için gelişen tarım teknolojisi sigortanın gelişmesinde de en önemli etkenlerden biri olmaktadır. Ayrıca, don riskine karşı ısıtma veya aşırı sıcaklara karşı soğutma görevi gören hava üfleyicileri ve yağmurlama sistemleri, dolu ve fırtınaya karşı koruma örtüleri ve ağları, dolu paratönerleri (emicileri) roket atışları ve uçakla doluya karşı mücadele gibi bir dizi teknik önlem tarımda bitkisel üretimi doğal risklerden korumak amacıyla kullanılmaktadır(Dinler 2004a).

Tarımda risk ve belirsizliklerden oluşacak zararların ödenmesini esas alan ve “tarım sigortaları” olarak tanımlanan risk transferi programları çerçevesinde yürütülen araştırmalar sonucunda “doğa” olaylarının büyük ölçüde “afet” olmaktan çıkarılması amaçlanmaktadır. Aslında, bu gelişmiş bazı ülkelerde önemli ölçüde başarılı ve ciddi sonuçlar elde edilmiştir.

5.3. ABD ve AB Ülkelerinde Tarım Sigortaları Programları

Günümüzde tarımsal üretimi tehdit eden doğal risklerin oluşturduğu “verim” kayıplarından sonra ekonomik risklerin oluşturduğu “gelir” kayıpları da sigorta sistemleri içerisinde transfer edilebilmektedir. Tarım işletmesindeki malları (bitkisel ürünler, çiftlik hayvanları, tesis ve barınaklar ile tarım makineleri) ve canları (çiftçi, ailesi ve üçüncü şahıslar) tehdit eden risklerin etkileri devletin ve ülke ekonomisinin üzerinden alınıp, sigorta sistemlerine transfer edilmektedir.

Tarım sektörünün gelişmiş ülkelerde kredilendirme ve sigortalama işlevleri entegre bir şekilde ele alınarak hem üreticilere hem de kredi sağlayan kuruluşlara karşılıklı ekonomik avantajlar sağlanarak, ürün ve diğer mal sigortalarında gelişmeler elde edilip, üretimin istikrarlı bir şekilde sürdürülmesi gerçekleştirilmektedir(Çetin 2003).

Çok geniş kapsamlarla verilen tarım sigortaları teminatlarının genelde bitkisel ürünlerin ve çiftlik hayvanlarının sigortalarıyla tanındığı da bilinmektedir. Bu çerçevede,

dünya genelinde elde edilen 7 milyar ABD dolarının tarım sigortaları primlerinin alt branşlarına göre dağılımı şu şekildedir:

- Birden Çok Riske Karşı Ürün Sigortası (Multiple Peril Crop Insurance-MPCI); %49,
- Dolu Sigortası; %22,
- Çiftlik Paket Sigortası; %8,
- Çiftlik Hayvanları Sigortaları; %12,
- At Sigortası; %5,
- Diğerleri; %2.

Tarım sigortaları prim üretiminin kıtalar bazında dağılımına baktığımızda ise; prim üretiminin yarısından fazlasının ABD ve Kanada'yı içine alan Kuzey Amerika'dan elde edildiği görülmektedir. Diğer kıtaların prim dağılımı şu şekildedir:

- Kuzey Amerika; %58,
- Avrupa; %31,
- Asya; %4,
- Güney Amerika; %3,
- Afrika; %2,
- Avustralya ve Yeni Zelanda; %2 (Kasten 2006).

Dünyada "Crop Insurance" olarak bilinen "bitkisel ürün sigortaları" uygulamaları ürünlerin tek riske (genellikle dolu tehlikesine) karşı sigorta edilmesiyle başlamış, daha sonra diğer riskler de (don, kuraklık ve sel) sigorta teminatı altına alınarak ürünlere birden fazla risk karşısında sigorta güvencesi verilmiştir.

Dolu, farklı zamanlarda daha çok yöresel bazda etkili bir risk olduğu için sigorta şirketleri tek başlarına bu riski üstlenebilmekte ve çiftçiler de küçük primler ödeyerek dolu sigortası yaptırabilmektedirler. Ancak, katastrofik olarak belirlenen kuraklık, don, sel gibi riskler geniş alanlarda ve büyük hasarlara neden olduğu için hem primleri yüksektir, hem de sigorta şirketleri bu riskleri tek başlarına üstlenememektedir. Bu nedenle birden çok riskin sigortalandığı ülkelerde çiftçinin sigorta yaptırabilmesi için devlet ürün sigortası priminin en az %50'sini desteklemekte ve bu uygulama "Tarımda Devlet Destekli Ürün Sigortası" olarak tanımlanmaktadır. Devletin prim desteği sağlamadığı ülkelerde dolunun dışındaki risklere reasürans şirketleri de teminat vermemektedir (Dinler 2006).

Dünya genelinde Tarım sigortaları konusunda gelişme göstermiş ve potansiyeli olan belli başlı ülkelerin prim üretimleri (A:Devlet Destekli-Birden çok riske karşı-Tarım Ürün Sigortaları ve B:Dolu sigortası prim üretimi) toplamı tablo olarak aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 5.1. Tarımı gelişmiş bazı ülkelerin prim üretimleri

Ülkeler	A Milyon €	B Milyon €	Toplam Milyon €
ABD	3.448	305	3.753
Kanada	525	108	633
İspanya	391	-	391
Japonya	305	-	305
İtalya	10	215	225
Fransa	70	140	210
Almanya	10	125	135
Hindistan	100	-	100
Meksika	80	5	85
Avusturalya	-	83	83
Arjantin	66	5	71
Toplam	5.005	986	5.991

A: Devlet Destekli (Birden çok riske karşı) Tarım Ürün Sigortaları Prim Üretimi

B: Dolu Sigortaları.

5.3.1. ABD’de Tarım Sigortaları Uygulamaları

ABD’nde elde edilen tarım sigortaları prim tutarı; 3 milyar ABD dolarına ulaşmış durumdadır. Bu primin 1.8 milyar ABD doları devlet tarafından karşılanmakta, yani devlet, primin %60’ını sübvansede etmektedir.

ABD mali kaynakları, MPCİ ve diğere sigorta programlarının getireceğı yükü karşılayabilecek düzeydedir. Diğere taraftan, ABD çiftçisinin gelir düzeyi gelişmekte olan ülkelerde kendi geçimini güçlükle sağlayabilen çiftçilerle karşılaştırılmayacak kadar yüksek düzeydedir. Bununla birlikte, çiftçiler de politik olarak iyi örgütlenmiş olmaları nedeni ile kendi çıkarlarını koruyabilmektedir(Akçaöz ve Kızılay 2004).

ABD ürün sigortası sistemi, devlet ile özel sigorta şirketlerinin işbirliğine dayanmaktadır. Devlet, sigorta kapsamı ile teminat düzeylerini belirlemekte, sigorta şirketleri ise poliçeleri pazarlamakta ve sattıkları poliçelerle ilgili hizmetleri sağlamaktadırlar.

ABD’nde tarım ürünleri sigortasının gelişimi; Tarım Bakanlığı’nın doğrudan poliçe satması ve satılan poliçeden oluşan riskin tamamıyla üstlenilmesi şeklindeki eski yöntemin terk edilerek, Tarım Bakanlığı’nın sistemi yürütmesi, prim ve poliçe satışını desteklemesi, reasürans sağlaması ve bunun özel sektörle paylaşılması yönündeki sisteme geçiş şeklinde olmuştur. 2000 yılı itibariyle 17 sigorta şirketi tarım ürünleri sigortası poliçesi düzenlemektedir. Ülke genelinde bulunan yaklaşık 18.000 adet bağımsız acente birden fazla şirketin poliçesini pazarlamaktadırlar.

Devlet desteğı ile yürütölen ve birden çok riske karşı sigorta olarak bilinen MPCİ ABD’nde uygulanan geleneksel ve en yaygın sigorta sistemidir. Bu uygulamada hasar

tespitleri, bireysel ve işletme bazında belirlendikten sonra, hasar ödemeleri çiftçiye, üretimin belirli bir miktarın altına düşmesi durumunda yapılır. Ödemelerin hesaplanması, gerçekleştirilen verim ile önceden belirlenmiş bir fiyattan hesaplanarak garanti edilen verim arasındaki farkın alınması esasına dayanır(Akçaöz ve Kızılay 2004).

ABD’nde ürün sigortaları uygulamaları içerisinde verime bağlı sigortaların yanısıra ağırlıklı olarak, verim+gelir ve sadece geliri esas alan ürün sigorta programlarının geliştiği de görülmektedir.

Ürün sigortaları içerisinde yer alan “gelir sigortaları” programları 2001 yılında toplam sigortalanan ekili alanların %43’ünü oluşturmuştur. Sigorta programlarına katılım, ürün çeşitlenmesi ve maliyetlerin düşürülmesi yönündeki gelişmeler ve özellikle çok düşük maliyetli katastrofik ürün sigorta programları (CAT)’nın sisteme eklenmesiyle ekili alanların %70’inden fazlası ürün sigortası kapsamına alınmıştır. 1980 yılında sadece 26 milyon hektar alanı kapsayan tarım ürün sigortaları 2000 yılında 200 milyon hektarın üzerine çıkmıştır. Yani, yaklaşık 8 kat bir artış göstermiştir.

2000 yılından sonra hızla rekabete açılan ürün sigortaları için devletin prim desteğinin yanısıra özel sigorta şirketlerinin masraflarının %24,5’ini de karşıladığı da ortaya çıkmaktadır. Devletin bazı yıllarda prim desteğinden daha fazla tutan yönetim giderlerinin azaltılması yönündeki projelerinin içinde yer alan Crop 1 Projesi sonucunda %3,5 oranında bir tasarruf sağlandığı bilinmektedir. Çiftçilerin interneti kullanarak sigorta temin etmeleri ve reklam şeklindeki gelişmelerin etkili olduğu görülmektedir. Bu arada ABD’nin sigorta şirketleri ve acentelerinin prim fiyatları konusunda rekabete alışık olmadıkları bilinmektedir(Leach 2003).

Ayrıca, toprak yapısı ve ürün verimi aynı kabul edilen ve çok büyük alanlarda üretimi yapılan aynı çeşit ürünler için grup sigortaları uygulanmaktadır. Grup sigortasında çiftliklerin değil, bölgelerin verimleri esas kabul edilmekte, hasar olduğunda hasar tespiti yapılmadan riske ilişkin endeksler esas alınarak hasar ödemesi yapıldığı için sigorta maliyetleri daha düşük olmaktadır.

ABD’nde ürün sigortaları yanısıra çiftlik hayvanları sigortalarında da dünya genelindeki son olumsuz gelişmeler (BSE, şarbon) çiftlik hayvanları sigortalarına daha fazla önem verilmesi gerektiğini göstermiştir. ABD 2000 yılından sonra değiştirdiği yönetmelikler ile çiftlik hayvanlarını hayvan üreticileriyle beraber sigortalamaya yönelik çalışmalara başlamıştır.

5.3.2. AB Ülkelerindeki Tarım Sigortaları Uygulamaları

AB’nde; üreticilerin OTP kapsamındaki politikalarla hem afet hem de sosyal sigorta politikaları yardımı ile risklerden korundukları bilinmektedir. Bu üreticilerin üretim riskleri çiftlik bazında ele alındığında “risk yönetim stratejileri” ile “risk paylaşım stratejileri”nin birbirinden ayrı olarak değerlendirildiği de görülmektedir.

Risk yönetim stratejileri; kısa sürede pazar bulacak, yüksek verimli, fakat düşük risk taşıyan ürünlerin seçimi yönünde geliştirilmekte, risk paylaşım stratejileri ise; sözleşmeli üretim ve pazarlamayı, future piyasalarında risk dağıtmayı, kişisel fonları ve sigortayı içermektedir(Kıymaz 2002).

AB’nin Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) kurallarına uygun bir yapılaşmayı izlediği, aynı zamanda tarım sigortalarında çok farklı uygulamalara sahip olan birlik üyelerinin tarımdaki risklerinin aynı esaslarla transferini sağlayacak ve geliştirecek koordinasyonu yürütmeye başladığı bilinmektedir(Dinler 2004a).

AB ülkelerinin, devletin prim desteği verdiği birkaç ülke dışında tarım ürün sigortaları uygulamalarında bugüne kadar ağırlıklı olarak dolu sigortası üzerinde yoğunlaştıkları ve birden çok riskin sigortası (MPCI) için alt yapı çalışmaları yaptığı bilinmektedir. Yani AB’nde verime bağlı bir ürün sigortası uygulaması vardır. Üretim ve geliri kapsayan “gelir sigortası” uygulamaları giderek yaygınlaşma eğilimi göstermektedir.

Bitkisel ürünlerin yanısıra, çiftlik hayvanları sigortalarının da “AB Ortak Tarım Politikası’nda (OTP) ne şekilde yer alacağı” yönündeki çalışmalar Avrupa tarımında “gelir sigortasının” ağırlık kazanacağını göstermektedir(Kıymaz 2002).

AB uygulamaları değerlendirildiğinde, uzun yıllardan beri dolu sigortalarının yaygın bir şekilde uygulandığı ortaya çıkmaktadır. AB ülkeleri her şeyden önce “sağlıklı bir dolu sigortası alt yapısının kurulması, ondan sonra devlet desteği ile diğer teminatların verilmesi” yönündeki uygulama esaslarını aynen uygulamaktadır. Bunun yanısıra, bazı ülkelerde diğer katastrofik özellikteki don, sel, kuraklık, fırtına gibi risklerin de sigorta edildiği ve bunların prim veya hasarlarına devletin destek olduğu bilinmektedir. Bazı ülkelerden örnek vermek gerekirse; Portekiz’de 6’sı kamuya ait olmak üzere, yetkilendirilen 15 sigorta şirketi tarafından yürütülen havuz sisteminde, devlet oluşturulan fonun %60’ını finanse etmekte ve %50’ye kadar prim desteğinde bulunmaktadır. Ayrıca, %125’in üzerindeki hasarlar için, “hasar fazlası ödemesi” yapılmaktadır(Akçaöz ve Kızılay 2004).

Avusturya’da son yıllarda uygulanan prim destekleri İtalya ve Fransa’da bazı ürünlerde sadece dolu ve don sigortalarına uygulanmaktadır. Başta Almanya olmak üzere bu ülkeler, dolu sigortaları poliçelerini sadece “Dolu Sigortaları Şirketi”nin düzenlediği bir tarım

sigortaları sektörü yaratmışlardır. Almanya’da eyaletlerin farklı yaklaşımları olmakla birlikte küçük alanlarda diğer risklerden oluşan ürün kayıplarında devletin yardımları olmasa da ülkesel büyük afetler sonrası devlet yardımları yapılmaktadır. Ancak böyle bir durum AB’nin ilgili fonlarını da harekete geçirmekte ve “AB finansal yardımı” çerçevesinde üreticilere yardım yapılmaktadır. Almanya’nın bu altyapısının üzerine devlet desteği ile birden çok ürün sigortasına teminat verecek şekilde alt yapısını tamamladığı ve uygulamanın 2005 yılından sonra başlayacağı bilinmektedir. (Dinler, 2004a). Yunanistan’da özel şirketlere rağmen, ürün sigortalarının devlet sigorta kurumunca düşük bir katılımıla yürütülmesi yönündeki uygulamanın iyileştirilerek devlet ve özel sektör işbirliğinde yeni sistemlere geçileceği bildirilmektedir(Çağlayan ve Dinler 2003).

Dünya genelinde “Birden Çok Riske Karşı Ürün Sigortaları (MPCI)” en yaygın ABD’nde olmasına rağmen, uygulamada beklenen başarı elde edilememiştir. Bunun sebebi ise; bir yandan sigortanın çok yönlü teşviki sağlanırken, diğer yandan devletin doğal afet yardımlarının devam etmesidir. MPCI uygulamasında dünya genelindeki en başarılı ülkenin İspanya olduğu tüm otoritelerce kabul edilmektedir.

İspanya uygulamasında devlet, çiftçi birlikleri ve sigorta sektöründen oluşan tarafların içinde yer aldığı havuz sisteminde; çiftçilerin sigorta şirketlerine ödediği primler havuzda toplanmakta, hasarlar da havuzdan doğrudan çiftçiye ödenmektedir. Devlet, çiftçiye afet yardımı yapmamakta, ancak ürünlerini sigorta ettiren çiftçinin priminin %50’sini karşılamakta ve bu desteği doğrudan havuza göndermektedir. Prim toplama, prim fiyatları belirleme, aktüerya çalışmaları, hasar organizasyonu ve ürün geliştirme havuz içindeki ayrı ayrı birimler tarafından bağımsız olarak yürütülmektedir. Sigorta şirketleri sadece poliçe düzenleme, pazarlama ve satış faaliyetlerini yerine getirmektedirler. Sistemin yönetiminde ve teknik uygulamalarda Tarım Bakanlığı’nın, finans ve sigorta hesapları konularında ise Maliye Bakanlığı’nın örnek işbirliği bulunmaktadır(Dinler 2003b).

AB’nin tarım sigortaları uygulamalarında, ABD’nin deneyimlerinden yararlanarak çok daha sağlıklı bir sistemi kurmayı başaran İspanya’nın modeli, kontrollü devlet desteğinin özel sigorta şirketleriyle başarılı bir şekilde yürütebileceğini de göstermiştir. Bu çerçevede, devletin sisteme prim desteğinin yanısıra reasürans desteği vermesinin bir müdahale şekli olmadığı, aksine bugüne kadar yapılan doğal afet yardımlarının bir parçası olarak görülmesi gerektiği, daha önce afete maruz kalıp, karşılıksız yardım alanların sigorta sayesinde riske ortak olmalarının sağlandığı yönündeki görüşler ağırlık kazanmıştır.

AB ülkelerinde son gelişmelere paralel olarak, ortak korumacılık yapısını tarım sigortaları konusunda daha da hissettirecek şekilde özellikle ürün gelir sigortası sisteminin

özel sektör tarafından yönetilecek biçimde kurulması, prim ve reasüransa kamu desteğinin sağlanması fakat prensip olarak kamu müdahalesinin olmaması tercih edilmektedir. Kamu müdahalelerinin sadece düşük olasılıklı olmasına rağmen, yüksek riskli doğal afetlerin oluşturacağı pazar tıkanıklığında ve çiftçilerin kaynaklarının optimum kullanılması oluşan verim kayıplarının önlenmesi yönünde müdahale olabileceği düşünülmektedir. Mevcut reasürans kapasitesinin üzerindeki kaynak ihtiyacının karşılanması için, bulunması İspanya örneğinde olduğu gibi sermaye piyasaları yeterince gelişene kadar kamu katkısının yapılması gerekmektedir(Kıymaz 2002, Dinler ve ark. 2002).

5.4. Türkiye’de Tarım Sigortaları Uygulamaları

5.4.1. Tarihsel Gelişim

Türkiye’de tarımda risk yönetiminde devletin çiftçi primlerini desteklemesi 2005 yılına kadar hiçbir zaman konu edilmemiş ve doğal afetler öncesinde herhangi bir çalışma yapılmamıştır. 2090 ve 5254 sayılı kanunlar çerçevesinde doğal afet sonucunda karşılıksız devlet yardımları yapılması tercih edilmiş, bu yetersiz doğal afet yardımları sorunu çözemediği gibi afetler sonucu ertelenen çiftçi borçları her yıl devlete büyük görev zararları halinde geri dönmüştür. Sorunların giderek büyüdüğü bu ortamda riskler transfer edilemediği gibi devlet ve çiftçiler büyük ekonomik kayıplara uğramışlardır. Tarım sigortaları konusu sadece sigorta şirketlerinin bir görevi olarak görülmüş, devletin herhangi bir desteği söz konusu olmamıştır.

Bütün dünyada olduğu gibi, Türkiye’de de tarım sigortaları uygulamaları bitkisel ürünlerin “dolu” riskine karşı sigortalanmasıyla başlamıştır. 1957 yılında Şeker Sigorta’nın Dolu Sigortaları, 1959 yılında da Başak Sigorta’nın Çiftlik Hayvanları Sigortaları uygulamalarını başlattığı bilinmektedir. Bu tarihlerde başlayan Dolu sigortası ve Hayvan Hayat sigortası uygulamaları halen bugün de devam etmektedir.

1987 yılında tarım sigortalarının çok yönlü geliştirilmesine yönelik hazırlanan “Türkiye İçin Tarım Sigortaları’nı Geliştirme Planı” (T.Dinler) çerçevesinde tarım ve sigorta sektöründe devlet, çiftçi birlikleri ve sigorta şirketleri üçgeninde planlı bir çalışma dönemi başlatılmıştır(Anonim 1987).

“Tarım sigortalarını tarımcılar yapmalıdır” söylemiyle başlatılan ve uygulamaya konulan planda, öncelikle mevcut dolu sigortalarının alt yapısının oluşturulması, yaygınlaştırılması ve daha sonra devletin çiftçinin primlerini destekleyerek, kuraklık, don ve sel gibi risklerin de sigortalanabilmesini sağlayacak çalışmalar yer almıştır.

Türkiye için risk haritalarının çıkarılması, üniversite eğitim programlarında konuya yer verilmesi ve bağımsız hasar organizasyonuna ilişkin faaliyetler planının önemli alt başlıklarını oluşturmuştur.

Bitkisel ürünlerin yanısıra çiftlik hayvanlarının da aynı sistem içinde sigortalarının gerçekleştirilmesini sağlayacak plan hedeflerinin son aşamasında ise; çiftlikteki can ve malların tüm risklere karşı güvenceye alınması için çalışmaların yapılması öngörülmektedir.

1995 yılına gelindiğinde, o güne kadar sürdürülen mevcut dolu sigortalarının geliştirilmesi, daha sonra devlet desteği sağlanarak, “Birden Çok Riske Karşı Ürün Sigortaları-MPCI” uygulamalarına geçilmesi için uygun modelin “Tarım Sigortaları Havuzu” olduğu görüşüyle dolu sigortaları altyapı çalışmaları başlatılmıştır.

Bu çerçevede, öncelikle dolu sigortaları uygulamalarındaki sorunların giderilmesi Türkiye’de tarım sigortalarının geliştirilmesi ve uygun sistemlerin kurularak bazı faaliyetlerin bağımsız bir merkezden yürütülmesi amacıyla 1995 yılında Tarım Sigortaları Vakfı (TSV) kurulmuştur.

1997 yılında tüm sektörlerin katılımı ile gerçekleştirilen ve devletin bu konudaki çalışmalarına yön veren önemli kararların alındığı I.Tarım Şurası’na ait çalışma belgesinde “Tarım Sigortaları Havuzu” şu şekilde yer almıştır:

“Tarım sigortalarının gelişmesi, devlete, sigorta şirketlerine, çiftçi birliklerine ayrı ayrı görev ve sorumluluk yüklemesinin yanısıra bu üçünün birlikte organizasyonunu zorunlu kılmaktadır. Bu amaçla tarım sigortaları branşında faaliyet gösteren sigorta ve reasürans şirketlerinin devletin desteğinde bir araya gelerek bir üretim havuzu (pool) oluşturması ve devletin sigortayı cazip kılması için sigorta primine ve/veya hasara katkıda bulunması gereklidir. Tarım Sigortaları’nın gelişmesine yönelik istatistiki verilerin toplanması, değerlendirilmesi ve hasar tespitleri gibi çalışmaları ülke genelinde yürüten Tarım Sigortaları Vakfı ile sigorta ve reasürans şirketleri böyle bir organizasyonun ilk adımlarını atmışlardır” (Anonim 1997).

1998 yılı Hükümet programında yer alan “Tarımsal Politikalarla İlgili Yapısal Değişim Projesi” çerçevesinde hazırlanan “Tarım Sigortaları Teşviki Hakkında Kanun Tasarısı” devlet desteğinin sağlanması ve havuz sisteminin kurulmasını öngörmektedir. Ancak, çiftçinin primine destek olacak yeterli devlet desteğinin sağlanamayacağı görüşüyle kanun çıkarılamamıştır.

2000 yılına gelindiğinde, ekonomik kriz öne sürülerek, IMF ve Dünya Bankasının hazırladığı, Tarımsal Reform Uygulama Projesi (ARIP-Agricultural Reform Implementation Project) uygulamaya geçirilmiştir. Projenin desteklemelerle ilgili bölümünde, tarım ürünleri

sigortası için devlet desteğinin sağlanmasına ilişkin yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi de yer almış ve Dünya Bankası'na taahhüt edilen sürede “Tarımda Devlet Destekli Tarım Ürünleri Sigortaları”nın başlaması öngörülmüştür.

2001 yılında, devletin doğal afet sonrası tohumluk yardımını öngören 5254 sayılı kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Doğal afetler sonucu devlet yardımını öngören 2090 sayılı diğer kanun ise, yürürlükte olmasına rağmen, fonda hasar ödemeleri için kaynak olmadığından işlerliği çok azalmıştır.

2002 yılında devletin doğal afetler karşısında çiftçiye karşılıksız yardım yapmasını sağlayan uygulamalar sona ermiş, yerine konacak tarım sigortaları ile ilgili kanun da çıkarılmadığı için çiftçi tamamen korumasız kalmıştır. Aynı yıl 58. Hükümet konuyu Acil Eylem Planı'na almıştır(Anonim 2002). Acil Eylem Planı'nda “Tarım Ürünleri Sigortası Kanunu” çıkarılması ve uygulama planı hazırlanması öngörülmektedir.

5.4.2. Türkiye’de Tarım Sigortalarında 2005 Öncesi Uygulama

Tarım halen Türkiye'nin ekonomik ve sosyolojik yaşamında büyük önem taşımaktadır. İşletmelerinin çok büyük çoğunluğu küçük tarım işletmelerinden oluşan tarım sektöründe destekleme politikalarına ve ulusal önceliklere gereksinim duyulmaktadır. Bu destekleme araçlarından birisi tarımda sigorta uygulamalarıdır. Fakat, Türkiye’de 2006 yılına kadar devletin tarım sigortalarına katkısı olmamıştır.

Türkiye’de Sigorta Murakabe Kanunu çerçevesinde kurulup sigorta faaliyetlerinde bulunan 62 sigorta şirketinin 15’i tarım sigortaları branşında çalışma ruhsatı almış olmakla birlikte, 2005 yılında bunlardan sadece 9’u aktif olarak çalışmaktaydı. Bitkisel ürün sigortaları ile çiftlik hayvanları sigortaları şeklinde iki ana bölümde uygulanan tarım sigortalarının diğer branşlar içerisindeki payı %0.4’tür. Sürdürülen gayretlere rağmen, ekili alanların %0,8-1,8’i ve çiftlik hayvanlarının da %0,3’ü sigortalıdır. Bitkisel ürünler dolu ve yangın riskine karşı sigorta edilmektedir. Sera ve içindeki ürünler ise dolu, yangın, fırtına ve sel riskine karşı sigortalanabilmektedir. Bitkisel ürün sigortalarında açık alanda ve seralarda yetiştirilen her türlü ürün sigorta edilebilmektedir. Çiftlik hayvanlarında ise; büyükbaş, küçükbaş, kümes hayvanları ve su ürünlerine çeşitli riskler karşısında hayat sigortası teminatı verilmektedir.

Türkiye’deki tarım sigortalarında sisteme katılım gönüllülük esasına dayanır. Bu sistemde teşvik ya da zorlayıcılık bulunmamaktadır. Devletin hiçbir müdahalesi yoktur. Ancak banka kredisi ile satın alınan çiftlik hayvanları için zorunlu sigorta vardır. Dolu sigortalarında sigorta şirketleri arasında sağlanan konsensüs ile köy ve ürün bazında minimum bir fiyat tarifesi uygulanmaktadır. Poliçe düzenleme işlemleri sigorta şirketleri tarafından yürütülürken, acente ve acente görevi gören banka şubeleri de pazarlama ve satış hizmetlerini

yürütmektedirler. Hasar tespit organizasyonu Tarım Sigortaları Vakfı tarafından yürütülmüştür. Bağımsız hasar organizasyonu sonucunda, köydeki aynı hasarlara sigorta şirketi ve çiftçi ayrımı yapılmaksızın, aynı oranlarda ve gerçek değerlerde hasar ödemesi yapılmıştır. Sigorta şirketlerinin prim ve hasardaki olumsuz rekabetleri ortadan kalktığı için rekabet bir an önce çiftçinin gerçek değerdeki hasarının ödenmesi yönünde hızla gelişmiştir. 2005 yılında çiftçiye dolu sigortaları hasar ödemelerinin en geç iki hafta içerisinde yapılmış olması bunun en güzel ifadesidir. Sigorta şirketlerinin risklerini transfer etmeleri konusundaki reasürans katılımı ise; Milli Reasürans T.A.Ş. yanısıra Münih Re ve Partner Re gibi Dünya genelinde tarım sigortalarında uzmanlaşmış uluslararası reasürans şirketleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Tarım Sigortaları Vakfı, kuruluşunu hedeflediği Tarım Sigortaları Havuzu için temel olan üç etkili hizmetin bir havuz mantığında yürütülmesi için gerekli çalışmaları tamamlamıştır. Devlet'in desteğinin sağlanması öncesinde en önemli sorun olarak görülen dolu sigortaları alt yapısının kurulmuş olması da Tarım Sigortaları Havuzu'nun gerçekleştirilmesi için en önemli aşama olarak görülmektedir. Kasım 2002'de, değişik ülkelerde tarım sigortaları sistemlerini inceleyen Devlet ve Sigorta Sektörü temsilcilerinin raporlarında yer alan ortak görüş; "Tarım Sigortaları Vakfı'nın, sigorta ve reasürans şirketleri ile oluşturduğu havuz sistemine prim havuzunu da ekleyerek, sistemin çok yönlü hizmet vermesini sağlayacak çalışmaları yürütmesi ve oluşturulacak Tarım Sigortaları Havuzu (Agronet Sistemi) ve havuzun yönetimini üstlenmesi beklenmektedir." şeklinde belirtilmiştir.

Bütün durağanlıklara ve sistemsiz kamu tarım sigortaları politikalarına karşın, Türkiye dolu sigortaları konusunda sorunlarını çözmüş, don, sel, kuraklık gibi risklerin sigortalanmasına başlamadan önce de havuz sisteminin alt yapısını oluşturmuştur. Bu haliyle, mevcut uygulamadaki sistemin 2003 yılında F.A.I.R. (Asya ve Afrika Sigorta Şirketleri Birliği) üye ülkelerince örnek alındığı bilinmektedir(Özkan ve ark. 2003).

Türkiye modelinin gelişmekte olan ülkelere örnek gösterilmesi yönündeki çalışmaların 2003 AB konferansı ve 2004 yılındaki ICMIF (Uluslararası Sigorta Şirketleri Federasyonu) toplantılarında devam ettiği görülmüştür(Dinler 2004b).

5.5. Yasal Düzenlemeler Öncesi Gelişmeler ve Arip

Tarım sigortaları konusunda yasal düzenlemelere ilişkin çalışmaların, uzun yıllardan beri devam ettiği ve son 10 yıldır dolu sigortalarının geliştirilerek, alt yapısı kurulan havuz sisteminin faaliyete geçmesi yönünde yasal düzenlemeler öncesi önemli adımlar atıldığı bilinmektedir. Ancak, 2000 yılında ARIP Projesi'nin başlamasından sonra Türkiye'yle ilgisi olmayan, çok farklı planların uygulamaya konulduğu, Dünya Bankası'nın Türkiye'de verime ve alana bağlı mevcut sistemleri yok kabul ederek gelişmemiş ülkelere son birkaç yıldır

yürüttüğü endekse bağlı sigortaları, dayatmacı bir politikayla uygulamaya çalıştığı görülmektedir. Bu nedenle, 2000-2003 yılları arasında bazı farklı yaklaşımların mevcut gelişme sürecini ve yasal çalışmaları önemli ölçüde engellediği görülmektedir.

Bilindiği şekliyle, dilimizde “Hava Riskleri Sigortası, Hava Sigortası, Parametrik Sigortalar, veya Endeks Sigortası” şeklinde tanımlanan endekse bağlı sigortalar ABD’nde binlerce dekar büyüklüğünde çok geniş alanlara sahip eyaletlerde “Grup Sigortası” adıyla uygulanan bir sigorta türüdür. Uygulama alanları sadece, ürün çeşidi, verimi ve riskleri aynı kabul edilen ve grup poliçesiyle sigorta teminatı altına alınan büyük alanlara sahip çiftliklerdir.

Uygulamada risklere ait endeksler belirlenmiştir. Hasar olması halinde, grup poliçesinde yer alan tüm alanlardaki parametreler aynı kabul edildiği için tarlada hiç hasar tespiti yapılmadan doğrudan endekse bağlı tazminat ödemesi yapılmaktadır. Bu sigorta türünün uygulandığı geniş arazilerin toprak yapısı aynı olduğu gibi yetiştirilen ürünlerin çeşitleri, yetiştirme teknikleri ve verimleri de aynı kabul edilmektedir.

Türkiye’de ise; tarım arazilerinin çok küçük ve parçalı olmasının yanısıra komşu iki tarlanın toprak yapısı ve ürün verimleri çok büyük farklılıklar göstermektedir. Bunun en önemli belgelerinden biri de, Tarım ve Köyşleri Bakanlığı’nın 81 il için hazırladığı “İl Tarım Master Planları”dır. Bu master planlarında, yüz ölçüm olarak en küçük ilimizde bile, an az iki alt zone bulunmakta ve her zone içinde de farklı coğrafik karakterler yer almaktadır. Bu nedenle, Türkiye tarımı mülkiyet ilişkileri, coğrafik özellikler ve işletme ölçeği itibariyle oldukça çeşitlilik göstermektedir. Bundan hareketle, Türkiye’de dolu sigortalarında olduğu gibi, farklı verim ve çeşitteki ürünlerin yetiştirildiği küçük alanlarda tarlalara gidilerek verim ve hasar tespiti yapılmak zorunluluğu vardır. Çünkü yan yana iki tarlada bile bazen hiçbir şekilde ortak payda oluşmadığı için o tarlalarda verim ve hasarlar uzmanlarca birebir belirlenmelidir.

Endeks sigortalarının en büyük özelliklerinden birisi de; çok küçük alanlarda ölçüm yapabilen meteoroloji istasyonlarına, radar sistemleri ve uydu programlarına ihtiyaç duymasındır. Ne var ki, Türkiye’de yöresel olarak meteorolojik karakterli doğal risklerin ölçümünde ne yazık ki uygulama son derece yetersizdir. Bu nedenle sigortalı her tarlada tek tek hasar belirleme zorunluluğu burada da kaçınılmazdır.

Çok büyük araziler olmasına rağmen ABD’nde yeterince yayılamayan ve sigortalı alanların sadece %5,6’sında uygulama alanı bulan endeks sigortaları arazileri daha küçük ve parçalı olan AB ülkelerinde de kabul görmemiştir. Bunun sonucunda, endeks sigortaları özellikle sigortanın hiç olmadığı gelişmemiş ülkelerdeki sigorta prim potansiyelinin

değerlendirilmesi için Dünya Bankası tarafından büyük bir fırsat olarak görülmüştür(Dinler 2004a).

Dünya Bankası'nca belirlenen yüksek prim potansiyeline sahip 17 ülkeden ilk beş yıl içerisinde, 1-3 milyar ABD doları tutarında ürün sigortası prim üretiminin gerçekleştirilmesi için projeler başlatılmıştır. Tarım sigortaları üretim potansiyelinin ABD dışındaki ülkelerde değerlendirilmesi yönündeki bu çalışmalar 1997 yılından sonra ivme kazanmıştır. Dünya Bankası'nın ilgili projeleri gelişmemiş ülkelere başlamak üzere tek tek uygulamaya konmuştur. 1999 yılında Dünya Bankası tarafından finanse edilen Nikaragua Risk Yönetimi çerçevesinde ve devlet desteğinde endekse bağlı kuraklık sigortası başlatılmış, katılımcılara birer “yağmur piyango bileti” dağıtılmıştır. Yağmur yağmayan bölgelerdeki köylüler “piyango talihlisi” şeklinde adlandırılarak, kendilerine hasar ödemesi yapılmıştır(Hess et al 2002). Bunun nedensel açıklaması ve tarım sigortaları ile ilgisi konusunda ise belirleyici bir yaklaşım ortaya konulamamıştır. Diğer yandan, son yıllarda özellikle tarım sigortaları alt yapısının kurulamadığı ve hasar tespitlerindeki suistimallerin engellenemediği Meksika ve Arjantin gibi ülkelerde endeks sigortalarının“suistimali olmayan çok ucuz bir sigorta sistemi” olarak tanıtıldığı ve pazarlandığı bilinmektedir.

Dünya Bankası Projesi olarak birer yıl arayla farklı ülkelere başlatılan pilot projelerin en eskisi üçüncü yılını doldurmuş olmasına rağmen, elde edilen veriler projeyi cazip kılacak şekilde sunulmuş ve diğer ülkelere transfer edilmiştir. Bazı ülkelere örnek vermek gerekirse, Fas'ta Kuraklık Sigortası Projesi adı ile 300 bin hektarlık alanda sigorta yapılması hedeflenmiş, ancak hedeflenen alanın sadece üçte biri sigortalanabilmiştir. Sigorta güvencesi alan çiftçi sayısı; 18 bini geçememiş, 1,2 milyon ABD doları kuraklık sigortası primi üretilmiş, buna karşılık 18,7 milyon ABD doları hasar ödemesi yapılmıştır. Devletin prim desteğinin yanısıra hasarın %70'ine katıldığı düşünüldüğünde, projenin söylenenlerin aksine yaygın ve başarılı olmadığı ve devlete daha fazla yük getirdiği ortaya çıkmıştır(Dinler 2004a).

Meksika'da ise, son yirmi yılda tarım sigortaları sisteminin beş kez değiştiği, son üç yıldan beri Dünya Bankası Projesi'nin devlete bağlı bir sigorta kurumu tarafından endeks sigortaları uygulama projesi olarak yürütüldüğü, prim üretiminin ise, sadece 76 milyon ABD doları olduğu bilinmektedir. Bu çok yeni ve “sınırsız devlet desteği” ile yürütülen proje Meksika modeli adıyla Dünya Bankası tarafından ARIP Projesi çerçevesinde “sınırlı kaynaklara sahip” Türkiye'ye de model olarak sunulmuştur(Anonim 2003).

Aslında, ABD'nin büyük arazilere sahip eyaletlerinde grup poliçesi olarak satılan endekse bağlı sigorta uygulamalarının, sigortanın hiç bilinmediği gelişmemiş ülkelere piyango bileti şeklinde satılması bilinen türde bir sigortacılık sayılmasa da o ülkeler için bir

çözüm ve hatta sigorta şirketleri ile Dünya Bankası için de bir gelir kaynağı olabilir. Bugün için endeks sigortalarına hayır diyen AB ülkeleri de Dünya Bankası'nın bu projelerle paralel olarak yürüttüğü uydu ve radar sistemleri projeleri sonrasında endeks sigortalarını uygulayabilirler. Ancak, bu tür projelerin Türkiye gibi tarım ve sigorta sistemleri kendine özgü koşullara sahip bir ülkede bu şekliyle uygulanması olanaklı görülmemektedir. Ne var ki, uygulamada Dünya Bankası'nın bunları dikkate almadan ARIP Projesi'ni diğer gelişmemiş ülkelerdeki gibi yürütme çabalarını sürdürdüğü görülmüştür. Bu süre içerisinde Türkiye yi birkaç kez ziyaret eden Dünya Bankası uzmanları hazırladıkları raporlarda Türkiye'de mevcut dolu sigortalarının sağlıklı uygulandığını ve ürün sigortalarının gelişmesine uygun mevcut sigorta altyapısının gelecekte çok etkili olacağını belirtmişlerdir(Skees 2002, Kuzak 2000). Buna karşın yalnızca, endeks sigortalarının kurulması için her türlü çabayı göstermişlerdir. Bu nedenle, 2000-2003 yılları arasındaki süreç konu uzmanlarınca “tarım sigortaları sektörünün kaybedilmiş yılları” olarak değerlendirilmektedir.

Başından beri projede öngörüldüğü gibi endekse bağlı sigorta uygulamalarının yerleştirilmesi için bazı akademik çalışmalar ile çok ciddi kurumların ilgili raporlarında endeks sigortalarının Türkiye'ye uygunluğuna ilişkin bilgilerin yer alması sağlanmıştır. Bu çalışmalar Meksika'nın, Dünya Bankası tarafından Türkiye'ye örnek ülke olarak gösterilmesi ve giderek bu konuda açılan ihale şartnamelerinde ve hazırlanan kanun taslaklarında endeks sigortalarının “olmazsa olmaz” kaydı ile yer alması ile devam etmiştir. Bu durum, başlangıçta yanlış bilgilendirilen kişi ve kurumları konuyu araştırmaya sevk etmiş, “getirilmek istenen endeks sigortaları ile mevcut sistemin tamamen yok edileceği, kurulacak bir devlet kurumu aracılığı ile katılımcılığın ve ortak paylaşımcılığın kaldırılacağı, sonuçta; tarım sigortalarının uygulanmaz bir hale getirilerek devletin kıt kaynaklarının sorumsuzca kullanılacağı” yönünde ortak karar almaya yöneltmiştir(Dinler 2004a).

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Türkiye Ziraat Odaları Birliği (TZOB) ve sigorta şirketlerinin oluşturdukları tarım sigortası çalışma gruplarının yapmış oldukları araştırmalar sonucunda; Türkiye'de tarımsal alanların mülkiyet yapısı, işletme ölçeği, üreticinin niteliği, tarımsal işletmelerin işletilme, bakım, üretim, kalite ve verimlilik farklılıkları nedeni ile endeksin uygulanamayacağı belirlenmiştir. Buna ek olarak Türkiye'de dar alanlardaki farklı meteorolojik verileri temin edecek olan yerleşik uydu ve radar sistemlerinin bulunmaması da, endeksin uygulanamayacağını göstermiştir. Gelişmemiş ülkelerde teknik eleman sayısının yetersizliği nedeni ile tarlada hasar tespitleri yapılamadığı için avantaj olarak gösterilen endeks sigortalarının, Ziraat Mühendisi potansiyeli yüksek olan Türkiye'de uygulanması halinde teknik eleman istihdamını da büyük ölçüde etkileyeceği yönünde tespitler yapılmıştır

(Gülçubuk ve ark. 2004). GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi) ve KOP (Konya Ovası Projesi) sonuçlandırıldığında, yani aynı verim ve çeşide sahip büyük alanlar oluşturulduğunda, özellikle kuraklık sigortaları uygulamalarında endeks tablolarının kullanılabileceği, ancak arazilerde verim ve hasar tespitinin de yapılacağı düşünüldüğünde bu uygulamanın “endeks sigortası” olarak tanımlanamayacağı yönünde görüşler belirtilmiştir(Dinler 2004a).

Endeks sigortalarının diğer gelişmemiş ülkelerdeki uygulama şeklinin Türkiye’ye hiç uygun olmadığı bilinmekle birlikte, ARIP çerçevesinde uyarlama çalışmalarının bu süreçte devam ettiği bilinmektedir. Diğer taraftan, endeks sigortalarının bilinen şekilde gelmesi halinde, mevcut sistem ile altyapısı kurulmuş olan ve yasal çalışmalar sonucunda uygulamaya girecek olan verim ve alana bağlı geleneksel ürün sigortaları sistemlerinin tamamen kaldırılmak istendiği de bilinmektedir.

5.6. Tarımsal Desteklemeler İçinde Sigorta Desteklerinin Yeri

Dünya Ticaret Örgütü’nün tarım desteklerini azaltmaya yönelik çabalarına rağmen ABD ve AB ülkeleri, destekleri azaltmak bir yana daha da arttırmaktadırlar. Tarımdaki risk ve belirsizliklerin artış oranına paralel olarak, bu ülkelerde devletin tarım sigortaları konusundaki desteği de artmaktadır. Nitekim, bugün tarım sigortaları sisteminin sağlıklı bir şekilde işlediği tüm ülkelerde, devlet desteği sistemin önemli bir unsuru olarak göze çarpmaktadır. ABD’nde tarım sigortaları özel şirketlerce yürütülürken, prim, yönetim ve reasürans destekleri, risk yönetimi programlarının sadece %25’ini çiftçiye ödeyecek şekilde düzenlenmiştir. Kanada’daki uygulama da yine ABD’ndeki ile aynı oranda devlet desteği içermektedir (Meuwissen ve et al. 2003).

Türkiye’de, IMF ve Dünya Bankası denetiminde ve telkinli uygulanan ekonomi politikası çerçevesinde desteklerin büyük kısmının kaldırıldığı, özellikle son yıllarda IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü taahhütleri ile AB Ortak Tarım Politikası’na uyum çalışmaları arasında sıkışıp kalan bir politikanın hakim olduğu bilinmektedir.

Tarımdaki risk yönetiminin ve tarım sigortaları konusundaki gelişmelerin de bu yapının dışında kalması beklenemezdi. Ancak, Türkiye’de son yıllarda tarımdaki doğal afetlerin çiftçi ve ekonomi üzerindeki olumsuz etkileri ile bu konuda yürütülen bilgilendirme çalışmaları devletin kurulacak sistemler için yasal, teknik ve finansal destek olması gerektiği yönünde somut adımlar atmasını sağlamıştır.

Tarım sigortalarında devlet desteği, DTÖ’nün izin verilen yeşil kutu önlemleri arasında yer aldığından, tarım üreticilerinin ve ulusal tarımın desteklenmesi bakımından bir fırsat oluşturmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye’de tarım sigortaları tasarısının devletin prim ve

reasürans desteğini içerecek şekilde hayata geçirilmesi son derece yerinde bir adımdır(Saner ve Uysal 2004).

Bitkisel ürün sigortalarıyla çiftlik hayvanları sigortaları için devletin prim desteği sağlandığında, bunun maliyetinin ne olacağı son derece önemlidir. İlk yıllarda pilot projelerle belirli ürün, bölge ve risk bazında yürütülecek sigorta uygulamalarına katılım göz önüne alınarak, yapılmış olan daha önceki hesaplar dikkate alınmalıdır. Daha önceki yıllarda yapılan, uygulamaya yönelik “kaynak kullanım örneklemeleri” ile farklı sigorta planlarının uygulamaları değerlendirilmiş, ortaya çıkan devlet desteklerinin 150-700 milyon ABD doları arasında değişebileceği tahmin edilmiştir(Anonim 2003).

Maliyet unsurları dikkate alındığında, AB içerisinde Türk tarım sigortaları sektörünün yerini belirleyen faktörlerin başında devletin destek politikaları yer alacaktır. AB’ye uyum sürecinde “2004 İlerleme Raporu” çerçevesinde Türkiye’de Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, DPT ve Hazine Müsteşarlığı’nca hazırlanan “2006-2010 Tarım Stratejisi Belgesi”nin YPK’na sunulduğu bilinmektedir. Belgede, bu beş yıllık dönemdeki tarım destekleri için bütçede GSMH’nin %1’i kadar kaynak ayrılması öngörülmektedir. Tarıma ayrılacak bütçenin GSMH ile ilişkilendirilmesi sağlıklı bir stratejinin saptandığını işaret etmekle birlikte 2005 yılında tahmini 280 milyar ABD doları GSMH’nin %1’lik payının bütçeye 2,8 milyar ABD doları tarım desteği ödeneğinin mevcut uygulamadan daha yetersiz olduğu bilinmektedir(Dinler 2004a).

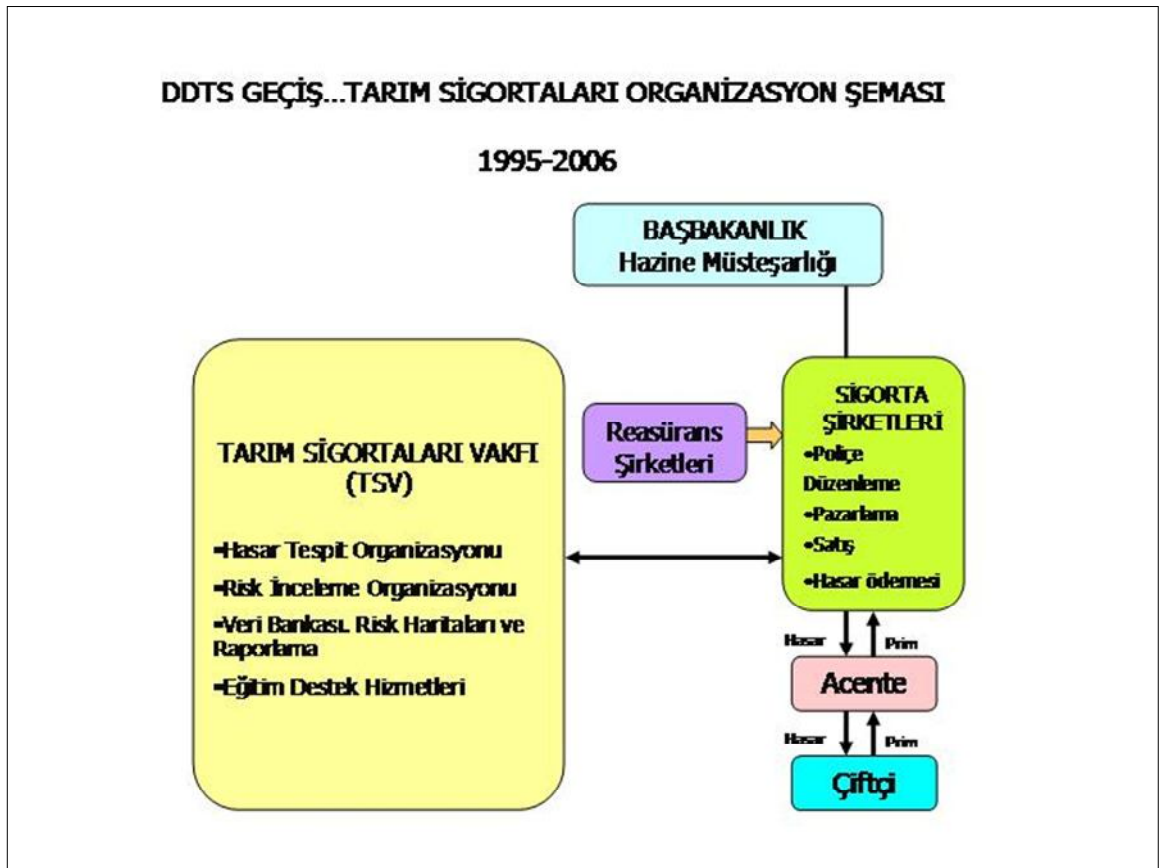
Tarıma verilen desteklerin %80’ini oluşturan DGD’nin azaltılmasının önerildiği sözkonusu stratejiler doğrultusunda Türkiye’nin GSMH’nin %1’ini oluşturacak tarım desteklerinin dağılım oranları şu şekildedir. DGD %45, fark ödemeleri %13, hayvancılık %12, kırsal kalkınma %10, telafi edici ödemeler %5, ürün sigortası prim desteği %5, ÇATAK programı %5 ve diğer destekler %5’dir.

5.7.Devlet Destekli Tarım Sigortalarına Geçiş

Tarım sigortalarının çok yönlü geliştirilmesi için 1995 yılında Tarım Sigortaları Vakfı (TSV) kurulmuştur. TSV gelişen sigorta sektörü ve bilgisayar teknolojisi desteğinde tarım eğitimi almış insan kaynaklarımız (Ziraat Mühendisleri ve Veteriner hekimler) ile temelini bağımsız bir hasar organizasyonunun oluşturacağı, çiftçi, sigortacı, reasürör ve devletin güveneceği ve AB ülkelerine örnek olarak gösterilecek bir Türkiye Modelinin kurabileceğini ortaya koymuştur. Yasal düzenlemeler yapılarak Devletin prim desteği sağladığında üretim kanalları açılacağından tarım sigortasının yaygınlaşarak sağlıklı gelişimini sürdürebileceğini planlamış ve bunu uygulamaya koymuştur. Tarım Sigortaları Vakfı öncelikle, geleneksel dolu, sera ve çiftlik hayvanları sigortalarının sorunlarının çözümü, daha sonra da devlet

desteği sağlanarak, don, sel ve kuraklık sigortalarının uygulanması için gerekli yasal düzenlemelerle bir Havuz sistemi kurulmasını hedefleyerek alt yapı çalışmalarını tamamlamıştır. O dönemde bir ikisi hariç sigorta şirketleri tarım sigortalarına gerekli önemi vermemiş, az sayıda tarım uzmanının yer aldığı sigorta şirketlerinde pazarlama satış ve hasar tespitlerini aynı kişilerce yürütülmesi ve yanlış bilgilendirme sonucunda ortaya çıkan suiistimallerin engellenmesi için vakfın öncülüğünde yeni disiplinler getirilmiş ve sistemler geliştirilmiştir.

Buna göre diğer branşlardan tamamen farklı ve havuz sisteminin alt yapısını oluşturacak şekilde tarım sigortaları organizasyonları yeniden düzenlenmiştir. Sigorta şirketlerinin sadece poliçe düzenleme, pazarlama ve satış işlemlerinden oluşan prim üretim faaliyetlerini acenteleri vasıtası ile yürütmesi sağlanırken; risk inceleme, hasar organizasyonu ve ARGE çalışmaları ile eğitim hizmetleri ortak bir merkezden ve Tarım Sigortaları Vakfı tarafından yürütülmüştür.

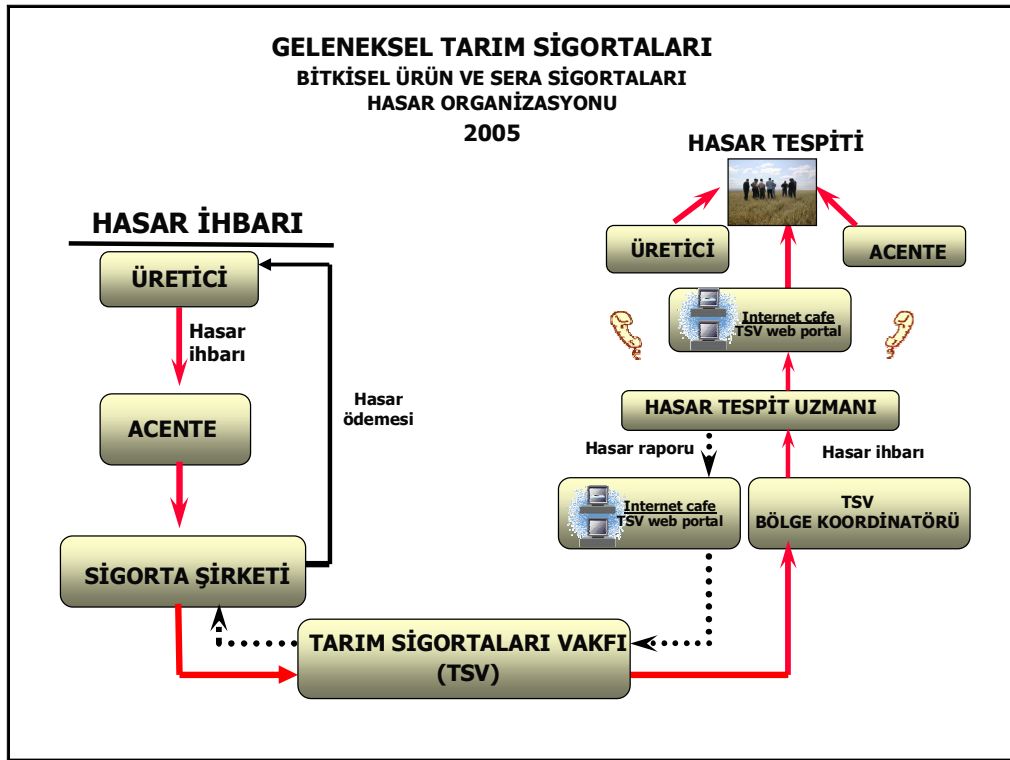

Şekil 5.1. Tarım Sigortaları Organizasyon şeması(1995-2006)

Hasar Organizasyonlarını kuran TSV 760 ziraat mühendisi ve teknikerini ürün bazında eğitdikten sonra oluşturduğu bağımsız hasar organizasyonunda eksper olarak görevlendirmiştir. Kurulan otomasyon sistemine sigorta şirketleri entegre edilerek standart poliçe, hasar ihbarı ve hasar raporlarının elektronik ortamda düzenlenmesi sağlanmıştır.

Türkiye modelinin temelini oluşturan bu otomasyon sistemlerinin bugün bile halen Avrupa Birliği ülkeleri dahil hiçbir yerde ülkesel bazda kurulamadığı görülmektedir. Bu sistemde Sigorta şirketleri, sisteme entegre edilerek, standart poliçe, hasar ihbarı ve hasar raporlarının elektronik ortamda düzenlenmesi, çiftçi, üretim ve poliçeye ait kayıtların Vakfın veri bankasında tutulması ve analiz edilmesi sağlanmıştır. Vakfın geliştirdiği ürün ve köy bilgi standardının sağlandığı tek tip poliçe tüm üye sigorta şirketleri tarafından yıllardır kullanılmaktadır.

Dolu ve Sera Sigortaları hasar organizasyonunda TSV otomasyon sistemi aşağıdaki şekilde çalışmaktadır.

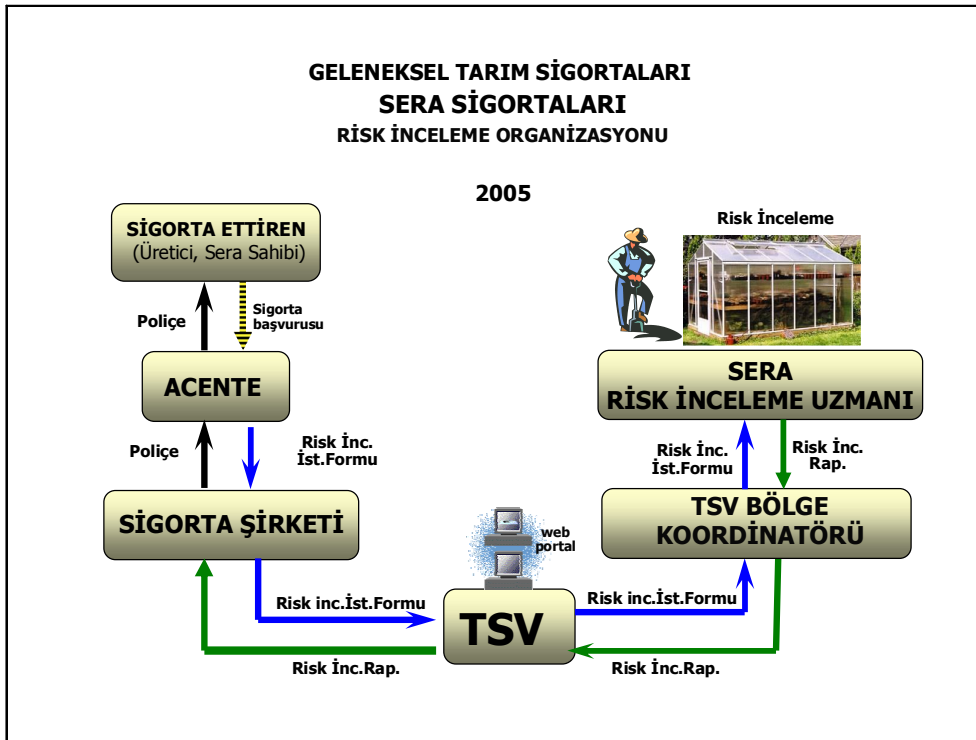

Şekil 5.2. Tarım Sigortaları Hasar Organizasyon Şeması(1995-2006)

Ürünü sigorta ettiren çiftçi hasar halinde, ilgili acentesine hasar ihbarını yapmakta, acente hasarı sigorta şirketine bildirmektedir. Sigorta şirketi, poliçe bilgilerini de içeren hasar ihbarlarını elektronik ortamda Vakfa gönderir. Vakıf, elektronik ortamda hasar ihbarlarının alt bölümüne hasar rapor formunu ekleyerek aynı gün 12 Bölge Koordinatörü aracılığı ile bütün yurttaki ekspertiz görevini yürüten 760 dolu hasar tespit uzmanı(ekspert) Ziraat Mühendisleri ve teknikerlerine elektronik ortamda gönderir. Aynı anda cep telefonlarından “hasar ihbarınız var” uyarısını alan hasar tespit uzmanları en yakın internet kafeye giderek, bilgisayarda TSV

web portalını kullanarak, kendilerine elektronik ortamda gönderilen hasar ihbar-rapor formunu doküman olarak kağıda basar ve yola çıkarlar.

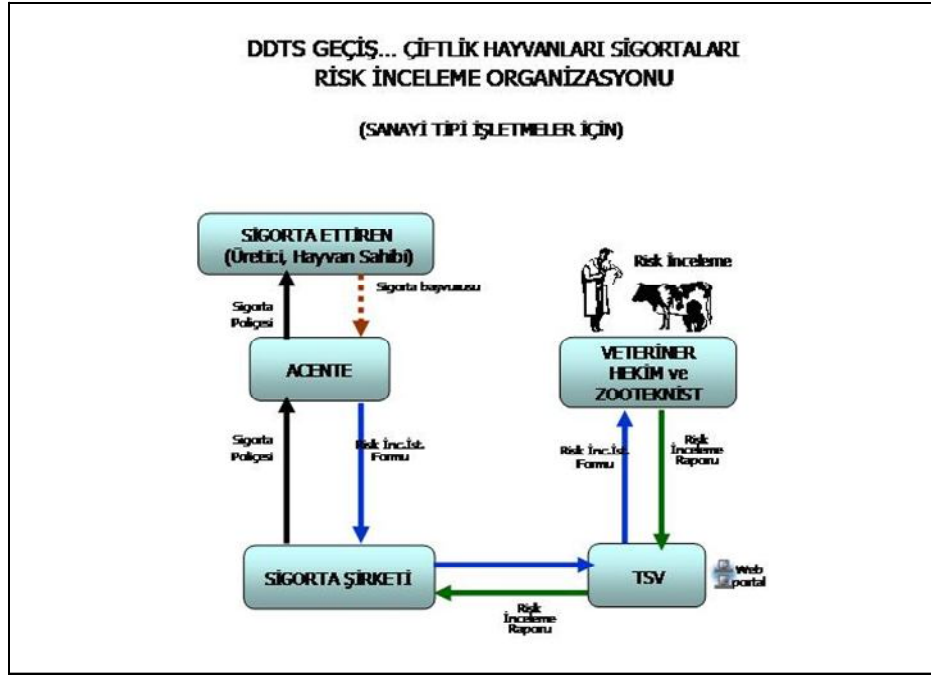
İki eksper birlikte hasarlı alana gider, hasar tespitini yaparak, hasar raporunu arazide düzenlerler. Aynı günün sonunda dönüş yolundaki bir internet cafeden TSV şifrelerini girip TSV Agronet web portalını kullanarak, hasar raporunun ilgili bölümlerini bir iki dakika da doldurup elektronik ortamda TSV'ye gönderirler. Hasar Rapor bilgileri TSV Veri Bankası'nda kayıt altına alındıktan ve kontrol edildikten sonra derhal ilgili sigorta şirketine gönderilmektedir. Sigorta şirketleri en kısa zamanda sigortalı çiftçiye hasar ödemesi yapmaktadırlar. Türkiye de 2005 yılında Sigorta Şirketleri dolu sigortalı Hasar ödemelerinin %98 i 15 gün içerisinde gerçekleştirilmiştir. Türkiye bu özelliği ile AB içerisinde en hızlı hasar ödemesini yapan ülke olarak birinci sırada yer almıştır.

Şekil 5.3. Sera Sigortaları Risk İnceleme Organizasyonu

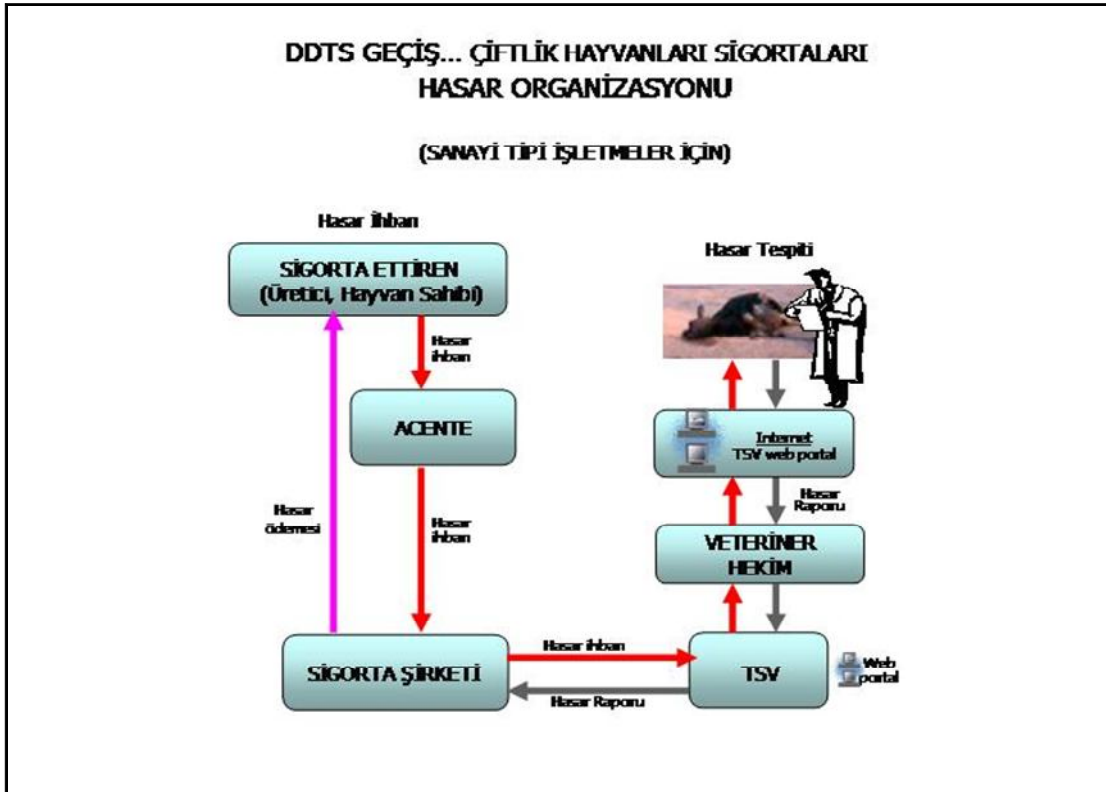
Ayrıca vakıf tarafından kurulan sera risk inceleme organizasyonunun da seraların risk incelemelerinin konu uzmanı ziraat mühendisleri tarafından yapılarak risk inceleme raporlarının da otomatik olarak internet ortamında sigorta şirketlerine gönderilmesi, riske göre prim fiyatlarının belirlenmesi sağlanmıştır.

Diğer taraftan çiftlik hayvanları sigortalarında da tarım sigortaları vakfının risk inceleme ve hasar tespit organizasyonları da dolu ve sera sigortalarına benzer tam otomasyon sistemine sahip kılınmıştır.

Şekil 5.4. Çiftlik hayvanları sigortaları risk inceleme organizasyonu

Çiftlik hayvanlarının sigorta öncesi risk incelemelerinde bir veteriner hekim ile birlikte bir zootechnistin de görev alması sağlanmıştır. Birlikte tutulan risk inceleme raporuna göre sigorta şirketi poliçe düzenleyip düzenlememeye veya sigorta priminin ne olacağına karar vermektedir.

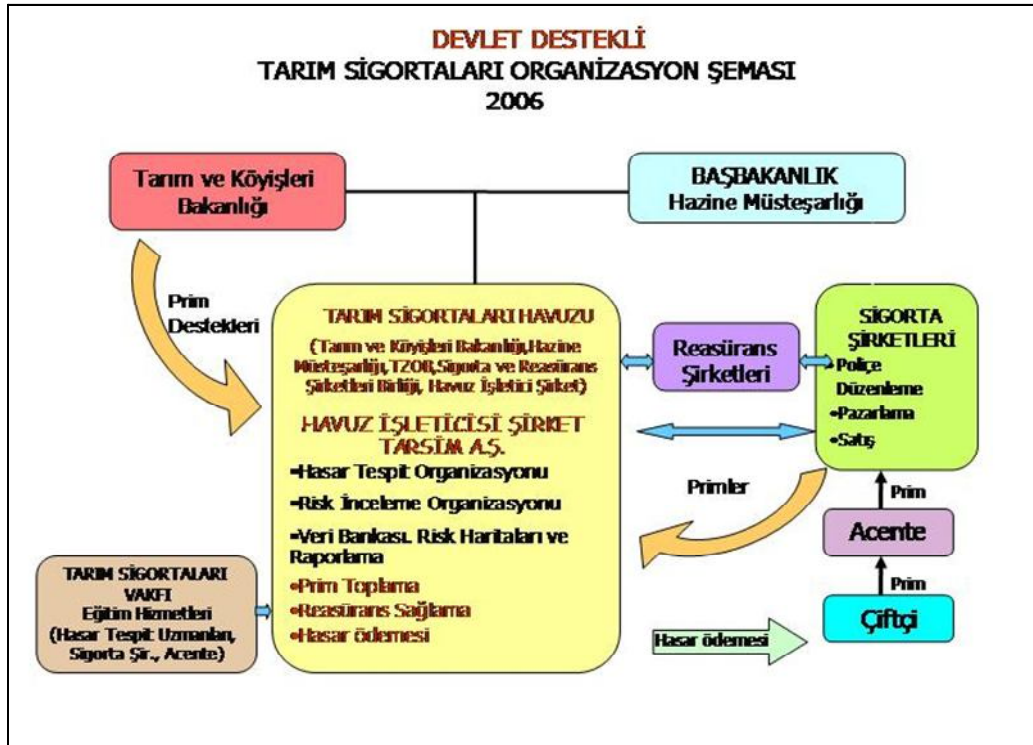
Şekil 5.5.Çiftlik hayvanları sigortaları hasar organizasyonu

Tüm sistemler arge desteğinde kurmuş ve geliştirmiştir. Tarım Sigortaları Vakfının poliçe ve hasar raporlarından elde ettiği ve veri bankasında topladığı veriler bölge, il, ilçe, ürün, acente, sigortalı bazında analiz edilerek rapor haline dönüştürülmüştür.

TSV heryıl yıl sonunda üye sigorta şirketleri için hazırladığı 480 detay raporu içeren “şirket bazlı yıllık değerlendirme raporu” şirketlerin risk yönetimlerinde çok önemli bir faktör oluşturmuştur. Henüz AB ülkelerindeki sigorta şirketlerinin hiç birisinde bu şekilde bir detay raporun olmadığı bilinmektedir. Buda Türkiye’deki ilkleri teşkil eden Vakıf faaliyetleri örneklerinden sadece birisidir.

Tarım Sigortaları Vakfı havuz teknik alt yapısına yönelik çalışmaların yanı sıra Devlet Destekli Tarım Sigortalarının yasal düzenlemeleri konusunda çalışmalarda da öncü olmuştur. 1996 yılında Tanfer Dinler tarafından hazırlanan ve havuz sistemini içeren ilk Tarım Sigortaları Kanun Taslağını Vakıf bugünlere taşımış, “Devrim” niteliğindeki Tarım Sigortaları Kanunu’nun hazırlanmasından kabul edildiği 2005 yılına kadarki her süreçte yer alarak tarihi bir görevi başarmıştır.

Haziran 2005’te yürürlüğe giren 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu önerilen şekilde Devletin prim, hasar fazlası ve reasürans desteğini sağlamaktadır. Havuzu işletmek üzere 17 Sigorta Şirketi tarafından Tarsim A.Ş. kurulmuştur. İlgili yönetmelik çalışmalarında olduğu gibi Devlet destekli tarım sigortaları genel ve teknik şartları da Vakfın, TSRŞB tarım komitesi ve sigorta şirketlerinin teknik uzmanlarının özverili çalışmaları sonucunda hazırlanmıştır.

Şekil 5.6. Devlet destekli tarım sigortaları organizasyon şeması

Yukarıdaki organizasyon şemasında görüldüğü gibi tarım sigortaları vakfının 1995'ten beri kurmuş olduğu alt yapı üzerine havuz kurulmuştur. Tarım ve Köyişleri bakanlığı ve hazine müsteşarlığından 2, TZOB, Türkiye sigorta ve reasürans şirketleri birliği ve havuz işletici şirketten 1 olmak üzere toplam 7 üyeli bir havuz yönetim kurulu tarafından yönetilen tarım sigortaları havuzunun iş ve işlemlerini yürütmek üzere sigorta şirketleri tarafından Tarsim A.Ş. kurulmuştur. Devletin prim desteğini sağlayacak şekilde diğer ilgili kurumlarda sistemde yer almışlardır. Buna göre vakfın bugüne kadar yürütmüş olduğu hizmetlerin yanı sıra prim toplama, reasürans sağlama ve hasar ödeme görevleri havuz işletici şirket TARSİM'e verilmiştir.

Devlet Destekli Tarım Sigortaları uygulamasının 01 Haziran 2006 tarihinde uygulamaya başlaması ile TSV Geleneksel ve Devlet Destekli Tarım Sigortaları uygulamalarının tek bir merkezden yürütülmesi görüşüyle risk inceleme, hasar organizasyonu ve ARGE hizmetlerinin yanı sıra, deneyimli personelini, otomasyon sistemlerini, özel Agrosoft programı ve veri bankasını Havuz İşletici Şirket: Tarsim'e devretmiştir. Hatta 2005 ve 2006 yılı gelirlerini oluşturacak ödemeleri yönlendirerek kuruluş aşamasındaki Tarsim'e finansal yönden de önemli ölçüde destek olmuştur.

Tarım sigortaları Vakfı bugün tarım sigortalarının çok yönlü geliştirilmesi yönündeki amacı çerçevesinde şimdilik eğitim hizmetlerine ağırlık veren bir kurum olarak faaliyetlerine devam etmektedir. Özellikle Tarsim ortağı sigorta şirketlerinin, acentelerin ve bankaların eğitimleri Vakıf tarafından verilmektedir.

Bugün Tarsim'in çalışmaları ve Devlet Destekli Tarım Sigortaları uygulamalarının sorunsuz bir şekilde başlamasında son 12 yıldır TSV tarafından hazırlanan havuz teknik altyapısının Tarsim'e entegre edilmiş olması en büyük faktörü teşkil etmektedir.

Yıllardır TSV'nin sigorta şirketleri ile kurduğu Türkiye modeline, alt yapısına, sistemlerine ve ekiplerine uluslararası kurumların nedenli güvendiğinin en güzel kanıtı Münih Re'nin Tarım sigortaları havuzumuzun risklerini 3 yıllığına teminat altına almış olması gösterilmektedir.

Tarsim'e devredilen risk inceleme ve hasar organizasyonu otomasyonunun oturmuş ve kendini kanıtlamış bir sistem olması, başka bir ülkede olmayan TSV Agrosoft yazılım programının geliştirilerek, TSV web portalının da aynen Tarsim tarafından kullanılarak sistemin sürdürülebilirliği sağlanabilecektir.

Tarsim'in Vakıftan entegre ettiği hasar ve risk inceleme otomasyonu yanı sıra elektronik ortamdaki poliçe örneğini de web sayfasına koyarak, Tarım Bakanlığı Çiftçi Kayıt

Sistemi(ÇKS) ile entegrasyonu sonucunda prim üretiminde otomasyon çalışmaları geliştirilmektedir.

Tarsim'in TSV nin mevcut otomasyon sistemlerine Tramer desteğinde prim üretimi, hasar ihbarı ve hasar ödemesine ilişkin otomasyon sistemlerini de eklemesi sonucu Tarım sigortaları Tam otomasyona sahip tek sigorta branşı olmuştur.

5.8.Devlet Destekli Tarım Sigortaları Kanunu ve Uygulamaları

Tarım sektörünü tehdit eden risklerin belirli bir kısmının teminat altına alınabilmesi amacıyla, sigorta sisteminin devreye sokulması düşünülerek 21.06.2005 tarihinde 5363 sayılı "Tarım Sigortaları Kanunu" Resmi Gazetede yayınlanarak çıkarılmıştır.

06.06.2006 tarihinde yapılan törenle Devlet bakanı ve baş müzakereci Sn. Ali BABACAN "Devlet Destekli Tarım Sigortaları Uygulamaları" nı başlatmıştır.

Törende; 1930 lı yıllardan beri tartışılmakta olan ancak çeşitli nedenlerden dolayı uygulama imkanı bulamayan Tarım sigortaları Konusunun nihayet hayata geçirildiği, tarımdaki risklerin dünya örnekleri de incelenerek kademeli olarak kapsama alınması yöntemi benimsendiği, AB üyesi ülkelerin uygulamalarının da incelenerek uluslararası uygulamalarla paralel örnek teşkil edecek bir sistemin kurulduğu ifade edilmiştir.

Bu kanun kapsamında ürününü yada hayvanlarını sigortalayan çiftçilerin primlerinin % 50 sini devletin karşılayacağı diğer % 50 sinde çiftçi tarafından ödeneceği, başlangıç olarak kurulan havuza devlet in 200 milyon TL. para aktardığı belirtilmiştir.

5.9.Devlet Destekli Tarım Sigortası (DDTS) Uygulamaları

Tarım sektörünü tehdit eden risklerin belirli bir kısmının teminat altına alınabilmesi amacıyla, sigorta sisteminin devreye sokulması düşünülerek 21.06.2005 tarihinde 5363 sayılı "Tarım Sigortaları Kanunu" Resmi Gazetede yayınlanarak çıkarılmıştır.

Bu kanun bir yandan çiftçinin ödeyeceği sigorta primine Devlet desteği verilebilmesini sağlarken, diğer yandan sigortacılık uygulamalarını yeknesak hale getirmeyi, teminat kapsamını genişletme ve çeşitlendirmeyi, tazminat ödemelerinin en kısa sürede yapılmasını, tarım sigortalarını ülke genelinde geliştirme ve yaygınlaştırmayı hedefleyen bir sistem kurmaktadır. Kısaca TARSİM olarak adlandırılan bu sistem, Tarım Sigortaları Havuzu tarafından yönetilmektedir. Yapılacak sigortalar karşılığında üstlenilen riskler, sigorta şirketlerinin çiftçilerden aldıkları primler ve devletin sağlayacağı prim destekleri, bu havuzda toplanmakta, çiftçilerin uğrayacağı zararlar da, bu havuzdan karşılanmaktadır. Havuzun bütün iş ve işlemleri, hâlihazırda sisteme katılan ve Devlet Destekli Tarım Sigortası satmaya yetkili 22 adet sigorta şirketinin eşit ortak oldukları TARSİM A.Ş. adı verilen bir işletici şirket tarafından yürütülmektedir.

Prim desteğinin yanı sıra, olası yaygın ve yüksek bir hasar durumunda, Havuz tarafından yapılacak tazminat ödemeleri de, önceden belirlenen oranda, Devlet güvencesi ve desteği altındadır.

5.9.1.Devlet Destekli Tarım Sigortası Kapsamı

Tarım Sigortaları Havuzu tarafından kapsama alınacak ürünler, riskler, bölgeler ve işletme ölçekleri itibariyle Devlet tarafından sağlanacak prim desteği miktarları, **her yıl Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından belirlenmektedir.** Bu itibarla 2009 yılı uygulamalarına yönelik olarak “Tarım Sigortaları Havuzu Tarafından Kapsama Alınacak Riskler, Ürünler, Bölgeler ve Prim Desteği Oranlarına İlişkin 2008/14479 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı” 31 Aralık 2008 Tarih ve 27097 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu Karar ile;

1.2009 yılında % 50 prim desteği verilmesi,

2.Bitkisel ürünler için dolu ana riski ile birlikte; yangın, heyelan, fırtına, hortum ve deprem ek riskleri paket halinde, ayrıca açık alanda yetiştirilen meyveler için yukarıda belirtilen risklere ilave olarak don riski teminatı, Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı çiftçilerin, mevcut arazi ve ürün bilgileri dikkate alınarak,

3.Seralar için dolu ana riski ile birlikte; yangın, heyelan, fırtına, hortum, deprem, taşıt çarpması ile kar ve dolu ağırlığı ek riskleri paket halinde, Çiftçi Kayıt Sistemine entegre edilmiş Örtü Altı Kayıt Sistemine kayıtlı çiftçilerin, mevcut arazi ve ürün bilgileri dikkate alınarak,

4.Kapalı sistemde üretim yapan bio-güvenlik ve hijyen tedbirleri alınmış tesislerde yetiştirilen kümes hayvanları için ölüm riski teminatı,

5.Çiftçi Kayıt Sistemine entegre edilmiş, soy kütüğü ve önsoy kütüğüne kayıtlı olan süt sığırları için ölüm riski teminatı,

6. Denizlerde ve iç sularda yetiştirilen su ürünleri için ölüm riski teminatı, Çiftçi Kayıt Sistemine entegre edilmiş Su Ürünleri Kayıt Sistemine kayıtlı mevcut bilgiler dikkate alınarak, ilgili genel şartlar, teknik şartlar, tarife ve talimatları kapsamında; Tarım Sigortaları Havuzu tarafından teminat altına alınmıştır. Risk incelemesi sonucunda, Havuz tarafından sigortalanması uygun görülmeyen ürün ve riskler sigorta edilmemektedir.

Ayrıca söz konusu Kararla 2008 yılından farklı olarak; “Havuz tarafından sigorta edilmeyen ürünler ve riskler ile; ilgili genel şartlar, teknik şartlar, tarife ve talimatlarla kapsam dışı bırakılmış haller ve kayıplar, 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanununun 17 nci maddesindeki uygulama yılında yer alan riskler arasında sayılmaz.” hükmü getirilmiştir.

Diğer taraftan, tarım sigortası yaptırmak için Çiftçi Kayıt Sistemine (ÇKS) kaydını yaptırmak yada ÇKS bilgilerini güncellemek üzere İl/İlçe Müdürlüklerine müracaat eden çiftçilere (ÇKS'ye entegre edilmiş olan Örtü Altı Kayıt Sistemi, Su Ürünleri Kayıt Sistemi ve Önsoy ve Soy kütüğü Kayıt Sistemi) herhangi bir mağduriyete meydan verilmeden öncelik verilmesi önem arz etmektedir.

5.9.2.Prim Desteği ve Yararlanma Şartları

Devletin, 2009 yılı için sigorta primine katkısı, bölge ve sigorta türü ayrımı yapılmaksızın % 50 olarak belirlenmiştir. Örneğin, ödenmesi gereken toplam prim tutarı 200 YTL ise, çiftçi bunun 100 YTL'sini sigorta şirketine ödeyecek, kalan 100 YTL'yi devlet, çiftçi adına Havuza ödeyecektir.

Prim desteğinden yararlanabilmek için,

- Bitkisel ürün sigortası yaptıracak çiftçilerin **çiftçi kayıt sistemine (ÇKS)** kayıtlı olması,
- Sera Sigortası yaptıracak çiftçilerin **örtü altı kayıt sistemine** kayıtlı olması,
- Sigortalanacak süt sığırlarının **ön soy kütüğü ve soy kütüğüne** kayıtlı olması,
- Kümes hayvanlarının **kapalı sistemde üretim yapan, bio-güvenlik ve hijyen tedbirlerini** almış tesislerde yetiştirilmesi,
- Denizlerde ve iç sularda yetiştirilen su ürünlerinin **ÇKS'ye entegre edilmiş Su Ürünleri Yetiştiricilik Tesisi Kayıt sistemine** kayıtlı olması zorunludur.
- Sigorta yaptıracak çiftçilerin, o yıla ait **ÇKS, örtü altı, ön soy ve soy kütüğü ile Su Ürünleri** kayıtlarının doğru olması gerekmektedir. Bir sorun yaşanmaması açısından çiftçi, bilgilerde herhangi bir bilgi değişikliğinden hemen sonra ve her halükarda, her yılın başında Tarım İl ve İlçe Müdürlüklerine (ön soy ve soy kütüğü kayıt güncellemeleri için de damızlık sığır yetiştiricileri birliğine) giderek mutlaka kayıtlarını güncellemelidirler.
- ÇKS güncellemeleri, yılın 365 günü yapılabilmektedir.

Çizelge 5.2 Devlet destekli tarım sigortası yapmaya yetkili sigorta şirketleri

AKSİGORTA A.Ş.	GÜNEŞ SİGORTA A.Ş.
ANADOLU ANONİM TÜRK SİGORTA ŞİRKETİ	GÜVEN SİGORTA T.A.Ş.
ANKARA ANONİM TÜRK SİGORTA ŞİRKETİ	HDI SİGORTA A.Ş. HÜR SİGORTA A.Ş.
AVİVA SİGORTA A.Ş.	IŞIK SİGORTA A.Ş.
AXAOYAK SİGORTA A.Ş.	KOÇ ALLIANZ SİGORTA A.Ş.
BAŞAK GROUPAMA A.Ş.	RAY SİGORTA A.Ş.
BİRLİK SİGORTA A.Ş.	ŞEKER SİGORTA A.Ş.
ERGOİSVİÇRE SİGORTA A.Ş.	T. GENEL SİGORTA A.Ş.
FİNANS SİGORTA A.Ş.	TEB SİGORTA A.Ş.
GARANTİ SİGORTA A.Ş.	YAPI KREDİ SİGORTA A.Ş.

Çizelge 5.3 Devlet destekli tarım sigortası ve geleneksel tarım sigortası kapsamı

TEMİNATLAR	GELENEKSEL	DEVLET DESTEKLİ
Bitkisel Ürünler	Dolu ve Yangın	Dolu, Yangın, Fırtına, Hortum, Heyelan ve Deprem Meyvelere Don
Sera ve İçindeki Ürünler	Dolu, Yangın, Fırtına, Hortum ve Sel	Dolu, Yangın, Fırtına, Hortum, Heyelan, Deprem ve Taşıt Çarpması
Çiftlik Hayvanları	Ölüm, Zorunlu Kesim, Yavru Atma ve Yavru Ölümü	Ölüm, Zorunlu Kesim, Yavru Atma ve Yavru Ölümü (Süt İnekleri)
Kümes Hayvanları	Ölüm, Zorunlu Kesim	Ölüm, Zorunlu Kesim
Su Ürünleri	Ölüm, Zorunlu Kesim	Ölüm, Zorunlu Kesim
DESTEKLER	YOK	%50 Prim Hasar Fazlası Destek Reasürans Desteği
ÇKS(Çiftçi Kayıt Sistemi)	YOK	VAR

5.9.2.1 Primin Ödenme Şekli ve Ödenmemesinin Sonuçları

-Bitkisel Ürün Sigortalarında, Devletin prim desteği düşüldükten sonra sigortalı çiftçi tarafından ödenecek primin %10'u peşin olarak tahsil edilir, kalan prim tutarı en geç hasat tarihinden 1 ay sonrasına kadar tahsil edilir.

-Sera, Hayvan Hayat ve Kumes Hayvanları Sigortalarında Devletin prim desteği düşüldükten sonra sigortalı çiftçi tarafından ödenecek primin **%25'i** peşin alınır, kalan prim tutarı da en fazla 5 eşit taksitte tahsil edilir.

-Peşinatın, sözleşme yapılır yapılmaz veya en geç poliçenin teslimi karşılığında ödenmesi gerekir. Aksi takdirde, poliçe teslim edilmiş olsa dahi sigorta başlamaz ve oluşan hasarlar ödenmez.

-Sigorta başladıktan sonra taksitlerden birinin ödenmemesi halinde, Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır.

5.9.2.2 Müşterek Sigorta ve Muafiyetler

Sigortacının üstlendiği riskleri belirli bir oranda kısıtlayarak sigorta priminin ucuzlatılmasını hedefleyen uygulamalardır. Sigortalının hasarını eksik alması sonucunu doğurduğu için başlangıçta aleyhte bir uygulama olarak gibi algılanabilmesine karşın aslında bu uygulamalar sigortalının muhtemel riskler karşılığında ödeyeceği primi çok ciddi bir oranda düşürdüğü için sigortalının lehine uygulamalardır.

Müşterek Sigorta: Teminat kapsamındaki risklerin gerçekleşmesi sonucunda meydana gelen bir hasarın belli bir bölümünü veya belli bir yüzdesini sigortalının üzerinde tutmasıdır.

Muafiyet : Poliçede yazılı önceden belirlenmiş bir miktara kadar olan hasarların sigortacı tarafından ödenmemesi ve/veya belirlenmiş o miktardan daha yüksek hasarların, o miktar tenzil edildikten sonra ödenmesi şekline muafiyet uygulaması denir.

5.9.3 Devlet Destekli Bitkisel Ürün Sigortaları

Koşul : Çiftçi Kayıt Sistemi'ne (ÇKS) kayıtlı olmak

Sigorta Kapsamı:Tüm Bitkisel Ürünler(Meyve, sebze ve tarla ürünleri, Sera sigortalarına kabul edilmeyen seralarda bulunan ürünler).

Verilen Teminatlar : **Dolu, yangın, fırtına, deprem, hortum ve heyelan** teminatları paket olarak. Bu teminatlara ek olarak, meyveler için don teminatı, meyve sebzeler için dolu hasarı nedeni ile meyve ve sebzede meydana gelen kalite kaybı.

Prim Ödemesi: Poliçede yazılı primin %50'si Devlet tarafından karşılanacaktır. Sigortalı tarafından ödenecek olan primin %10'u peşin alınır; kalan prim tutarı da hasat sonunda tahsil edilir (poliçe bitiş tarihi).

Hasar İhbarı: En geç 5 işgünü içinde TARSİM veya acenteye ihbar yapılır.

Hasar Organizasyonu: Hasar ekspertizi TARSİM tarafından görevlendirilen eksperler tarafından yapılır

Tazminat Ödemesi: Tazminat miktarları en geç 30 gün içinde yine TARSİM tarafından sigortalıya banka kanalıyla ödenir.

Dolu teminatı başlangıcı;

- Tarlada/bahçe yetiştirilmek amacıyla ekilmiş ürünlerin yeşermesi ve filizlenmesi
- Meyve ağaçlarında çiçeklerin meyveye dönüşmesi
- Üzüm ve kivide, salkım taslaklarının oluşmaya başlaması
- Muz bitkisinde çiçek doğumunun başlaması
- Çilekte bitkinin kol atması
- Fındıkta, ocakta bulunan çotanaklardaki danelerin en az %90'ının mercimek iriliğine gelmesi
- Fidelerin ve fidanların tutması ve yeşermesi ile başlar.

Don teminatı başlangıcı;

- Üzüm ve kivi asmalarında tomurcuk gözlerin uyanmasından,
- Turunçgiller, zeytin, muz, yenidünya ve avokado ürünlerinde meyvelerin oluşmasından,
- Fındık ürünüde bahçedeki ocaklarda bulunan dişi çiçeklerin en az %90'ının (Karanfilli tomurcukların) etrafını çevreleyen pulcuklardan ayrılıp, sap oluşturmaya başladıktan ve ilk yaprakçıklar görülmeye başladıktan,
- Yumuşak çekirdekli, taş çekirdekli ve diğer meyvelerde bahçenin fenolojik olarak meyve bağlama dönemine girmesinden,
- Ayvada taç yapraklara bakılmaksızın meyve dönemine girmesinden sonra başlar.

Meyve bağlama dönemi: Ağaçta çiçek döneminin tamamen sona erdiği ve meyve tutumunun görüldüğü dönemdir (normal koşullarda taç yaprakların %95'inin dökülmesiyle veya işlevselliğini kaybetmesiyle anlaşılır.

Sigortalı bahçede meyve dönemindeki ağaç sayısının toplam ağaç sayısına oranının % 90'i aşması halinde don teminatının başladığına hükmedilir.

Teminat Dışında Kalan Haller

Hava sıcaklığı 0 C derecenin altına düşmediği halde, hava sıcaklığındaki ani değişiklikler nedeniyle üründe meydana gelen renk bozuklukları ve değer eksilmeleri teminat kapsamı dışındadır.

Teminatın sona ermesi;

-Ürünün tamamının hasat edilmesi

-Ürünün tam hasara uğraması

-Sözleşmenin feshedilmesi

Turunçgiller ve Zeytin ürünüde, ürünün hasat edilmeden ağaçta bırakılmasının talep edilmesi halinde, poliçede belirtilmiş olan son hasat tarihinden itibaren en fazla **30 gün ile sınırlı** olmak üzere, yapılacak risk incelemesi sonucuna göre %100 ek prim uygulanarak fırtına ve hortum dışındaki teminatlar için süre uzatılabilir.

Çizelge 5.4. Tahıllar için bitkisel ürün sigortası örnek tablosu

ÜRÜN	BUĞDAY
ALAN	50 Dekar
VERİM	400 Kg/Dekar
ÜRÜN SATIŞ FİYATI	0,37 YTL
SİGORTA BEDELİ	7.400 YTL
HASAR NEDENİ	DOLU
BELİRLenen HASAR ORANI	%70
TAZMİNATA ESAS OLACAK HASAR TUTARI	5.180 YTL
MUAFİYET ORANI	%10
MUAFİYET TUTARI (Muafiyet Oranı * Sigorta Bedeli)	740 YTL (7.400*%10)
MÜŞTEREK SİGORTA ORANI	%10
MÜŞTEREK SİGORTA TUTARI (Hasar Tutarı – Muafiyet Tutarı)* %10	444 YTL [(5.180-740) * %10]
ÖDENECEK TAZMİNAT TUTARI (Hasar Tutarı – Muafiyet Tutarı – Müşterek Sigorta)	3.996 YTL (5.180-740-444)

Çizelge 5.5. Meyveler için bitkisel ürün sigortası örnek tablosu

ÜRÜN	KAYISI
TOPLAM AĞAÇ SAYISI	200
VERİM (Kg/Ağaç)	100
ÜRÜN SATIŞ FİYATI	1,00 YTL
SİGORTA BEDELİ	20.000 YTL
HASAR NEDENİ	DON
BELİRLENEN HASAR ORANI	%100
TAZMİNATA ESAS OLACAK HASAR TUTARI	20.000 YTL
MUAFİYET ORANI	%20
MUAFİYET TUTARI ((Muafiyet Oranı * Sigorta Bedeli)	4.000 YTL (20.000*%20)
MÜŞTEREK SİGORTA ORANI	%40
MÜŞTEREK SİGORTA TUTARI (Hasar Tutarı – Muafiyet Tutarı)* %10	6.400 YTL [(20.000-16.000) * %40]
ÖDENECEK TAZMİNAT TUTARI (Hasar Tutarı – Muafiyet Tutarı – Müşterek Sigorta)	9.600 YTL (20.000-4.000-6.400)

Bitkisel Ürün Sigortalarında ürün gruplarına ve teminat çeşitlerine göre sigorta bedeli üzerinden uygulanacak muafiyet ve müşterek sigorta oranları aşağıda görülmektedir.

Çizelge 5.6. Bitkisel ürün sigortası muafiyet ve müşterek sigortalar(2008)

Risk Adı	Muafiyet (Sigorta Bedeli Üzerinden)		Müşterek Sigorta (%)
	Kısmi Hasarlarda (%)	Tam Hasarlarda (%)	
Dolu	10	15	0
Yangın	10	15	0
Heyelan	10	15	0
Fırtına	20	25	0
Hortum	20	25	0
Don	0	0	50

Dolu, Yangın ve Heyelan nedeniyle meydana gelen kısmi hasarlarda Toplam Sigorta Bedelinin % 10'a kadarı, tam hasarlarda ise Toplam Sigorta Bedelinin % 15'a kadarı hasar ödemesinden muaftır. Fırtına ve Hortum nedeniyle meydana gelen kısmi hasarlarda Toplam Sigorta Bedelinin % 20'si kadarı, tam hasarlarda ise Toplam Sigorta Bedelinin % 25'i kadarı

hasar ödemesinden muaftır. Teminat kapsamındaki risklerin meydana getirdiği zararlar, yukarıda belirtilen muafiyetler çerçevesinde karşılanır.

Don nedeniyle meydana gelen hasarlarda, muafiyet uygulaması bulunmayıp, hasar miktarının % 50'si tazminat olarak ödenir. Kısmi Hasar; belirlenen hasar oranının % 100'ün altında olması hali (Örneğin, sigortalı ürünün bulunduğu parselin bir kısmındaki ürün tam hasara uğramış olsa dahi, bu durum kısmi hasar olarak değerlendirilir).

İndirimler:

Hasar önleyici ve azaltıcı önlemleri alınan ürünler prim fiyatlarında şu indirimler uygulanır;

-Dolu ağı örtülen ürünler için dolu teminatı prim fiyatının %50'si,

-Rüzgâr pervaneleri, sisleme-yağmurlama sistemi kullanılan ürünler için don teminatı prim fiyatının %25'i oranında indirim uygulanır.

Devlet Destekli Bitkisel Ürün Sigortaları Primleri Nasıl Belirleniyor

1- Dolu-Yangın-Fırtına-Hortum-Heyelan-Deprem Riskleri için

23 Ayrı Tehlike Bölgesi

15 Ayrı Ürün Grubu

2- Don Riski için

13 Ayrı Tehlike Bölgesi

11 Ayrı Ürün Grubu

Çizelge 5.7.Bitkisel ürün sigortası prim fiyat tablosu(2008 yılı fırtına riski için)

Fırtına Ürün Hassasiyet Sınıfı	ÜRÜNLER	FIRTINA TEHLİKE BÖLGELERİ VE PRİM FİYATLARI (%)									
		B	C	D	E	F	G	H	I	J	
1	Badem, Ceviz, Çay, Havuç, Hayvan Pancarı, Ispanak, Kereviz (kök), Kestane, Şalgam, Şekerpancarı, Turp (Bayır), Turp (Kırmızı)	0,11	0,12	0,13	0,14	0,15	0,16	0,17	0,18	0,19	
2	Arpa, Buğday, Çavdar, Lahana (beyaz), Lahana (Brüksel), Lahana (Kara yaprak), Lahana (kırmızı), Meyve Fidanı,Nane,Semizotu, Yonca, Yulaf	0,15	0,18	0,21	0,24	0,27	0,30	0,33	0,36	0,39	
3	Ayçiçeği (Çerez), Ayçiçeği (Tohumluk), Ayçiçeği (Yağlık)	0,19	0,24	0,29	0,34	0,39	0,44	0,49	0,54	0,59	
4	Altıntop (Greylfort), Anason, Ayva, Bakla (Yemlik), Bamya, Brokoli, Dut, Fındık, İncir, Karnabahar, Kekik, Kereviz (sap), Korunga, Maydanoz, Mısır (Dane), Mısır (Silaj), Mısır (Tohumluk), Muşmula, Nar, nohut, Patates, Pırasa, Sarımsak (kuru), Sofralık Zeytin, Yağlık Zeytin, Soğan (kuru), Şerbetçi otu, Tütün Fideleri, Yerfıstığı	0,23	0,30	0,37	0,44	0,51	0,58	0,65	0,72	0,79	
5	Antep fıstığı (Kırmızı Kabuklu), balkabağı, Bezelye, Biber (dolmalık), Biber (salçalık), Biber (sivri, çarliston), Börülce, Burçak, Çilek, darıi Domates, Enginar, Fiğ, Haşhaş kapsül, Kabak (Çerezlik), Kabak (sakız), Kenevir lif, Kırmızı Biber,Kiraz, Kolza (Kanola), Limon, Macar Fiği, Mandalina (Diğer), Mandalina (Satsuma), Marul (Aysberg), Marul (göbekli), Marul (kıvrıcık), Mercimek kırmızı, Mercimek siyah, Mercimek yeşil, Mısır (Çerezlik), Pamuk, Patlıcan, Portakal, Soya, Susam, Şeftali, Şeftali (Nektarin), Trabzon hurması, Tritikale, Üzüm (Şaraplık)	0,27	0,36	0,45	0,54	0,63	0,72	0,81	0,90	0,99	
6	Armut, Avakado, Bakla(Taze), Barbunya fasulye (Taze), Elma, Erik, Fasulye(kuru) Fasulye (Taze), Hıyar, Karpuz, Kavun, Kayısı, Kivi, Kuşyemi, Muz, Sarımsak (taze)	0,31	0,42	0,53	0,64	0,75	0,86	0,97	1,08	1,19	
7	Sebze Fideleri	0,35	0,48	0,61	0,74	0,87	1,00	1,13	1,26	1,39	
8	Çeltik, Kesme çiçek, Kimyon, Soğan (taze), Tohumluk çim, Tohumluk Şeker Pancarı, Tohumluk Yonca, Tütün	0,39	0,54	0,69	0,84	0,99	1,14	1,29	1,44	1,59	

Çizelge 5.8.Devlet destekli bitkisel ürün sigortaları poliçe kabul tarihleri(Marmara bölgesi)

DEVLET DESTEKLİ BİTKİSEL ÜRÜN SİGORTASI MARMARA BÖLGESİ POLİÇE İLK KABUL VE SON KABUL TARİHLERİ-2008						
Ürün	BÖLGE	İL	İLÇE	BİTKİSEL ÜRÜN SİGORTASI POLİÇE İLK KABUL TARİHİ- 2008	DON PAKET SİGORTASI POLİÇE SON KABULTARİHİ-2008	DOLU PAKET SİGORTASI POLİÇE SON KABUL TARİHİ - 2008
Antep fıstığı	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	1 Mart	15 Nisan
Armut	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	10 Mart	20 Mart
Ayva	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	20 Mart	1 Nisan
Badem	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	10 Şubat	15 Şubat
Ceviz	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	10 Mart	10 Mart
Dut	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	20 Mart	25 Mart
Elma (Amasya)	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	20 Mart	25 Mart
Elma (Diğer)	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	20 Mart	25 Mart
Elma (Golden)	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	20 Mart	25 Mart
Elma (Grannysmith)	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	20 Mart	25 Mart
Elma (Starking)	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	20 Mart	25 Mart
Erik	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	10 Şubat	20 Şubat
Fındık	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	1 Mart	10 Mart
İncir	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	1 Mart	5 Mart
Kayısı	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	10 Şubat	20 Şubat
Kestane	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	25 Nisan	1 Mayıs
Kiraz	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	10 Mart	20 Mart
Kivi	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	10 Mart	10 Mart
Nar	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	20 Mart	25 Mart
Şeftali	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	20 Şubat	1 Mart
Şeftali (Nektarin)	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	20 Şubat	1 Mart
Trabzon hurması	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	1 Mayıs	1 Mayıs
Üzüm (Şaraplık)	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	1 Mart	1 Mart
Üzüm Kurutmalık (Çekirdekli)	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	1 Mart	1 Mart
Üzüm Kurutmalık (Çekirdeksiz)	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	1 Mart	1 Mart
Üzüm Sofralık (Çekirdekli)	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	1 Mart	1 Mart
Üzüm Sofralık (Çekirdeksiz)	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	1 Mart	1 Mart
Vişne	MARMARA	TÜM İLLER	TÜM İLÇELER	1 Ocak	5 Mart	10 Mart

Katılım:

- Çiftçilerin sigorta sistemine katılımı, gönüllülük esasına dayanır. DDTS zorunlu değildir.
- Bu Kanun kapsamında, uygulama yılında yer alan riskler için tarım sigortası yaptırmayan üreticiler 2090 sayılı Kanundan yararlanamaz

Yapılan ÇKS Kayıt Sorgulaması Neticesinde;

- **Çiftçiye ait ÇKS kaydı bulunmadı bilgisi ile döküm alınır ve düzenlenecek olan Geleneksel Tarım Poliçesi ekinde muhafaza edilir.**
- **Çiftçiye ait ÇKS kaydı bulundu bilgisi ile Devlet Destekli Tarım Sigortası Poliçe düzenlenebilecektir.**

Devlet Destekli Tarım Sigortası Poliçesi düzenlenebilmesi için içinde bulunduğu yıl ÇKS kaydının yaptırılması gerekmektedir.

5.9.4 Devlet Destekli Sera Sigortaları

Çizelge 5.9 Devlet destekli sera sigortaları kapsam, risk ve koşulları

Kapsam	Cam ve Plastik Seralar(Konstrüksiyon, Örtü malzemesi Teknik Donanım, Ürün)
Riskler(Tehlikeler)	Dolu, Yangın, Fırtına, Hortum, Heyelan, Deprem, Taşıt Çarpması
Coğrafi Bölge	Tüm İller
Koşullar	Örtü altı kaydı, Teknik Şartlara Uygunluk

Bu sigorta, Bakanlar Kurulunca belirlenen risklerin, Bakanlıkça uygulanan Çiftçi Kayıt Sistemine entegre olarak çalışan **Kontrollü Örtü Altı Kayıt Sistemine kayıtlı** olan ve **risk değerlendirmesi sonucunda** sigortaya kabulü uygun görülen seralarda ve içindeki ürünlere vereceği zararları Genel Şartlara ve belirlenmiş olan yazılı Teknik Şartlar,Tarife ve Talimatlara göre karşılar.

Sigorta sözleşmesi kapsamında meydana gelecek hasarların; seranın örtü, ürün, iskelet ve teknik donanımlarının her birinin sigorta bedeli üzerinden aşağıdaki **muafiyet** oranlarını geçmeyen hasarlar ödenmez.

Çizelge 5.10.Devlet destekli sera sigortaları muafiyet ve müşterek sigorta uygulamaları

MUAFİYET VE MÜŞTEREK SİGORTA UYGULAMASI			
Muafiyet			
Her bir Unsurun Sigorta Bedeli Üzerinden			Müşterek Sigorta
Sera Türü	Dolu, Yangın, Heyelan	Fırtına Hortum	
Cam Seralar	% 2	% 5	% 10
Plastik Seralar	% 5	% 15	% 20

Sigorta sözleşmesi kapsamında meydana gelecek hasarların, cam seralarda **%10**'u, plastik seralarda **% 20**'si sigorta ettirenin sorumluluğundadır (Müşterek sigorta).

1 - Dolu, Yangın ve Heyelan Rizikoları

Çizelge 5.11.Devlet destekli sera sigortaları prim fiyat tablosu(2008)

UNSUR	PRİM ORANLARI (%)																							
	TEHLİKE BÖLGELERİ																							
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	R	S	T	U	V	Y	Z	
Örtü	0.90	0.95	1.00	1.05	1.10	1.15	1.20	1.25	1.30	1.35	1.40	1.45	1.50	1.55	1.60	1.65	1.70	1.75	1.80	1.85	1.90	1.95	2.00	
Ürün	0.50	0.55	0.60	0.65	0.70	0.75	0.80	0.85	0.90	0.95	1.0	1.05	1.10	1.15	1.20	1.25	1.30	1.35	1.40	1.45	1.50	1.55	1.60	
Teknik Donanım	0.10	0.15	0.20	0.25	0.30	0.35	0.40	0.45	0.50	0.55	0.60	0.65	0.70	0.75	0.80	0.85	0.90	0.95	1.0	1.05	1.10	1.15	1.20	
İskelet (Konstrüksiyon)	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	

2 - Fırtına ve Hortum Rizikoları

Çizelge 5.12. Devlet destekli sera sigortaları prim risk inceleme ve değerlendirme tablosu

UNSUR	PRİM ORANLARI (%)									
	TEHLİKE BÖLGELERİ									
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Cam Örtü	0.8	0.9	1.0	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7
Plastik Örtü	1.6	1.8	2.0	2.2	2.4	2.6	2.8	3.0	3.2	3.4
Ürün	0.6	0.7	0.8	0.9	1.0	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5
İskelet	0.4	0.5	0.6	0.7	0.8	0.9	1	1.1	1.2	1.3
Teknik Donanım	0.2	0.3	0.4	0.5	0.6	0.7	0.8	0.9	1.0	1.1

- Yapılan risk değerlendirmesi sonucunda 1. ve 2 . risk kategorisine giren seralarda prim fiyatları indirimli olarak uygulanır.
- Risk değerlendirmesi sonucunda 4. risk kategorisine giren seralar için fırtına ve hortum teminatı verilmez. Sadece dolu, yangın, heyelan, deprem ve taşıt çarpması teminatı verilir.

Çizelge 5.13.Devlet destekli sera sigortaları prim fiyatları ve indirimler

Risk Kategorisi	Prim Fiyatında Yapılacak İndirim (Ürün ve Örtüde)	Prim Fiyatında Yapılacak İndirim (Ürün ve Örtüde)
	Dolu, Yangın, Heyelan,Deprem, Taşıt Çarpması	Fırtına, Hortum
1	% 20	% 40
2	% 10	% 20
3	İndirim uygulanmaz.	İndirim uygulanmaz.
4	3. risk kategorisindeki prim fiyatları uygulanır.	Fırtına ve hortum teminatı verilemez.

Çizelge 5.14.Devlet destekli sera sigortaları muafiyetleri

Sera Türü	Muafiyet		MÜŞTEREK SİGORTA
	Her bir Unsurun Sigorta Bedeli Üzerinden		
	Dolu, Yangın, Heyelan, Deprem, Taşıt Çarpması	Fırtına , Hortum	
Cam Seralar	% 2	% 5	% 10
Plastik Seralar	% 5	% 15	% 20

Devlet destekli Sera Sigortaları

Koşul :Kontrollü Örtü Altı Kayıt Sistemi'ne kayıtlı olmak, Tarsim tarafından ön ekspertiz yapıp sigortalanabilirliğinin onayı.

Sigorta Kapsamı :Seralar (ürün, örtü malzemesi, kontrüksiyon, teknik donanım)

Verilen Teminatlar :Dolu, yangın, heyelan, deprem, taşıt çarpması, fırtına, hortum

Prim Ödemesi :Sera sigortalarında Devletin prim desteği düşüldükten sonra sigortalı çiftçi tarafından ödenecek primin %10'u peşin, kalan tutar vadeli olarak 5 ay sonra tek taksitte tahsil edilebilecek

Hasar İhbarı :24 saat içinde TARSİM veya acenteye ihbar yapılır.

Hasar Organizasyonu:Hasar ekspertizi TARSİM tarafından görevlendirilen eksperler tarafından yapılır

Tazminat Ödemesi :Tazminat miktarları en geç 30 gün içinde yine TARSİM tarafından sigortalıya banka kanalıyla ödenir.

Alçak ve yüksek plastik tüneller;

Alçak tüneller ve yüksek tüneller için sadece içindeki ürünlerin sigortası dolu, yangın, heyelan, deprem, fırtına, hortum risklerine karşı Devlet Destekli Bitkisel Ürün Sigortası Genel Şartları kapsamında yapılır.

Fırtına ve Hortum Hasarları;

Yağmur, kar, dolu ile beraber olsun olmasın münhasıran fırtına (10 metre yükseklikte 61,5 km/saatten daha yüksek hızla esen rüzgârlar) veya fırtına sırasında rüzgârın sürüklediği veya attığı şeylerin çarpması ve hortum sonucu sigortalı serada ve içindeki üründe doğrudan meydana gelecek zararlar.

Fırtına hasarında en yakın Meteoroloji İstasyonunun verileri esas alınır.

Çizelge 5.15. Devlet destekli örnek sera sigortası fiyatlandırma çizelgesi

Yer	Antalya / Serik D3			
Cam Sera	Teminat	Sigorta Bedeli (TL)	Fiyat (%)	Prim (TL)
Unsur	Dolu,yangın,heyelan, deprem, taşıt çarpması	30.000	0,65	195.00
	Fırtına, hortum	30.000	0,80	240.00
Ürün	Dolu,yangın,heyelan, deprem, taşıt çarpması	20.000	0,10	20.00
	Fırtına, hortum	20.000	0,60	120.00
Örtü	Dolu,yangın,heyelan, deprem, taşıt çarpması	10.000	1,05	105.00
	Fırtına, hortum	10.000	1,00	100.00
Teknik Donanım	Dolu,yangın,heyelan, deprem, taşıt çarpması	5.000	0,25	12.50
	Fırtına, hortum	5.000	0,40	20.00
TOPLAM		65.000		812,50

Sera Sigortasının Risk kategorisinin Belirlenmesinde Etkili Olan Faktörler:

- Seranın yaşı,
- Serada çatlak ve yamalı cam panellerin sayısı,
- Plastik örtü malzemesinde yırtık ve delikler,
- Plastik örtü malzemesinin garanti süresini aşma durumu,
- Cam ve plastik örtü malzemesinin iskeletle olan

bağlantılarında kullanılan tutturucu elemanların görevini

sağlıklı bir şekilde yerine getirecek tipte ve durumda

olması,

- Cam örtünün kalınlığı,
- Konstrüksiyon malzemesi,
- Serada rüzgârlığın bulunması,
- Rüzgârkıranın varlığı,
- Serada çevre betonunun (temel duvarı) olması

Çizelge 5.16.Devlet destekli seralarda muafiyet uygulaması

Sera Türü	Muafiyet		MÜŞTEREK SİGORTA
	Her bir Unsurun Sigorta Bedeli Üzerinden		
	Dolu, Yangın, Heyelan, Deprem Taşıt Çarpması	Fırtına Hortum	
Cam Seralar	% 2	% 5	% 10
Plastik Seralar	% 5	% 15	% 20

Çizelge 5.17.Sera sigortalarında risk kategorilerine göre uygulanacak indirim oranları

Risk Kategorisi	Prim Fiyatında Yapılacak İndirim (Ürün ve Örtüde)	Prim Fiyatında Yapılacak İndirim (Ürün ve Örtüde)
	Dolu, Yangın, Heyelan	Fırtına, Hortum
1	% 20	% 40
2	% 10	% 20
3	İndirim uygulanmaz	İndirim uygulanmaz
4	3. risk kategorisindeki prim fiyatları uygulanır.	Fırtına ve hortum teminatı verilemez

Çizelge 5.18.Devlet destekli seralarda Örnek: Sera sigortası tablosu

TOPLAM SİGORTA BEDELİ	50.000 TL
HASAR NEDENİ	Dolu
HASAR GÖREN UNSUR	Cam
CAM SİGORTA BEDELİ	20.000 TL
CAM HASAR ORANI	%15 (cam hasarı)
TAZMİNATA ESAS OLACAK HASAR TUTARI	3.000 TL
MUAFİYET ORANI	%2
MUAFİYET TUTARI (Muafiyet Oranı * Sigorta Bedeli)	400 TL (20.000 TL*%2)
MÜŞTEREK SİGORTA ORANI	%10
MÜŞTEREK SİGORTA TUTARI (Hasar Tutarı – Muafiyet Tutarı) * %10	260 TL (3.000 TL - 400 TL) * %10
ÖDENECEK TAZMİNAT TUTARI (Hasar Tutarı – Muafiyet - Müşterek Sigorta)	2.349 (3.000 TL - 400 TL - 26 TL)

5.9.5. Devlet Destekli Hayvan Hayat Sigortası

Koşul : Damızlık Hayvan Yetiştiricileri Merkez Birliği'ne kayıt olup işletme numarası almak ve TARSİM tarafından ön ekspertiz yapıp sigortalanabilirliğinin onayı.

Sigorta Kapsamı : Ön soy kütüğüne ve soy kütüğüne kayıtlı süt sığırları

Verilen Teminatlar :

Süt sığırlarında;

- a) Her türlü hayvan hastalıkları ve gebelik, doğum veya cerrahi müdahale (sığır vebası, tüberkiloz, bruselloz, şap ve BSE hastalıkları ve 3285 Sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıta Kanunu'na göre ihbarı mecburi tüm bulaşıcı hastalıklar hariç (antrax ve kuduz hariç)),
- b) Her türlü kazalardan, yılan ve böcek sokması,
- c) Zehirli çayır otları ve yeme bağlı zehirlenmeler,
- d) Her türlü doğal afetler ve güneş çarpması,
- e) Yangın veya infilak sebebiyle meydana gelen ölümler ve zorunlu kestirmeler .

Prim Ödemesi : Poliçede yazılı primin %50'si Devlet tarafından karşılanacaktır. Sigortalı tarafından ödenecek olan primin %25'İ peşin alınır; kalan prim tutarı en fazla 5 taksit ile tahsil edilir.

Hasar İhbarı : 24 Saat içinde TARSİM veya acenteye ihbar yapılır.

Hasar Organizasyonu: Hasar ekspertizi TARSİM tarafından görevlendirilen eksperler (veteriner hekim) tarafından yapılır

Tazminat Ödemesi: Tazminat miktarları en geç 30 gün içinde yine TARSİM tarafından sigortalıya banka kanalıyla ödenir.

İndirim:

Hayvan sayısı 300 baş ve üzeri olan kooperatif üyelerine ;

Hastalıklardan ari işletme belgesine sahip işletmeler için işletme bazında mevcut tarife üzerinden %10 indirim uygulanmasına,

Kooperatif ortaklarına ait toplam sigortalananabilir hayvan sayısı 300 ve üzerinde ise indirim oranı = % 10

Söz konusu grup poliçelerinde ve arılık belgesi sahibi işletme poliçelerinde yenileme işlemi (tecdit) yapıldığı takdirde;

Gruba ait hasar prim dengesinin % 50 in altında kalması halinde uygulanan grup indirimi oranı aynen devam eder.

Hasar prim dengesinin % 51 - 70 olması halinde indirim oranı % 50 oranında azaltılır.

Hasar prim dengesinin % 70 in üzerinde olması halinde grup indirim hakkı düşer

Çizelge 5.19.Devlet destekli hayvan hayat sigortası prim fiyat tablosu(2008)

Hayvan Sayısı	Prim Fiyatları			Müşterek Sigorta
	Muafiyetsiz	%1,5 Muafiyetli	% 4,0 Muafiyetli	
1 - 4	% 10,50			% 20
5 - 20	% 9,00			% 20
21 - 100	% 8,00	% 6,00	% 4,00	% 20
101 - 200	% 7,50	% 5,50	% 3,50	% 20
201 - 300	% 7,00	% 5,00	% 3,00	% 20
301 - 500	% 6,50	% 4,50	% 2,50	% 20
501 ve üzeri	% 5,50	% 3,50	% 2,00	% 20

Hasarlı hayvanın derisinden yararlanılması halinde, sigorta bedelinin en az 4%'u, hasarlı hayvanın etinden yararlanılması halinde mahalli Kasap ve Celepler Odası'nın et fiyatları esas alınarak hayvanın hasar tarihindeki canlı ağırlığının en az 30%'u veteriner hekim tarafından sovtaj olarak belirlenir.

Sigortalı Hayvanın enfeksiyondan kaynaklanmayan genital bozukluklar ile damızlık vasfını yitirmesi nedeniyle kesime sevk edilmesi halinde, sovtaj sigorta bedeli sigorta bedelinin en az 50%'si olarak hesap edilir.

Çizelge 5.20. Devlet destekli hayvan hayat sigortası örnek tazminat hesabı

Süt Sığırı – Sürü Sigortası (hayvan sayısı>20) MUAFİYETSİZ	
SİGORTALI HAYVAN SAYISI	150
BİR HAYVANIN SİGORTA BEDELİ	3.000,00 TL
TOPLAM SİGORTA BEDELİ	450.000,00 TL
HASARLI HAYVAN SAYISI	30
HASARLI HAYVAN TOPLAM BEDELİ	90.000,00 TL (3.000,00 x 30)
HASAR ŞEKLİ	Ölüm
MUAFİYET	0,00
ÖDENECEK TAZMİNAT TUTARI (Hasar Tutarı – Muafiyet Tutarı)*%80	72.000,00 TL (90.000,00 x %80)

Çizelge 5.21.Devlet destekli hayvan hayat sigortası örnek tazminat hesabı

Süt Sığırı – Sürü Sigortası (hayvan sayısı>20) MUAFİYETLİ(% 1,5)	
SİGORTALI HAYVAN SAYISI	150
BİR HAYVANIN SİGORTA BEDELİ	3.000,00 TL
TOPLAM SİGORTA BEDELİ	450.000,00 TL
HASARLI HAYVAN SAYISI	30
HASARLI HAYVAN TOPLAM BEDELİ	90.000,00 TL (3.000,00 x 30)
HASAR ŞEKLİ	Ölüm
MUAFİYET(Toplam Sigorta Bedelinin %1,5'i)	6.750,00 TL (450.000,00* %1,5)
ÖDENECEK TAZMİNAT TUTARI (Hasar Tutarı – Muafiyet Tutarı)*%80	66,600,00 TL [(90.000,00 – 6.750,00) x %80]

Çizelge 5.22.Devlet destekli hayvan hayat sigortası örnek tazminat hesabı

Süt Sığırı – Sürü Sigortası (hayvan sayısı>20) MUAFİYETLİ(% 4,0)	
SİGORTALI HAYVAN SAYISI	150
BİR HAYVANIN SİGORTA BEDELİ	3.000,00 TL
TOPLAM SİGORTA BEDELİ	450.000,00 TL
HASARLI HAYVAN SAYISI	30
HASARLI HAYVAN TOPLAM BEDELİ	90.000,00 TL (3.000,00 x 30)
HASAR ŞEKLİ	Ölüm
MUAFİYET(Toplam Sigorta Bedelinin %4,0'i)	18.000,00 YTL (450.000,00* %4,0)
ÖDENECEK TAZMİNAT TUTARI (Hasar Tutarı – Muafiyet Tutarı)*%80	57.600,00 YTL [(90.000,00 – 18.000,00) x %80]

Çizelge 5.23.D.D.H.H. müşterek sigortalı örnek prim ve tazminat hesabı cetveli

	MUAFİYETSİZ	% 1,5 MUAFİYETLİ	% 4,0 MUAFİYETLİ
SİGORTALI HAYVAN SAYISI	77	77	77
BİR HAYVANIN SİGORTA BEDELİ	3.000 TL	3.000 TL	3.000 TL
TOPLAM SİGORTA BEDELİ	231.000 TL	231.000 TL	231.000 TL
ÖDENECEK PRİM TUTARI	18.480 TL (Sigorta Bed.* %8,0)	13.860 TL (Sigorta Bed.* %6,0)	9.240 TL (Sigorta Bed.* %4,0)
HASARLI HAYVAN SAYISI	77	77	77
HASARLI HAYVAN TOPLAM BEDELİ	231.000 TL (3.000 *77)	231.000 TL (3.000 *77)	231.000 TL (3.000 *77)
HASAR ŞEKLİ	Ölüm	Ölüm	Ölüm
MUAFİYET TUTARI	0 YTL Muafiyet yok.	3.465 TL (231.000 *%1,5) (Toplam Sigorta Bedelinin %1,5'i)	9.240 TL (231.000 *% 4,0) (Toplam Sigorta Bedelinin %4,0'ü)
MÜŞTEREK SİGORTA ORANI	20%	20%	20%
MÜŞTEREK SİGORTA TUTARI (Hasar Tutarı – Muafiyet Tutarı) * %20	46.200 TL [(231.000 - 0) * %20]	45.507 TL [(231.000 - 3.465) * %20]	44.352 TL [(231.000 - 9.240) * %20]
ÖDENECEK TAZMİNAT TUTARI (Hasar Tutarı – Muafiyet Tutarı)*%80	184.800 TL (231.000 - 0 - 46.200 TL)	182.028 TL (231.000 - 3.465 - 45.507)	177.408 TL (231.000 - 9.240 - 44.352)

(*) Sovtaj varsa, belirlenen sovtaj tutarı tazminat tutarından düşülür.

5.9.6. Devlet Destekli Kümes Hayvanları Hayat Sigortası

Koşul : Çiftçi Kayıt Sistemi'ne (ÇKS) kayıtlı olmak, Tarsim arafından ön ekspertiz yapıp sigortalı olabililiğinin onayı.

Sigorta Kapsamı :Kapalı sistemde üretimi yapılan, biyogüvenlik ve hijyen kuralları sağlanmış kümes hayvanları

Verilen Teminatlar :

- a) Her türlü kanatlı hayvan hastalıkları,
- b) Her türlü kazalardan ve zehirlenmeleri,
- c) Her türlü doğal afetler,
- d) Yangın veya infilak sebebiyle meydana gelen ölümler, zorunlu öldürmeler ve zorunlu kestirmeler

Prim Ödemesi : Poliçede yazılı primin %50'si Devlet tarafından karşılanacaktır. Sigortalı tarafından ödenecek olan primin %25'İ peşin alınır; kalan prim tutarı en fazla 5 taksit ile tahsil edilir. Broiler sigortalarında primin tamamı peşin tahsil edilir.

Hasar İhbarı : 24 Saat içinde TARSİM veya acenteye ihbar yapılır.

Hasar Organizasyonu: Hasar ekspertizi TARSİM tarafından görevlendirilen eksperler (veteriner hekim) tarafından yapılır

Tazminat Ödemesi: Tazminat miktarları en geç 30 gün içinde yine TARSİM tarafından sigortalıya banka kanalıyla ödenir.

Çizelge 5.24.Devlet destekli kümes hayvanları sigortası prim fiyat tarifesi tablosu(2008)

Kategori (Yetiştirme Amacı)	Prim (%)
Broiler	1,30
Yumurta Tavuğu Cıvıvi	2,75
Yumurta Tavuğu	3,50
Damızlık ve Ana Damızlık Cıvıv	2,25
Damızlık ve Ana Damızlık Tavuk	3,25
Hindi	3,50
Devekuşu	7,50

Çizelge 5.25.Devlet destekli kümes hayvanları sigortası muafiyet ve hasar süresi

KATEGORİ (Yetiştirme Amacı)	Muafiyet	Müşterek Sigorta (Koasürans)	Hasar Olayı Süresi	
			Hastalıklarda	Diğer(kaza, doğal afet v.b)
Broiler	%3,00	%20	1 hafta	48 saat
Yumurta Tavuğu Civcivi	%3,00	%20	2 hafta	48 saat
Yumurta Tavuğu	%3,00	%20	1 ay	48 saat
Damızlık Ve Ana Damızlık Civciv	%3,00	%20	2 hafta	48 saat
Damızlık Ve Ana Damızlık Tavuk	%3,00	%20	1 ay	48 saat
Besi Hindisi (Dişi)	%3,00	%20	2 hafta	48 saat
Besi Hindisi (Erkek)	%3,00	%20	2 hafta	48 saat
Damızlık Hindi	%3,00	%20	2 hafta	48 saat
Devekuşu	%5,00	%20	3 hafta	72 saat

Çizelge 5.26.Devlet destekli kümes hayvanları sigortası örnek tablosu

YETİŞTİRME AMACI	Broiler
SİGORTALI HAYVAN SAYISI	50.000
BİR HAYVANIN SİGORTA BEDELİ	3,00 TL
TOPLAM SİGORTA BEDELİ	150.000,00 TL
ÖDENECEK PRİM TUTARI	1.950 TL (Sigorta Bed.* %1,30)
HASARLI HAYVAN SAYISI	20.000
HASAR ANINDAKİ BROILERIN YAŞI (3 Haftalık broiler tavuğu genel şartlara göre ulaşacağı maksimum değerin %40'dır.)	3 Haftalık
HASARLI HAYVAN TOPLAM BEDELİ	24.000 TL (1,20*20.000)
MUAFİYET ORANI	Sigorta Bedelinin %3'ü
MUAFİYET TUTARI	4.500 TL (150.000,00*%3)
HASAR ŞEKLİ	Ölüm
MÜŞTEREK SİGORTA ORANI	%20
MÜŞTEREK SİGORTA TUTARI (Hasar Tutarı – Muafiyet Tutarı) * %20	3.900 TL [(24.000 - 4.500) * %20]
ÖDENECEK TAZMİNAT TUTARI (Hasar Tutarı – Muafiyet Tutarı)*%80	15.600 TL (24.000 - 4.500 - 3.900)

5.9.7. Devlet Destekli Su Ürünleri Sigortası

Koşul : Çiftçi Kayıt Sistemine entegre edilmiş, Su Ürünleri Kayıt Sistemine (SKS) kayıtlı olan, deniz ve iç su tesislerinde yetiştirilen su ürünleri TARSİM tarafından risk inceleme ve değerlendirmesi yapılacaktır. Alabalık, levrek, çipura, orkinos balıkları sigorta edilebilmektedir. Yumurta ve larva dönemindeki su ürünleri stokları teminat kapsamı dışında olup; teminat, Alabalıklar, Çipura ve Levrek balıkları için 5 gr büyüklüğe ulaştıktan sonra başlar.

Teminat Bakanlık tarafından verilen kapasite ile sınırlıdır.

Teminatlar :

- 14 Günlük bekleme süresinden sonra çıkan her türlü hastalık
- Yetiştiricinin kontrolü dışındaki kirlenme ve zehirlenmeler,
- Her türlü doğal afetler,
- Kazalar
- Predatörler,
- Alg patlaması

Prim Ödemesi : Poliçede yazılı primin %50'si Devlet tarafından karşılanacaktır. Sigortalı tarafından ödenecek olan primin %25'i peşin alınır; kalan prim tutarı en fazla 5 taksit ile tahsil edilir. Broiler sigortalarında primin tamamı peşin tahsil edilir.

Hasar İhbarı : 24 Saat içinde TARSİM veya acenteye ihbar yapılır.

Hasar Organizasyonu: Hasar ekspertizi TARSİM tarafından görevlendirilen eksperler (veteriner hekim) tarafından yapılır

Tazminat Ödemesi: Tazminat miktarları en geç 30 gün içinde yine TARSİM tarafından sigortalıya banka kanalıyla ödenir

Çizelge 5.27.Devlet Destekli Su Ürünleri Sigortası prim fiyat tablosu(2008)

Türü	Risk Kategorisi ve Prim Fiyatı (%)			Muafiyet (%)	Müşterek Sigorta (%) (Sigortalı Üzerindeki Pay)
				(Toplam Sigorta Bedeli Üzerinden)	
	1	2	3	-	-
Levrek/Çipura	4,0	5,5	Sigortalanmaz	10	20
Alabalık	5,0	6,5	Sigortalanmaz	10	20
Orkinos	4,5			25	0

Devlet Destekli Su Ürünleri Sigortasında Teminat Kapsamında Olan Riskler(Tehlikeler)

- a) Her türlü hastalık,
- b) Yetiştiricinin kontrolü dışındaki kirlenme ve zehirlenmeler,
- c) Her türlü doğal afet,
- d) Kazalar,
- e) Predatörler,
- f) Alg patlaması nedeniyle meydana gelen ölümler ve fiziksel kayıplar sonucu sigortalının doğrudan doğruya uğradığı maddi zararlar sigorta kapsamındadır..

5.9.8. Sözleşme Çerçevesinde Sigorta Ettirenim Hak ve Yükümlülükleri

Hakları:

-Bitkisel Ürün Sigortalarında sigortalı, sigorta yaptırdıktan sonra ürün miktarında ve fiyatında veya Hayvan Hayat Sigortalarında hayvan sayısında, belirlenmiş olan sınırlar çerçevesinde değişiklik yapma hakkına sahiptir.

-Bitkisel ürün Sigortalarında, sigortalının üründen beklediği verim miktarının gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması halinde; poliçe üzerinde belirtmiş olduğu verim miktarını değiştirme hakkına sahiptir. Hayvan Hayat Sigortalarında da sigortalı poliçe üzerinde belirtmiş olduğu hayvan bedelini değiştirme hakkına sahiptir

-Sigortalı, ürünün ilk gelişme dönemlerinde tamamen hasar görmesi halinde sigorta şirketinin de onayını alarak, belirlenecek ekim-dikim masraflarını sigortacıdan almaya ve yerine ekilen aynı cinsten ürününü ek prim ödemediği sigortasını yeniden yaptırmaya hakkına sahiptir.

Yükümlülükleri:

-Poliçenin düzenlenmesinden sonra sigortalı ürünün türünde, verim miktarında herhangi bir nedenle bir değişiklik olduğu takdirde, sigortalı durumu hemen sigortacıya bildirmekle yükümlüdür.

-Sigortalı, poliçede belirtilen prim ödemelerini eksiksiz ve zamanında ödemekle yükümlüdür.

-Sigortalının, gerçeğe aykırı veya eksik beyanda bulunduğu tespit edilmesi halinde; Havuz, Genel Şartlar çerçevesinde tek taraflı olarak sigorta şartlarını ağırlaştırma, poliçeyi iptal etme veya tazminat ödememe hakkına sahiptir.

-Sigortalı, rizikoların gerçekleşmemesi için meydana gelebilecek zararı önlemeye, azaltmaya ya da hafifletmeye yarayacak önlemleri almakla yükümlüdür.

-Sigortalı, bir hasar meydana gelmesi halinde, derhal hasar ihbarı yapmakla yükümlüdür.

Hayvan Hayat ve Kumes Hayvanları Sigortalarında Ayrıca;

-Poliçenin düzenlenmesinden sonra hayvanlarda; rizikoyu etkileyebilecek bir değişiklik olduğu takdirde, sigortalı durumu hemen sigortacıya bildirmekle;

-Ahırların, kümeslerin bakımını yapmakla ve temiz tutmakla;

-Teknik şartlarda yer alan aşı programında belirtilen aşuların yapılması ve hijyen ve bio-güvenlik tedbirlerini almakla;

-Hayvana fena muamele ve eziyet etmemek, bakım ve gıda noksanlığı yapmamakla;

-Bulaşıcı bir hastalık baş gösterdiğinde hasta ve sağlam hayvanları ayırmak, hastalığı Havuza ve Tarım il/ilçe müdürlüklerine bildirmek ve ilgililer tarafından öngörülen tedbirleri almakla yükümlüdür.

5.9.9 Hasar Anında Yapılması Gereken Hususlar

Poliçede yazılı bir nedenden ötürü; gerçek bir hasarın meydana gelmesi halinde; sigortalı, sigortacının merkezine veya sigorta yaptırdığı acentesine ya da poliçede bildirilen adreslere,

-Adı, soyadı ve adresini,

-T.C. Kimlik ve sigorta poliçe numaralarından birini,

-Hasar nedenini, gün ve saatini,

-Rizikonun gerçekleştiği yerin açık adresini ,

-Bitkisel Ürün Sigortalarında - Zarar gören ürünün cinsi, bulunduğu il, ilçe, köy ve mevkilerini,

-Sera Sigortalarında – Zarar gören seranın tipini, bulunduğu il, ilçe, köy ve mevkilerini, zarar gören ürünün cinsini,

-Hayvan Hayat ve Kumes Hayvanları Sigortalarında – Zarar gören hayvana ilişkin bilgileri bildirmekle yükümlüdür.

Hasar ihbarının asılsız yapıldığının belirlenmesi halinde, yapılan hasar tespit masrafları sigortalıdan tahsil edilir.

Bu arada sigortalı; hasar miktarının artmamasını sağlayacak tedbirleri almalı; sigortacı tarafından görevlendirilen eksperlere (ziraatçı ve veteriner hekimlere) yardımcı olmalı ve yapılan ekspertizin sonucu ile ilgili bilgi sahibi olmalıdır.

6.ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

Dünya sigortacılığında olduğu gibi Türk sigortacılık mevzuatında da sigortacılık faaliyetleri hayat ve hayat dışı olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktadır.

Dünyada sigortacılık sektöründe 2008 yılında toplam 4.269,7 milyar ABD doları prim üretimi gerçekleştirilmiştir. Prim üretimi 2007 yılına göre hayat branşında % 1,99, hayat dışı branşlarda ise % 5,55 oranında artış göstermiş ve sırasıyla 2.490,4 milyar ve 1.779,3 milyar ABD dolarına ulaşmıştır.

2008 yılında dünya prim üretiminde sanayileşmiş ülkeler % 88, gelişmekte olan ülkeler ise % 12 oranında bir paya sahiptir. Gelişmekte olan ülkelerin payı bir önceki yıla göre bir puan yükselmiştir.

Kişi başı prim üretiminde hem sanayileşmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde hayat dalı üretimi daha yüksek bir paya sahiptir. Bölgesel bazda değerlendirme yapıldığında ise Kuzey Amerika, Latin Amerika, Karayipler, Merkez ve Doğu Avrupa ile Orta Doğu ve Orta Asya'da hayat dışı branşların payının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 6.1.Bazı dünya ülkelerinde yıllık kişi başına prim üretimi(2008 yılı-ABD Doları)

Piyasalar	Hayat	Hayat Dışı	Toplam
Sanayileşmiş Piyasalar	2.142,6	1.481,0	3.655,4
- Kuzey Amerika	1.855,6	2.133,2	3.988,8
- Batı Avrupa	2.022,4	1.186,8	3.209,2
- Sanayileşen Asya Ülkeleri	2.447,8	725,4	3.173,2
- Okyanusya	1.281,5	990,5	2.271,9
Gelişmekte Olan Piyasalar	47,4	42,0	89,4
- Güney ve Doğu Asya	47,0	18,5	65,5
- Latin Amerika ve Karayipler	68,5	107,3	175,8
- Merkez ve Doğu Avrupa	78,9	220,3	299,2
- Afrika	38,4	17,1	55,6
- Orta Doğu Merkez Asya	29,0	81,3	110,3
Dünya	369,7	264,2	633,9

Kaynak: Sigma Dergisi, 2007'de Dünya Sigortacılığı, No:3/2008

Türkiye, % 0,21 pay ile 2008 yılı dünya prim üretiminde 88 ülke arasında 36'ncı sırada yer almıştır. Prim üretiminin GSYİH'ye oranına göre 76'ncı sırada yer alan Türkiye, kişi başına prim üretiminde 65'inci sıraya yükselmektedir. Kişi başı prim üretiminde Avrupa ülkeleri arasında bir değerlendirme yapıldığında ise Türkiye 35 ülke arasında 34'üncü sırada kendine yer bulmaktadır.

Çizelge 6.2. Türkiye'de ve avrupada yıllık kişi başına prim üretimi(2008 yılı-ABD Doları)

	Avrupa*	Türkiye**
Kişi Başına Prim Üretimi (ABD Doları)	2.043,9	116,1
Hayat	1.244,1	14,8
Hayat Dışı	799,8	101,3
Prim Üretimi / GSYİH (%)	7,5	1,24

*Sigma Dergisi, 2008'de Dünya Sigortacılığı, No:3/2009

**Sigorta Denetleme Kurulu 2008 Yıl Sonu Verileri

Türkiye'de kişi başı prim üretimi ve prim üretiminin hayat/hayat dışı dağılımı ile GSYİH'ye oranı AB ülkeleriyle karşılaştırıldığında, ülkemizde hayat dışı sigortacılığın hayat sigortacılığından daha etkin olduğu, sigortacılık sektörünün daha hızlı bir büyüme eğilimi gösterdiği, ancak GSYİH içindeki payının halen düşük olduğu görülmektedir.

Türkiye'de "Tarım Sigortaları Kanunu" çıkmadan önceki 5 yılda(2001-2005) faaliyette bulunan sigorta şirketlerinin direkt prim üretimleri branşlar bazında görülmektedir.

Çizelge 6.3. Branşlara göre prim gelirleri(2001-2005)

Sigorta Branşları	Direkt Primler (1000 TL)									
	2001		2002		2003		2004		2005	
	Miktar	Oran (%)	Miktar	Oran (%)	Miktar	Oran (%)	Miktar	Oran (%)	Miktar	Oran (%)
Yangın	499.050	17.93	676.549	18.19	865.562	17.01	1.067.121	15.37	1.136.334	14.54
Nakliyat	109.530	4.37	163.267	4.39	201.380	3.96	268.596	3.96	290.631	3.72
Trafik	0	0	0	0	645.476	12.69	1.052.423	15.51	1.281.439	16.39
Kaza	1.026.479	40.98	1.489.223	40.05	1.468.911	28.87	1.998.986	29.46	2.436.439	31.17
Ferdi kaza	54.259	2.17	78.097	2.10	107.847	2.12	166.223	2.45	234.187	3.00
Kredi	354	0.01	444	0.01	1.147	0.02	2.681	0.04	4.489	0.06
Hukuk. Koruma	2.254	0.09	2.878	0.08	5.492	0.11	18.934	0.28	21.728	0.28
Mühendislik	122.548	4.89	195.868	5.27	221.497	4.35	275.452	4.06	322.110	4.12
Tarım	8.655	0.35	15.424	0.41	20.586	0.40	29.417	0.43	48.530	0.62
Sağlık	270.383	10.79	410.422	11.04	517.595	10.17	682.014	10.05	798.536	10.22
Hayat	461.350	18.42	686.350	18.46	1.032.552	20.29	1.223.945	18.04	1.242.011	15.89
Toplam	2.554.862	100,00	3.718.522	100,00	5.088.045	100,00	6.785.792	100,00	7.816.434	100,00

Türkiye'de "Tarım Sigortaları Kanunu" çıktıktan sonraki 3 yılda(2006-2008) faaliyette bulunan sigorta şirketlerinin direkt prim üretimleri branşlar bazında görülmektedir.

Çizelge 6.4. Branşlara göre prim gelirleri(2006-2008)

Sigorta Branşları	Direkt Primler (1000 TL)					
	2006		2007		2008	
	Miktar	Oran (%)	Miktar	Oran (%)	Miktar	Oran (%)
Yangın	1.583.343	16,38	1.713.195	15,67	1.869.604	15,87
Nakliyat	346.257	3,58	364.964	3,34	413.601	3,51
Trafik	1.449.185	14,99	1.619.689	14,82	2.062.285	17,51
Kaza	3.098.688	32,05	3.606.117	32,99	3.330.870	28,28
Ferdi kaza	299.710	3,10	401.930	3,68	467.502	3,97
Kredi	8.321	0,09	16.694	0,15	40.945	0,35
Hukuk. Koruma	27.152	0,28	39.952	0,37	32.413	0,28
Mühendislik	430.684	4,45	523.956	4,79	535.218	4,54
Tarım	54.365	0,56	95.380	0,87	125.111	1,06
Sağlık	984.034	10,18	1.218.174	11,14	1.326.126	11,26
Hayat	1.385.801	4,33	1.331.425	12,18	1.576.209	13,38
Toplam	9.667.540	100,00	10.931.476	100,00	11.779.884	100,00

Tarım sigortaları bazı ülkelerde özel, bazı ülkelerde devlet ve bazılarında ise, hem özel hem de devlet kuruluşlarınca yapılmakta ve yürütülmektedir. Sigortalanan tarım işletmelerinin tip ve neveleri ülkeler itibariyle değişmektedir. Ancak her ülkede tarım sigortaları ve verilen riskler pilot bölgelerden başlatılmış daha sonra kapsamı genişletilmiştir. Sigorta poliçesinin kapsadığı riskler, ürünler ve hayvanlar ülkeden ülkeye değişmektedir. Hasarın yoğunluğuna bağlı olarak uzun yılların ortalamaları dikkate alınarak prim oranları da ülkeler, ülke içindeki ürünler ve bölgeler itibariyle değişmektedir.

Türkiye’de 60 milyon hektar alan, tarım alanı olarak kabul edilmesine karşın, ekilebilir alanlar toplam tarımsal arazinin % 40,7’sini oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle toplam ekilebilir alanımız, 24,4 milyon hektar, büyükbaş hayvan sayısı yaklaşık 10,9 milyon ve küçükbaş hayvan sayısı da yaklaşık 32,2 milyondur. Ekili tarım alanlarımızın % 98’ine dolu yağdığı, %47’lik kısmının da hasara uğramasına rağmen, 2005 yılına kadar geleneksel sistemde “Bitkisel Ürün Sigortaları” ile “Çiftlik Hayvanları Sigortaları” şeklinde iki ana bölümde uygulanan tarım sigortalarının diğer branşlar içerisindeki payı en fazla %0.62’ olmuştur. Sürdürülen gayretlere rağmen, 5363 sayılı tarım sigortaları kanunu çıkmadan önce ekili alanların sadece % 1,8’i ve çiftlik hayvanlarının da % 0,3’ü sigortalananabilmiştir. Oysa ülkemizde tarımsal sigortacılık açısından büyük bir potansiyelin var olduğu ancak var olan potansiyelin değerlendirilemediği görülmektedir. Bitkisel ürünler dolu ve yangın riskine karşı sigorta edilirken sera ve içindeki ürünler ise dolu, yangın, fırtına ve sel riskine karşı sigortalananabilmiştir. Bitkisel ürün sigortalarında açık alanda ve seralarda yetiştirilen her türlü ürün sigorta edilebilmiştir. Çiftlik hayvanlarında ise; büyükbaş, küçükbaş, kümes hayvanları ve su ürünlerine çeşitli riskler karşısında hayat sigortası teminatı verilmiştir.

Çizelge 6.5.Bazı ülkelerdeki sigortalı tarım alanının toplam alana oranları

Ülkeler	Sigortalı Alanın Toplam Tarım Alanına Oranı(%)
ABD	46
İspanya	43
Japonya	80
Türkiye	1,8

Yukarıdaki tablodan görüleceği üzere ekili tarım alanlarımızın sadece % 1,8 inin sigortalı olması diğer ülkelerle karşılaştırılamayacak kadar düşük bir orandır.

2004 yılı değerlerini örnek olarak verirse, 3.159.324 dekar alanda 883,4 Milyon YTL değerinde 73 çeşit ürün doluya karşı sigorta edilmiş ve 17,4 Milyon YTL sigorta primi elde edilmiştir. Sigortalı ürünlerin 142.372 dekarında hasar olmuş, hasarların sonucunda sigorta şirketleri tarafından çiftçiye 11,8 Milyon YTL. ödeme yapılmıştır.

2005 yılında sigorta sektöründeki en önemli gelişme Tarım sigortaları branşında gerçekleşmiştir. Uzun yıllardır beklenen “Tarım Sigortaları Kanunu” 14.06.2005 tarihinde TBMM’de kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Son iki yıldır Birlik ve Tarım Sigortaları Vakfı tarafından oluşturulan; Tarım Sigortaları Teknik Çalışma Grupları, ortak çalışmaları ile kanun taslak çalışmalarına destek vermişlerdir. 5363 sayılı Kanun, tarımda mevcut dolu sigortalarına ek olarak don, sel, kuraklık risklerinin sigorta kapsamına alınmasına olanak sağlayacak şekilde, çiftçinin sigorta primine devletin destek vermesini öngörmektedir. Kanun, mevcut sistemlerin geliştirilerek, tarım ve sigorta sektörlerinin ilgili kurumlarının ortak yönetiminde bir Havuz sisteminin oluşturulmasını hükme bağlamıştır. Havuz, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’ndan (TKB) ve Hazine Müsteşarlığı’ndan (HM)’ ikiye, Türkiye Ziraat Odaları Birliği (TZOB), Türkiye Sigorta ve Reasürans şirketleri Birliği (TSRSB) ile Havuz işletici şirket’ten birer olmak üzere toplam yedi temsilciden oluşan bir Kurul tarafından yönetilecektir. Havuzda Tarım sigortaları ile ilgili hizmetler sigorta şirketleri tarafından kurulacak bir işletici şirket tarafından yürütülecektir. Diğer gelişmiş ülke örneklerinde olduğu gibi, sorumlu kuruluşun Tarım ve Köyişleri Bakanlığı olacağı bu sistemde, sigorta işlemleri işletici şirket Ortağı Sigorta şirketleri tarafından aynı esaslarla yürütülecek ve Hazine Müsteşarlığı tarafından denetlenecektir. Kanuna göre, sigorta şirketleri kendi poliçelerini düzenleyebileceklerdir. Buna ek olarak; çiftçinin sigorta şirketlerine ödediği primler, devletin ödeyeceği destek primlerinin Havuz’da toplanması işlemleri ile reasürans sağlama hizmetleri de Havuz adına işletici şirket’in üstleneceği diğer görevlerdir. Ayrıca, hasar tespitleri sonucunda belirlenen hasar tazminatları da işletici şirket tarafından doğrudan çiftçiye ödenecektir. Bugüne kadar, Tarım Sigortaları Vakfı (TSV) tarafından yürütülen risk inceleme, hasar organizasyonu ve arge çalışmaları Havuz işletici şirket tarafından, eğitim ve yayın hizmetlerinin ise Vakıf tarafından yürütülmesinin devamı beklenmektedir. 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu çerçevesinde biri Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü tarafından, diğeri Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan iki Yönetmelik 22.09.2005 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Diğer taraftan, mevcut uygulamada Tarım sigortaları branşında poliçe düzenleyen 10 sigorta şirketinin yanı sıra 6 sigorta şirketi de Tarım sigortaları branşında ruhsat almıştır. Bu şirketler bir araya gelmiş ve Havuz işletici şirket olarak TARSİM (Tarım Sigortaları Merkezi) adı ile bir A.Ş. kurmuşlardır. Havuz hizmetlerinin daha hızlı yürütülmesini sağlamak amacı ile Birlik Tarım inceleme Araştırma Komitesi oluşturduğu “Bitkisel Ürün Sigortaları Çalışma Grubu” ile “Çiftlik Hayvanları Sigortaları Çalışma Grubu” Tarım Sigortaları Kanunu’nun yürürlüğe girmesinin hemen ardından yoğun bir çalışma ile “Tarım Sigortaları Genel şartları

Taslakları”nı hazırlamışlardır. Yıl içinde 10 kez olağanüstü olarak toplanan Komite, yapmış olduğu çalışma programı ile dolu sigortalarında olduğu gibi don, sel, kuraklık risk haritalarının ve aktüerya çalışmalarının tamamlanması, prim fiyatlarının, pilot risk, bölge ve ürünlerin seçimi konularında da teknik çalışmalarla desteğini sürdürecektir. Birlik Tarım Komitesi'nin sigorta şirketleri, TSV ve TARSİM ile ortak çalışmaları sürdürülmektedir. Onbeş şirketin faaliyet gösterdiği tarım branşlarında 2005 yılında prim gelirleri 48.530.480 YTL'ye yükselerek bir önceki yıla göre cari fiyatlarla yüzde 64,97, ABD Doları bazında yüzde 64,42 oranında artış göstermiştir. Tarım branşı prim gelirlerinin toplam prim gelirleri içindeki payı 2004 yılında yüzde 0,43'den 2005 yılında yüzde 0,62'ye yükselmiştir.(Kaynak: TSRŞB İstatistikleri "Türk Sigorta Sektörü Verileri")

Ülkemizde tarım sektörünü tehdit eden risklerin teminat altına alınabilmesi amacıyla 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu çıkarılmıştır. Bu Kanuna göre:

- a) Sigorta sözleşmelerinde standardın sağlanması,
- b) Riskin en iyi koşullarda transferi için uygun ortam oluşturulması,
- c) Oluşacak hasarlarda tazminatın tek merkezden ödenmesi,
- d) Tarım sigortalarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla yönelik olmak üzere sigorta havuzu kurulmuştur.

Sigorta şirketleri sigorta poliçelerini kendi adlarına düzenlemekte, ancak riski ve primin % 100'ünü zorunlu olarak Havuza devretmektedirler. Devlet, 5363 sayılı Kanun kapsamında yapılacak sözleşmelere çiftçi adına prim desteği sağlamaktadır. Prim desteğinin miktarı her yıl için ürün, risk, bölge ve işletme ölçekleri itibarıyla Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenmektedir. Havuza ilişkin tüm iş ve işlemler, havuza katılan şirketlerin eşit hisse ile ortak oldukları Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi AŞ tarafından yürütülmektedir.

2005 yılında “Tarım Sigortaları Kanunu” çıkartılmış olmasına rağmen altyapı çalışmalarının tamamlanması zaman almış ve 01.06.2006 tarihine kadar Sigorta şirketleri Geleneksel Sistemde Bitkisel Ürün Sigortaları ve Çiftlik Hayvanları Sigortalarını yapmaya devam etmişler ve 01.06.2006 tarihinden itibaren de Geleneksel sistem ve Devlet Destekli Tarım Sigortaları sistemi birlikte yürütülmüştür. Son 4 yıla ait Geleneksel ve Devlet Destekli Tarım sigortaları üretim verileri branş bazında ve genel olarak aşağıdaki tablolarda görülmektedir.

Çizelge 6.6. Geleneksel ve Devlet Destekli Tarım Sigortaları Üretim Verileri- Branş Bazında (2005-2008)

		2005		2006		2007		2008	
		Prim Üretimi	Police Sayısı	Prim Üretimi	Police Sayısı	Prim Üretimi	Police Sayısı	Prim Üretimi	Police Sayısı
Geleneksel	Dolu, Sera	29.570.702		31.882.498	218.275	20.279.192	97.718	19.450.466	101.820
	Hayvan Hayat	18.504.294		17.958.548	27.217	7.680.072	8.775	4.939.144	2.400
	Kümes Hayvan Hayat	455.484		131.943	254	153.547	253	63.133	147
Devlet Destekli	Sera			1.075.749	883	2.216.620	1.396	3.335.136	1.613
	Bitkisel Ürün			1.683.342	10.533	48.961.530	209.077	73.769.698	243.783
	Hayvan Hayat			1.499.552	731	15.680.295	10.129	18.392.593	7.090
	Kümes Hayvan Hayat			131.217	9	360.220	41	774.349	116
Tarım Toplamı		48.530.480		54.362.850	257.902	95.331.476	327.389	120.724.519	356.969

Kaynak: TSRŞB İstatistikleri "Türk Sigorta Sektörü Verileri"

Çizelge 6.7. Geleneksel ve Devlet Destekli Tarım Sigortaları Üretim Verileri Genel (2005-2008)

YILLAR	Prim Üretimi (TL)		Police Sayısı (Adet)	
	Geleneksel	DDTS	Geleneksel	DDTS
2005	48.530.480	-	228.708	-
2006	49.997.989	4.389.861	245.746	12.156
2007	28.112.811	67.218.666	106.746	220.643
2008	24.452.743	96.271.776	104.367	252.602

Kaynak: TSRŞB ve Tarım Sigortaları Vakfı İstatistikleri "Türk Sigorta Sektörü Verileri"

01.06.2006 tarihinde başlayan Devlet Destekli Tarım Sigortaları, sistemin başarılı olması için tüm kurumların desteğiyle sistem 5 alt branşta faaliyetini sürdürmüştür. Branşlar bazında prim artış oranları incelendiğinde her branşta bir önceki yıla göre prim artışı gözlenmektedir. Ancak Ülkedeki sigortalanan hayvan ve bitkisel ürün potansiyeli ile sistem için çalışan şirket sayısı ve Devlet destekli sistemle verilen teminatların sayısı karşılaştırıldığında bu artış oranlarının istenen seviyenin altında olduğu görülmektedir.

2008 yılı Devlet Destekli Tarım Sigortalarının yürütücüsü olan Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi AŞ' ye Üye şirketlerin isimleri ve devlet destekli tarım sigortaları direk prim üretimleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Çizelge 6.8.Havuz üye şirketler ve 2008 yılı prim üretimleri(TL)

Sıra No	Şirket Adı	Bitkisel Ürün	Hayvan Hayat	Sera	Kümes Hayvanları	Su Ürünleri	Toplam
1	AK	4.067.855	428.937	296.253	0	528.036	5.321.081
2	ALLIANZ	4.760.795	1.503.747	318.075	0	0	6.582.618
3	ANADOLU	1.118.077	200.792	89.942	0	0	1.408.811
4	ANKARA	1.271.926	1.094.873	272.048	309	361.114	3.000.269
5	AVİVA	103.510	27.049	0	0	0	130.558
6	AXA	1.779.326	650.277	331.622	148.464	61.825	2.971.514
7	BAŞAK GROUPAMA	15.520.400	3.817.822	481.299	15.177	22.163	19.856.860
8	BİRLİK	705.799	262.951	168.031	8.312	0	1.145.093
9	ERGOİSVİÇRE	2.891.009	852.294	115.802	0	7.671	3.866.775
10	EUREKO	3.840.999	125.104	84.240	0	0	4.050.343
11	FİBA	105.702	29.853	0	9.489	0	145.044
12	MAPFRE GENEL	922.619	17.471	0	16.189	0	956.279
13	GÜNEŞ	12.349.318	6.828.466	325.146	562.592	113.842	20.179.364
14	GÜVEN	19.198.465	2.829.249	759.982	0	0	22.787.696
15	HDI	477.187	96.260	4.716	0	0	578.162
16	HÜR	305.437	80.734	51.264	0	1.306	438.742
17	IŞIK	426.807	28.965	119.101	0	0	574.873
18	LIBERTY	2.035.122	545.642	270.217	0	0	2.850.982
19	RAY	99.613	55.517	31.043	0	70.376	256.549
20	SBN	16.290	61.713	0	0	0	78.003
21	YAPI KREDİ	129.390	5.040	26.982	0	0	161.412
22	ZURICH	543.205	546.932	12.387	0	0	1.102.524
Toplam		72.668.851	20.089.686	3.758.149	760.531	1.166.332	98.443.549

Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi A.Ş.(TARSİM) kayıtlarından alınan 2007 ve 2008 yıllarını kapsayan prim üretimi ve ödenen tazminat tutarları aşağıda görülmektedir.

Çizelge 6.9. 2007 ve 2008 yılları poliçe adetleri, prim üretimleri ve ödenen tazminatlar

Branşlar	2007			2008		
	Poliçe Adedi	Prim Tutarı (1000TL)	Ödenen Tazminat (1000TL)	Poliçe Adedi	Prim Tutarı (1000TL)	Ödenen Tazminat (1000TL)
Bitkisel Üretim	207.328	46.774	38.871	250.225	72.669	28.567
Hayvan Hayat	10.113	14.196	2.028	8.099	20.090	14.387
Sera	1.456	1.991	486	2.489	3.758	1.114
Kümes Hayvanları	35	341	0	118	761	33
Su Ürünleri	6	797	0	13	1.166	0
Toplam	218.938	64.099	41.385	260.944	98.444	44.101

Aşağıdaki tabloda 2006, 2007 ve 2008 yıllarında devlet destekli tarım sigortası yaptırmış olan çiftçi sayısı, tarım alanı (dekar) ve hayvan sayıları verilmiştir.

Çizelge 6.10.Tarım sigortaları genel verileri(2006-2007-2008)

	2006	2007	2008
Sigortalı Çiftçi Sayısı(Adet)	2.321	62.095	66.187
Sigortalı Tarım Alanı(Dekar)	126.667	3.486.373	4.435.185
Sigortalı Hayvan Sayısı(Adet)	6.710	55.520	71.955

Aşağıdaki tabloda ise 2008 yılına ilişkin olarak sigortalı çiftçi ve tarım alanının bölgelere göre dağılımı verilmiştir.

Çizelge 6.11. Bölge bazında tarım sigortası verileri(2008)

Bölgeler	Sigortalı Çiftçi Sayısı(Adet)	Sigortalı Tarım Alanı(Dekar)	Sigortalı Hayvan Sayısı(Adet)
Marmara Bölgesi	13.465	1.078.082	17.092
İç Anadolu Bölgesi	19.225	1.744.945	9.227
Ege Bölgesi	9.718	346.815	25.512
Akdeniz Bölgesi	5.761	249.956	5.957
Karadeniz Bölgesi	13.016	473.529	7.205
Doğu Anadolu Bölgesi	2.414	240.888	4.262
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	2.588	300.971	2.700
Toplam	66.187	4.435.185	71.955

Ülkemizde Geleneksel Tarım sigortaları ve 5363 sayılı kanunun yürürlüğe girmesiyle başlayan Devlet Destekli Tarım Sigortalarındaki son 8 yılın toplam prim üretim miktarları aşağıdaki çizelgede verilmiştir.

Çizelge 6.12. Tarım sigortalarında son 8 yılın prim üretim değerleri ve artış oranları

Yıllar	Prim Üretimleri(TL.)	Artış Oranı(%)
2008	125.111.000	31,17
2007	95.380.000	75,44
2006	54.365.000	12,02
2005	48.530.480	16,49
2004	29.417.000	42,90
2003	20.586.000	33,46
2002	15.424.000	78,21
2001	8.655.000	-

Çizelge 6.13.Sigortalı tarım alanları ve artış oranları(2004-2007-2008)

Yıllar	Sigortalı Tarım Alanı(Dekar)	Artış Oranı(%)
2008	4.435.185	27,21
2007	3.486.373	10,35
2004	3.159.324	-

Yukarıdaki veriler ışığında bir değerlendirme yaptığımızda, Tarım Sigortaları Kanunu çıkmadan önce Geleneksel Tarım Sigortası prim üretimi yıllar itibariyle 2001 yılından 2006 yılına kadar % 16 ile % 78 arasında bir artış gösterdiği görülmektedir. Devlet Destekli Tarım Sigortası başladıktan sonra ise % 31 ile % 75 arasında bir prim üretim artışı olduğu görülmektedir. Bu rakamlar hazine müsteşarlığı ve Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketler Birliğinin resmi rakamlarıdır. Bu artışta Devletin % 50 prim desteği ve primlerde yapılan %

100 civarında artışın yanı sıra daha önce verilmeyen don teminatının yurt genelinde ve tüm meyvelerde verilmeye başlaması da etkili olmuştur. Bu artışı başarı olarak görmek doğru değildir. Kaldı ki Tarım sigortası artışının değerlendirilmesinde prim üretiminin dikkate alınması da yanlış bir değerlendirmedir. Burada ki değerlendirmede dikkate alınması gereken kıstas sigortalı alandaki artış miktarı olmalıdır. 2004 yılında, 3.159.324 da.alan geleneksel sistemde sigortalı iken, 2007 yılında 3.486.373 da.alan, 2008 yılında da 4.435.185 dekar alan geleneksel ve DDTS sistemiyle sigortalanabilmiştir. Ülkemiz ekili ve dikili alanları nadas hariç TÜİK rakamlarına göre 211.882.545 hektardır. Yıllar itibariyle sigortalı alanı toplam ekili ve dikili alana oranladığımızda, oranladığımızda 2004 yılında % 1,49, 2007 yılında %1,65 ve 2008 yılında da % 2,09 olduğu görülmektedir. Oysaki bu oranlar ABD’de % 46, İspanya’da % 43, Japonya’da % 80 dir. Görüldüğü gibi ülkemizle karşılaştırılamayacak düzeyde fark vardır. Devlet Destekli Tarım Sigortası uygulanarak dolu ve yangına ek olarak fırtına ve don teminatı verilmesini ve Devletin % 50 prim desteği sağlamasına rağmen sigortalı alanların bu kadar komik düzeyde kalması düşündürücüdür. Havuz yönetim kurulunun bu konuyu sorgulaması gerekmektedir. TARSİM A.Ş. başlangıçta bağımsız bir şirket olarak düşünülmesine rağmen bugün bir devlet kurumu gibi çalışmaktadır. Zaten 7 kişilik Havuz yönetim kurulunun 4’ünün devletin bürokratlarından oluşması TARSİM A.Ş. nin de ne derece bağımsız bir şirket olabileceğini göstermektedir.

Gelişmiş ülkelerde tarım sigortalarındaki amaç üreticinin gelir kaybının finansmanı ve düşük oranlarda olan tarım nüfusunun kaybının önlenmesi iken, aralarında Türkiye’nin de bulunduğu gelişmekte olan ülkelerdeki amaç; kıt kaynakların kullanılarak üreticinin kaybının belirli oranlarda telafisi ve üretime devamının sağlanması şeklinde değerlendirilmektedir. Bugüne kadar çiftçinin gelir düzeyinin hızla düşmesi, tarım sigortaları için uzun yıllar bir devlet politikasının oluşmamış olması, tarım ve sigorta sektörlerindeki bilgi ve ilgi eksikliği tarım sigortalarının gelişmesini önleyen faktörlerin başında gelmiştir (Yaltrık ve Dinler2003).

Tarım sigortalarının gelişiminde Türkiye’nin, gerek diğer gelişmiş ülkeler, gerekse AB ülkeleri karşısındaki en büyük avantajlarından birisi; sayısı 65 bini bulan teknik eleman potansiyelidir. Diğer taraftan, Türk sigorta sektörünün AB ülkelerinden daha önde olan bir iletişim teknolojisine sahip olduğu bilinmektedir. Bu teknik eleman ve iletişim teknolojisi potansiyellerinin entegre edilmesi ile, ideal tarım sigortaları sistemlerinin AB üyesi ülkelerin büyük çoğunluğundan daha önce kurulabileceği açıktır(Dinler 2004a).

AB’ne üye ülkeler hazırlanan AB Anayasası çerçevesinde tarımdaki risklerini de bir risk yönetim merkezinden ortak politikalarla yürütmeyi planlamaktadırlar. Bu organizasyon öncelikle birlik ülkeleri arasında işgücünün yanı sıra ürün ve hayvanların serbest fakat

kontrollü dolaşımını sağlayarak tarımda “tüm mal ve canların” sigortasında ve giderek “sorumluluk” sigortalarında önemli gelişmeler sağlayacaktır. Ancak organizasyonun en önemli işlevi katastrofik özellikteki risklere ilişkin sigortaların sürdürülebilirliği için sigorta sektörünün uluslararası borsalarda yaratacağı fonların devlet desteklerini en aza indirecek şekilde kullanılmasını sağlamak olacaktır(Dinler 2004a).

Tarım sigortalarındaki AB’ye uyum çalışmalarına bakıldığında, bu konuda uluslararası deneyimler yerinde kullanılarak, Türkiye’ye uygun bir modelin altyapısı TSV tarafından hazırlanmıştır.

Düşük sigortalanma oranına ve tüm engellemelere rağmen TSV tarafından 1995-2006 yılları arasında oluşturulan Türkiye modelinin “geleceğe yatırım” şeklinde gerçekleştirilmiş olması tüm uzmanlarca büyük bir başarı olarak yorumlanmıştır.

Türkiye’de 2006 yılına kadar tarım sigortaları uygulamalarında poliçe düzenlemeleri, risk inceleme, hasar organizasyonları, risk haritaları hazırlama, raporlama ve TSV Veri Bankası’na kadar uygulamanın her noktasındaki otomasyon sisteminin henüz AB ülkelerinin birçoğunda mevcut olmadığı bilinmektedir. Türkiye'nin bu konuda AB’ye uyumu son derece kolay olacağı düşünülmektedir. Henüz ekili alanların en fazla %1,5’inde yürütülen bu çalışmalar; Tarım Sigortaları Kanunu’nun yürürlüğe girmesi ile don, fırtına, sel ve kuraklık sigortalarının uygulamasının başlamasıyla talep patlaması olacağı düşünülmekte idi. Ancak yukarıdaki rakamlarında gösterdiği üzere konu ile ilgili sigorta sektörü TARSİM A.Ş. ve Devletin son 3 yılda yaptığı çalışmaların yeterli olduğu söylenemez. Devletin % 50 prim desteğine rağmen henüz sel teminatı bile verilememiştir.

ARIP Projesi ile önerilen endeks sigortalarının uygulanmasından son anda vazgeçilerek büyük bir yanlıştan dönülmüştür. Endeks sigortaları; insan ve teknoloji kaynaklarını kullanmadan, çok farklı tarlalarda hiç hasar tespiti yapılmadan, büyük bir bölgede bütün tarlalarda verim düzeyi aynı kabul edilerek yapılacak olan hasar ödemelerinin mevcut sistemleri yok etmesinin yanı sıra haksız kazanç ve suistimalleri de birlikte getireceği bir sistemdir.

Bugün, gerek tarımda gerekse tarım dışında sigorta uygulamaları çağdaş ekonomilerin ve toplumların uyguladıkları temel politika önceliklerindedir. Bu, Türkiye için de kaçınılmazdır. Türkiye, yıllardır tarım sigortalarında nicelik olarak yetersiz olsa da, sınırlı uygulamalar sonucunda önemli deneyimler edinmiştir. Bunda, bağımsız çalışan ve kendi içinde otokontrolünü sağlayarak güven oluşturan Tarım Sigortaları Vakfı’nın önemli rolü olmuştur. Giderek dünya piyasalarında rekabet edemez hale gelen, desteklemeleri sınırlandırılmış, işsizliği artmış, ithalatçı ve dışa bağımlı bir ülke konumuna gelen Türkiye

açısından ulusal önceliklere ve özelliklere dayalı politika geliştirmek daha fazla önem taşımaktadır. Bu “tarım sigortaları” için de geçerlidir.

Hasar belirleme yöntemleri de ülkeler itibariyle büyük benzerlik göstermekte fakat sistemlerin işleyişinde farklılıklar bulunmaktadır. Sigorta organizasyonunda; üretici, devlet ve sigorta ilişkileri, sistemin finansmanı, reasürans anlaşmaları ve sigorta şirketlerinin çalışma esaslarında farklılıklar vardır. Özellikle sigortacılığın geliştiği ülkelerde risk analizi ve yönetimine büyük önem verilmektedir. Ülkeler sigorta organizasyonunu kurmadan önce güçlü yasal, kurumsal ve teknik altyapı oluşturmuşlardır. Ülkemizde ise TSV tarafından oluşturulan ve kurumsal olması için uğraş verilerek TARSİM A.Ş. ye devredilen idari ve teknik altyapıdan yeteri kadar faydalanıldığı söylenemez.

Tarım ve sigorta ile ilgili kurumların konuya sahip çıkması yönündeki çalışmaların henüz yeterli olmamasına rağmen; Gelecekte, Tarım Sigortaları Kanunu kapsamında olmasına rağmen henüz teminat altında olmayan, sel ve kuraklık risklerini de içine alacak şekilde genişletilmesinin, çiftçi, ürün, hayvan ve diğer çiftlik kayıtlarının sağlıklı bir şekilde tutulmasının ve uygulamanın yaygınlaşmasının ardından orta ve uzun vadede tarımsal gelir sigortası alternatiflerinin ele alınması ve risk transferlerinde future piyasalarının oluşturulması ile Türkiye’de risk yönetim sistemleri dünya piyasaları ile entegre olabilecek duruma gelecektir.

7.SONUÇ VE ÖNERİLER

Tarım sigortalarındaki AB'ye uyum çalışmalarına bakıldığında, bu konuda uluslararası deneyimler yerinde kullanılarak, Türkiye'ye uygun bir modelin altyapısının hazırlandığı ortaya çıkmaktadır. Tarım sigortaları, güncel yasal çalışmalarla yeniden bir ivme kazanmıştır. İlgili kanunun uygulamaya başlaması ve sigorta sektörü ile kamunun ortak çalışması sonucu; mevcut sistemler daha da geliştirilerek kurulacak havuz sistemi ile kıt kaynakların ekonomik kullanımı sağlanmalıdır. Ancak, sigorta uygulamaları içerisinde tarım sigortaları branşı, kırsal kesimde ve köy yerleşim düzeninde uygulaması en zor branş olması nedeniyle, uygulamada teknik yeterliliğin ve sağlıklı yapının sürdürülebilirliği için bilimsel araştırma sonuçlarına en çok ihtiyaç duyan sigorta branşıdır. Bu nedenle, ivedilikle yapılması gereken bazı çalışmalar önem taşımaktadır. Bundan hareketle geliştirilen başlıca öneriler şunlardır:

Tarım sigortaları konusunda, tarım ve sigorta sektörlerinin ilgili kurumlarının daha aktif çalışmalar yürütmesi beklenmektedir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı'nın oluşturacağı tarım sigortaları birimlerinin yanısıra TZOB'nin yeni kanunu çerçevesinde oluşturacağı birimler biran önce çalışmalara başlamalıdır.

Kamu Reformu Yasası gereğince Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın Tarım ve Kırsal Kalkınma Bakanlığı adı ile yeniden oluşturulması çerçevesinde Tarımsal Destekleme ve Piyasa Düzenlemeleri adı ile yeni kurulacak genel müdürlük bünyesinde ise Tarım Sigortaları Müdürlüğü oluşturulmalıdır. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın bugün teknik elemanlar için yürüttüğü tarım sigortaları eğitimi daha çok yaygınlaştırılmalı ve çiftçi eğitimlerini de içine alacak şekilde geliştirmelidir

Çiftçilerin, riskler risk yönetimi ve sigorta konularında bilgilendirilmelerinin yanısıra; teknik ve kültürel önlemlerin alınması yönünde çiftçi birlikleri ve devlet işbirliği sağlanarak, erken uyarı ve koruma önlemlerine ilişkin sistemlerin geliştirilmesi sağlanmalıdır. Yunanistan'da devletin dolu yağışının yoğun olduğu bölgelerde 540 adet dolu emici sistem kurması ile, hasarların önemli ölçüde önlendiği bilinmektedir (Georgiadis, 2002).

Uluslararası standartlarda doğal afet olarak tanımlanan kuraklık riskinin Türkiye'de henüz risk olarak tanımlanmamış olduğu bilinmektedir. Bu konuda afetlerle ilgili kanunlarda yeni düzenlemelerin ivedilikle yapılması zorunludur.

AB ülkelerine ait tarım sigortaları yasa ve yönetmeliklerinin sürekli izlenmesi ve Türkiye koşullarına uyarlanması gerekmektedir.

Havuz katılan sigorta şirketlerinin mevcut pazarlama ağlarını ve bunun için gerekli yatırım ve altyapı çalışmalarını ivedilikle tamamlamaları gerekmektedir.

Sigorta sektörü tarafından, üzerinde çalışmalar yapılan; Sigorta Kanunu, Eksperler Birliği'nin Kurulmasına İlişkin Kanun ve Sigorta Acenteler Birliği'nin Kurulmasına İlişkin Kanun'un da Tarım Sigortaları Kanunu ile uyumlu bir hale getirilerek aksaklıklar giderilmeli ve sisteme cevap verebilmelidir.

Tarım Sigortaları eksperliğine ilişkin yönetmelik yeniden gözden geçirilerek AB normlarında çalışan ve özel eğitim verdiği uzman tarımcılarla hasar tespit organizasyonunu yürüten TSV'nin uygulamaları yönünde "eksper yönetmeliğinde" gerekli değişiklikler yapılmalıdır.

Oysa ki, canlıların (insan, hayvan ve bitki) ekspertiz işlemleri dünya genelinde sadece bu konu uzmanlarınca yapılmaktadır. Yani insan hasarlarına ilişkin ekspertizler; hekimler, hayvan hasarlarına ilişkin ekspertizler; veteriner hekimler ve bitki hasarlarına ilişkin ekspertizler de ziraat mühendisleri tarafından yürütülür.

Havuz ve işletici şirketin kuruluşu sigorta ve reasürans esasları, dolunun yanısıra don sel, kuraklık risk haritalarının, fiyatlarının, yönetmeliklerin, genel şartların hazırlanması, devletin prim ve hasar fazlasına katılımını sağlayacak esasların belirlenmesi, pilot risk bölge ve ürünlerin seçimi, reasürans temini, havuz veri bankası ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ve TZOB'nin çiftçi kayıtlarının entegrasyonunun sağlanması gerekmektedir. Şimdiye değin havuz sisteminin alt yapısını kurmuş olan Tarım Sigortaları Vakfı'nın mevcut teknik kadro ve donanımı ile network sistemlerini havuz işletmecisi şirkete vermiş olmasına rağmen sistemin aksadığı görülmektedir.

Ziraat ve Veteriner Fakültelerimiz ile, sigortacılık eğitimi veren üniversitelerimizin tamamının ders programlarında "Tarımda Risk Yönetimi ve Tarım Sigortaları" konusuna yer vermeleri gerekmektedir.

Tarım sigortaları branşına da bünyesinde yer veren sınırlı sayıda sigorta şirketinde yine sınırlı sayıda ziraat mühendisi istihdam edilmiştir. Planlı olarak, sigorta sektörünün gelişimi sağlanırsa bu alanda çalışabilecek eleman sayısı artacaktır. Üreticilerle iyi diyalog kurmasını beceren, tarımsal üretimin teknik yönünü iyi bilmesinin yanında, ekonomik prensipleri daima göz önünde tutan tarım sigortacıları yetiştirilmeli ve bunların tarım sigortaları sektöründe çalışmaları ve yer edinmeleri için çaba gösterilmelidir. Bu bağlamda ziraat fakültelerinde tarım sigortaları eğitimi ve uygulamalı araştırmalarının geliştirilmesine yönelik dersler ve alan çalışmalarının programlarda yer almasının önemi büyüktür. Esasen, diğer sigorta branşlarına karşın daha karmaşık ve üretimin hem teknik hem de ekonomi bilgilerini birleştirebilecek donanıma sahip bireylerin ilgili fakültelerde ve ilgili bölümlerde yetişmelerinin sağlanması gerekmektedir. Tarım Sigortaları Vakfı'nın dolu riskine ilişkin

çeşitli araştırma kurumları ve üniversitelerle yürütmüş olduğu “dolunun farklı ürünlerdeki etkileri” konularındaki araştırmalarını genişleterek, ürün ve bölge bazında don, sel ve kuraklık riskleri için uygulanabilecek şekilde ziraat fakültelerimizin konuya sahip çıkması, ziraat mühendislerinin eksper olarak yetişmelerinin yanısıra tarım sigortaları aktüeri olmaları sağlanmalıdır.

Devlet desteğinin yönlendirilebileceği bir diğer risk yönetim stratejisi olan örgütlenme, küçük ölçekli işletmelerin ağırlıkta olduğu Türkiye’de, hem tarımsal verim, fiyat ve gelir riski ile mücadelenin etkili bir aracı olacak, hem de çiftçi eğitiminden, tarımsal kayıt sistemine kadar bir çok konuda sağlayacağı iyileştirmelerle tarım sigortaları sisteminin sağlıklı bir şekilde işlemesine yardımcı olacaktır.

Tarım sigortalarının yaygınlaşması, üreticilerin sigorta alternatifleri konusunda yeterince bilgi sahibi olmamaları ve karşı karşıya oldukları riskleri objektif olarak değerlendirememeleri gibi nedenlerle her zaman zor olmaktadır. Bu alandaki yetersiz sigorta talebi, sigorta şirketlerinin tarım sigortalarına yatırım yapmalarını engellemekte, böylece bir kısır döngü oluşmaktadır (Meuwissen et al., 2003; Anonymous, 2001). Nitekim, Türkiye’de de tarım sigortaları alanında yapılmış çeşitli çalışmalarda elde edilen bulgular, üreticilerin tarım sigortaları konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıklarını ve sigortanın karşılaştıkları zararları gidereceği yönündeki güvensizliklerinin önemli düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır. Henüz yeterince yaygın bir uygulaması olmayan tarım sigortaları, üreticiler için bir yenilik olduğundan, onların gözünde belirli düzeydeki riski de içermektedir (Uysal, 2004).

Devlet, üreticinin priminin yarısını ödese bile sigorta primi bazı üreticilerin ödeme gücünün üzerinde olabilmektedir. Sigorta yaptıramayacak durumda olan küçük ölçekli işletmelerin sigorta amaçlı veya öncelikli kooperatifleri kurmaları ve bu durumda olanlar için tarım sigortaları kredisi açılması önerilebilir.

Özellikle dezavantajlı konumda bulunan küçük işletme sahipleri ile az sayıda hayvan sahibi olan kırsaldaki yoksulları da sigorta sistemi içine alacak alternatif destek yaklaşımları geliştirilmelidir. Çünkü, bu kesim hem kendilerinin hem de toplumun genelinde “gıda güvencesi”nin sağlanmasında önem taşımaktadır.

8.KAYNAKLAR

- Akçaöz H, Kızılay H(2004). Çeşitli Ülkelerde Tarım Sigortaları Uygulamaları.
- Anonim(1997). Birinci Tarım Şurası Çalışma Belgesi -Tarım Bakanlığı Yayınları.
- Anonim(1987). Türkiye İçin Tarım Sigortalarını Geliştirme Planı.
- Anonymous(2001). Risk Management Tools for EU Agriculture , European Commission Agriculture Directorate-General, Working Document.
- Anonim(2002). 58.Hükümet Acil Eylem Planı EDP 83 Hazine Müsteşarlığı.
- Anonim(2003). Tarım Sigortalarında Devlet Destekli Havuz Sistemi, Sigortacı Dergisi, Mart 2003.
- Anonim(2004). Meteorolojik Risklerde Artış, Sigorta Dünyası Dergisi, Sayı: 521, Ekim 2004.
- Ceylan A(2003). Meteorolojik Karakterli Doğal Afetlerin Zamansal ve Bölgesel Dağılımı, III. Atmosfer Bilimleri Sempozyumu, İstanbul.
- Çağlayan T(2003). Role of the Government on Development of Agriculture Insurance, F.A.I.R. Workshop On Agricultural Insurance, Antalya, Turkey.
- Çağlayan T, Dinler T(2003). Evaluation Report of European Conference on Natural Risk and Insurance in the Agricultural Sector, Perspectives in the Europe of 25 Greece.
- Çetin B(2003). Tarımsal Sigorta İşletmeciliği, U.Ü.Ziraat Fakültesi, Özhan Matbaası, Bursa, 145s.
- Çetin B(2007). Tarım Sigortaları. U.Ü.Ziraat Fakültesi, Nobel Yayın No:1110, 256,Bursa.
- Dinler T(2000). Tarımda Risk Yönetimi ve Türkiye’de Tarım Sigortaları Uygulamaları, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası 5. Teknik Kongresi ,Ankara.
- Dinler T, Kıymaz T, Saner G, Akçaöz H(2002). Agricultural Insurance in Turkey. Risk Management in Mediterranean Agriculture: Agricultural Insurance Seminar in Zaragoza, Spain.
- Dinler T(2003a). Tarımda Meteorolojik Karakterli Doğal afetler ve Risk Yönetim Teknikleri, III. Atmosfer Bilimleri Sempozyumu, İstanbul.
- Dinler T(2003b). Natural Risks and Agricultural Risk Management, F.A.I.R. Workshop On Agricultural Insurance Antalya, Turkey.
- Dinler T(2004a). Dünya’da ve Türkiye’de Tarım Sigortaları Uygulamaları.
- Dinler T(2004b). Applicable Agricultural Insurance Models for Developing Countries, Model Country; Turkey, ICMIF(International Cooperative and Mutual Insurance Federation) Seminar on Agricultural Insurance Network Tunis.
- Ekmen E(2004). Tarım Sigortaları Sektöründe Ziraat Mühendislerinin Yeri ve Önemi.
- Gaytancıoğlu O(2008). Türkiye’de ve Dünyada Tarımsal Destekleme Politikası.
- Georgiadis N(2002). Some Factors Affecting the Development of a Nation-Wide Agricultural Insurance System, in a Less Wealthy Mediterranean Country, Agricultural Insurance Seminar in Zaragoza, Spain.
- Gülçubuk B, Örnek Ü, Dinler, T(2004). Kırsal Alanda Riskler ve Tarım Sigortaları Uygulamaları, TZOB Tarım Sigortaları Çalışma Grubu.
- Hess U, Richter K, Stoppa A(2002). Weather Risk Management for Agriculture and Agribusiness in Developing Countries, Rome.
- Kasten E(2004). Agriculture Insurance: Untapped Business Opportunities, Focus.
- Kaygısız H(2004). Elma Klon Anaçlarında Don Dayanıklılığı, Hasad Dergisi Sayı: 230, Temmuz 2004.
- Kıymaz T(2002). Tarım Sigortaları ve Dünya’daki Gelişmeler, TSV Tarım Sigortaları Sektörü Değerlendirme Toplantısı İstanbul.
- Kuzak D.E(2000). Feasibility of Agricultural Crop Insurance in Turkey. Prepared for the Agricultural Economics Research Institute, Turkey.

- Leach B.M(2003). U.S. Risk Management Program: Building on Experience: New Insurance Solutions on the Horizon, European Conference Natural Risk and Insurance in the Agricultural Sector, Perspectives in the Europe of 25 Greece.
- Meuwissen M.P.M, Huirne R.B.M, Skees J.R(2003). Income Insurance in European Agriculture, Euro Choices, Agri-food and Rural Resource Issues, Vol.2, No.1.
- Özkan B, Yaltırık A, Karaaslan S(2003). F.A.I.R. 'a Üye Ülkelerle Türkiye'de Tarımda Risk Yönetimi Değerlendirme Raporu.
- Saner G, Uysal Ö.K(2004). Tarımda Risk ve Tarım Sigortaları: Türkiye'de Tarım Sigortaları Hakkında Görüş ve Öneriler.
- Skees J.R, Hazell P, Miranda, M(2002). New Approaches To Public/Private Crop Yield Insurance. Agricultural Insurance Seminar in Zaragoza, Spain.
- Skees J.R(2002). Developing Agricultural Insurance in Turkey: Setting the Stage for Future Ankara, Turkey.
- Sürmeli E, Özel T, Pural H, Ağbulut R(2003). Crop Insurance-Hail Insurance (Loss Assessment, Training, Data Collection and Rating) F.A.I.R. Workshop On Agricultural Insurance Antalya, Turkey.
- Uysal Ö.K(2002). Tarımda Üreticilerin Risk Karşısındaki Davranışları Üzerine Bir Araştırma: Ege Bölgesi'nden Bir Örnek Olay, E.Ü. Fen Bil. Ens., Doktora Tezi, Bornova, İzmir.
- Yaltırık A, Dinler T(2003). Tarımda Makine Kullanımı, Risk Yönetimi ve Sigorta.
- Yıldırım A.E(2004). Tarım Destekleri İçinde Sigorta Desteklerinin Yeri Dünya Gazetesi, 15.10.2004.

www.tarsim.org.tr
www.tsrbsb.org.tr
www.tarim.gov.tr
www.dpt.gov.tr

EKLER

EK 1,

TARIM SİGORTALARI KANUNU

Kanun Numarası: 5363

Kabul Tarihi: 14/6/2005

Yayımlandığı R.Gazete: Tarih: 21/6/2005 Sayı: 25852

Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 44 Sayfa:

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 - Bu Kanunun amacı; üreticilerin bu kanunda belirtilen riskler nedeniyle uğrayacağı zararların tazmin edilmesinin temin etmek üzere, tarım sigortaları uygulamasına ilişkin Usul ve esasların belirlenmesidir.

Kapsam

Madde 2 - Bu Kanun; Havuzun kuruluşu, Havuz tarafından teminat altına alınacak riskler, Havuzun gelir ve giderleri, prim ve hasar fazlası desteği, sigorta sözleşmeleri, reasürans sağlanması ve sigorta şirketlerinin görev, yetki ve sorumlulukları ile katkı ve katılımlarının esas ve usullerini kapsar.

Tanımlar

Madde 3 - Bu Kanunda geçen;

- a) Bakanlık: Tarım ve Köyişleri Bakanlığını,
- b) Müsteşarlık: Hazine Müsteşarlığını,
- c) Sigorta şirketleri: 7397 sayılı Murakabe Kanunu çerçevesinde kurulmuş olan ve tarım sigortaları alanında ruhsatı bulunan sigorta şirketlerini,
- d) Üretici: Bitkisel ve hayvansal üretim ile uğraşan gerçek ve tüzel kişileri,
- e) Tarım sigortaları: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 1316 ila 1319 uncu maddelerinde belirtilen sigortalar ile bu Kanun kapsamına alınan sigortaları,
- f) Havuz: Tarım Sigortaları Havuzunu,
- g) Şirket: Havuzun işletmesini üstlenen şirketi,
- h) Kurul: Tarım Sigortaları Havuzu Yönetim Kurulunu,
- ı) Çiftlik hayvanları: Büyükbaş hayvanlar, küçükbaş hayvanlar, kümes hayvanları ve kültür balıkçılığı ürünlerini, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Kuruluş, Görev, Yetki ve Sorumluluklar

Havuz

Madde 4 - Bu Kanun kapsamındaki risklerin teminat altına alınması, standart sigorta poliçelerinin belirlenmesi, hasar organizasyonları, aktüerya çalışmaları, tazminat ödemelerinin yapılması, reasürans teminatının sağlanması, tarım sigortalarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve izlenmesi ile diğer teknik hizmetlerin yürütülmesi amacıyla Havuz kurulmuştur.

Havuz; kapsama alınan riskler için sigorta, reasürans ve retrosesyon yapmaya yetkilidir. Sigorta şirketleri, bu Kanun kapsamında tarım sigortaları alanında elde ettikleri primin tamamını Havuza devretmekle yükümlüdür. Sigorta şirketlerine Havuza devrettikleri primler için Havuz tarafından tahsil edilen kısmı üzerinden komisyon ödenir. Sigorta şirketleri tarafından Havuza zamanında devredilmeyen primler 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

Havuz, Bakanlık ve Müsteşarlıkça müştereken çıkarılacak yönetmelikle belirlenecek esaslar çerçevesinde 9 uncu maddede belirtilen Şirket tarafından yönetilir.

Havuzun merkezi İstanbul'dur. Havuz, bu Kanun kapsamındaki faaliyetleri bakımından 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa tabi değildir.

Kurul

Madde 5 - Kurul; Bakanlık ve Müsteşarlıkça kamu görevlileri arasından seçilecek kişilerin en az on yıl kamu hizmetinde bulunmuş olmaları, Bakanlık temsilcisinin tarım alanında, Müsteşarlık temsilcisinin sigortacılık alanında bilgi ve deneyime sahip olması gerekir. Diğer üyelerin ise ilgili buldukları alanda en az on yıllık mesleki deneyime sahip olmaları ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinin (A) bendinin (1), (4), (5), (6) ve (7) numaralı alt bentlerinde belirtilen şartları taşımaları zorunludur. Bakanlık temsilcilerinden biri Kurulun tabii başkanıdır.

Kurul en az beş üyenin katılımı ile toplanır, kararlar çoğunlukla alınır. Oylamalarda eşitlik halinde, Başkanın oku iki oy sayılır.

Kurul üyeleri, üç yıl süre ile görev yapar. Görev süresi sona erenler yeniden göreve atanabilir. Kurula atanan üyeler temsil ettikleri kurumlardan ayrıldıkları veya kurumlarınca geri çekildikleri takdirde üyelikleri sona erer. Bu üyelerin yerine seçilen yeni üyeler kalan süreyi tamamlarlar.

Kurul üyelerinden, uhdesinde kamu görevi bulunanlara bir ay içerisinde dörtten fazla olmamak üzere her toplantı günü için (2000), uhdesinde kamu görevi bulunmayanlar için ise (3000) gösterge rakamının Devlet memurlarına uygulanan aylık katsayı ile çarpılması sonucu bulunacak miktarda toplantı ücreti ödenir.

Kurulca alınan kararların uygulanması ve Kurula ilişkin sekreteryaya hizmetleri, Şirket tarafından yürütülür.

Kurulun görev ve sorumlulukları

Madde 6 - Kurulun görevleri şunlardır;

- a) Havuzun işleyişine ilişkin uygulama esaslarını belirlemek.
- b) Bu Kanun kapsamında tarım sigortaları için verilecek, Devlet prim desteği toplam tutarını aşmamak kaydıyla ürün, risk ve bölge bazında prim desteği oranını belirlemek üzere çalışmalar yapmak ve Bakanlığa sunmak.
- c) Uygulamada karşılaşılan sorunları tespit etmek, bunların çözümüne yönelik çalışmalar yapmak, yaptırmak.
- d) Hizmet alınmasına karar vermek.
- e) Hasar tespit işlemlerine ilişkin esas ve usulleri belirlemek.
- f) Bu Kanun kapsamında tarım sigortaları alanında faaliyet göstermek isteyen sigorta şirketleri ile sözleşme yapmak.
- g) Havuz işleticisi şirketle çalışma usul ve esaslarının belirleyen sözleşme yapmak.

Havuzun kaynakları

Madde 7 - Havuzun gelirleri şunlardır:

- a) Sigorta şirketlerinin devrettiği primler.
- b) Devlet tarafından sağlanan prim desteği.
- c) Toplanan kaynakların yatırım gelirleri.
- d) Alman krediler.
- e) Genel bütçeden alınacak katkılar.
- f) Diğer gelirler.

Havuzun gelirleri her türlü vergi, resim ve harçtan muafır.

Havuzun kaynaklarının kullanım yerleri

Madde 8 - Havuzun giderleri şunlardır:

- a) Tarım sigortalarına ilişkin tazminat ödemeleri.
- b) Havuzun yönetimi ve işleyişi için gerekli olan masraflar.
- c) Reasürans, sermaye ve benzeri piyasalardan sağlanacak korumaya ilişkin ödemeler.
- d) Sigorta şirketlerine ödenecek komisyonlar.

- e) Bilgilendirme ve tanıtım kampanyalarına ilişkin ödemeler.
- f) Hasar tespit işlemlerine ilişkin ödemeler.
- g) Alınan kredilerin anapara ve faiz geri ödemeleri.
- h) Bu Kanunun amacı doğrultusunda yapılacak diğer ödemeler.
- ı) Havuz işleticisi şirkete ödenecek işletme bedeli.

Şirket

Madde 9 - Havuzun işletilmesine ilişkin iş ve işlemler, Havuza katılan sigorta şirketlerinin eşit oranda pay sahibi olacağı anonim şirket statüsünde kurulacak Şirket tarafından yürütülür.

Şirketin, Kurulun belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde görevleri şunlardır.:

a) Tazminat ödemelerine esas teşkil edecek hasar tespit işlemlerine ilişkin her türlü çalışma ve organizasyonları yapmak suretiyle, tazminat ödemelerinin en kısa sürede yapılmasını sağlamak.

Bitkisel ürün sigortalarının hasar tespitleri ziraat mühendisi, ziraat teknikeri ve ziraat teknisyenleri; çiftlik hayvanları sigortalarının risk inceleme işlemleri veteriner hekimler ve zootechnik ziraat mühendisleri, hasar tespitleri ise veteriner hekimler tarafından yapılır.

Hasar tespit işlemlerinde öncelikle ziraat mühendisleri ve veteriner hekimlerden yararlanılır.

b) Risk paylaşımı ve transferi ile reasürans planının uygulanmasına ilişkin işleri yürütmek, risk paylaşımı ve reasürans programını Kurulun onayına sunmak.

c) Kurulca alınan kararları uygulanması ve Kurulun görevlerine ilişkin sekretarya hizmetlerini yürütmek.

d) Primlerin tahsili, tazminat ödemelerinin yapılması ve benzeri işleri yürütmek.

e) Üreticileri tarım sigortaları hakkında bilgilendirmek, halkla ilişkiler ve tanıtım kampanyalarını yürütmek.

f) Genel hükümler çerçevesinde tarım sigortalarına ilişkin istatistik üretmek, bu konuda Kurula rapor hazırlamak.

g) Havuz kaynaklarını, belirlenen ilke ve kurallar çerçevesinde yatırıma yönlendirmek.

h) Havuz işlerinin sağlıklı yürütülmesi bakımından, gerekli gördüğü hususlarda Havuz Yönetim Kuruluna öneride bulunmak.

ı) Havuzun işletilmesiyle ilgili diğer her türlü iş ve işlemleri yapmak.

Şirket, Havuz kaynakları ile kendi ihtiyacı dışında gayrimenkul alamaz; kaynaklarını öncelikle Hazine bonosu ve kamuya ait borçlanma senetleri yoluyla yatırımlarda kullanır.

Şirket, havuz işlerinin Havuz yararına ve en iyi şekilde yürütülmesinden Bakanlık, Müsteşarlık ve Kurula karşı sorumludur. Şirket, Havuza ait gelir ve giderler ile tüm hesaplar ve işlemleri özel ve ayrı kayıtlarda takip eder.

Şirket, bu Kanun kapsamındaki görev gereği edindiği bilgileri herhangi bir gerekçe ile üçüncü şahıslara açıklayamaz. Havuza ait yazışma ve belgelerin uygun bir şekilde muhafaza edilmesi zorunludur. Şirket; faaliyetine son verilmesi, tasfiye edilmesi veya iflas etmesi gibi hallerde, Kurul tarafından yeni bir sözleşme yapılincaya kadar görevlerini yerine getirmeye devam eder. Bu durumda bu Kanun kapsamındaki bütün bilgi ve belgelerin Kurula iade edilmesi zorunludur.

Şirket, bu Kanunda belirtilen görevler dışında başka bir işle uğraşamaz.

Bakanlığın görev ve yetkileri

Madde 10 - Bakanlığın bu Kanun kapsamında görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Tarım sigortalarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için gerekli tedbirleri almak.
- b) Ürünler, riskler ve bölgeler itibariyle sağlanacak prim desteğine ilişkin teklifleri Bakanlar Kurulunun onayına sunmak.
- c) Tazminat ödemelerinin doğru ve düzenli bir şekilde yapılmasını izlemek.
- d) Bu Kanunla verilen diğer görevleri yürütmek.

Denetim

Madde 11 - Havuzun ve Şirketin sigortacılık uygulamaları yönüyle denetimi Müsteşarlık, diğer tüm işlemlerinin denetimi Bakanlık tarafından yapılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Riskler, Sigorta Sözleşmeleri, Havuza Katılım, Reasürans, Yardım ve Destekler

Havuz tarafından teminat altına alınacak riskler

Madde 12 - Kapsama alınacak bitkiler, bitkisel ürünler ve seralar, tarımsal yapılar, tarım alet ve makineleri ile çiftlik hayvanları için kuraklık, dolu, don, sel, taban suyu baskını, fırtına, hortum, deprem, heyelan, yangın, kaza ve zararlılar ile hayvan hastalıklarının neden olacağı zararlar ve/veya tarım sektörü bakımından önemli görülecek diğer risklere ilişkin teminatlar Kurulun teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca belirlenir.

Prim desteği

Madde 13 - Ürünler, riskler, bölgeler ve işletme ölçekleri itibariyle Devlet tarafından sağlanacak prim desteği miktarları, her yıl Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından belirlenir.

Prim desteğine ilişkin ödenek, her yıl bütçe kanunu ile Bakanlık bütçesinde yer alır. Bakanlık, sigorta şirketleri tarafından Havuza aktarılacak prim miktarlarını çiftçi kayıtları ile karşılaştırarak prim desteğini hesaplar ve gecikmeksizin Havuza aktarır.

Sigorta sözleşmeleri ve Havuza katılım

Madde 14 - Sigorta şirketleri, tarım üreticileri ile tarım sigortaları sözleşmelerini kendi adlarına akdeder, prim ile riskin tamamını Havuza devrederler. Sigorta sözleşmeleri, Havuz tarafından belirlenen standart poliçeler üzerinden yapılır.

Havuz, devraldığı riskleri retroresyon yapmaya yetkilidir. Sigorta şirketleri bir sonraki yıla ilişkin retroresyon taleplerini içinde bulunulan yılın en geç 1 Kasım tarihine kadar Şirkete bildirir. Havuz tarafından hesaplanacak tahmini hasar durumuna göre yeterli retroresyon teminatı sağlanamadığı takdirde, kalan kısma Devlet tarafından iştirak edilir. Sigorta şirketlerinin payları toplamının yüzde yüzün üzerinde gerçekleşmesi halinde, her bir sigorta şirketinin payı, toplam oran yüzde yüze inene kadar garameten azaltılır.

Reasürans

Madde 15 - Şirket, Havuz tarafından üstlenmiş olunan risklerin transferi amacıyla ulusal ve uluslararası sigorta, reasürans, sermaye ve benzeri piyasalardan sigortacılık tekniğinin gerektirdiği şekilde ve yeterli düzeyde koruma temin etmek amacıyla yerli ve yabancı şirket veya kuruluşlarla Havuz adına reasürans anlaşmaları yapabilir.

Hasar fazlası desteği

Madde 16 - Havuz tarafından üstlenilen risklerin transferi amacıyla ulusal ve uluslararası piyasadan sağlanan korumanın yeterli bulunmaması halinde Bakanlar Kurulunca belirlenecek kısım Devlet tarafından taahhüt edilir.

Yardım ve borç ertelenmesi

Madde 17 - Bu Kanun kapsamında, uygulama yılında yer alan riskler için tarım sigortası yaptırmayan üreticiler, 20.6.1977 tarihli ve 2090 sayılı Kanundan yararlanamazlar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Geçici ve son Hükümler

Yönetmelik

Madde 18 - Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki ay içinde; Havuzun çalışma usul ve esasları Müsteşarlığın görüşü alınarak Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle, sigorta sözleşmelerinin tabi olacağı esaslar ise Müsteşarlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Geçici Madde 1 - Kurulda görev alacak üyeler, ilgili kurumlar tarafından Bakanlığa bildirilir ve Bakanlıkça Kurul üyelerinin görevlendirilmesi bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç üç ay içinde yapılır.

Bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren en geç üç ay içinde Şirket kurulur.

Yürürlük

Madde 19 - Bu Kanunun 4 üncü maddesi yayımı tarihinden üç ay sonra, diğer maddeleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 20 - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

EK 2,

DEVLET DESTEKLİ TARIM SİGORTALARI İLE İLGİLİ TANIMLAR

Acente: Her ne ad altında olursa olsun, sigorta şirketine tabi bir sıfatı olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak, belli bir yer veya bölge içinde, daimi bir surette Türkiye'deki sigorta şirketlerinin sigorta sözleşmelerine aracılık eden veya bunları sigorta şirketi adına yapan gerçek veya tüzel kişiler.

Aşkın Verim: Sigortalı tarafından beyan edilen ürün veriminin, gerçek ürün veriminden (teminat kapsamındaki herhangi bir riskin gerçekleşmesinden önceki verim) kabul edilebilir oranın üzerinde fazla olması hali.

Bitkisel ürün: İnsan veya çiftlik hayvanlarının tüketimi amacıyla yetiştirilen (seralarda yetiştirilenler dahil), sigortalanabilir her türlü tarla ürünleri, sebzeler, meyveler ve çiçekler.

Büyükbaş hayvan: Ürünlerinden yararlanan sığırlar ve mandalar.

Cerrahi müdahale: Çiftlik hayvanlarında ilaçla tedavinin mümkün olmadığı hallerde, veteriner hekim tarafından hayvanı iyileştirmeye yönelik uygulanan operasyon.

Dain-i Mürtehin: Sigorta edilen unsurlar üzerinde rehin ya da haciz hakkı olan ve muvaffakatı olmadan sigortalıya tazminat ödenmesine ve poliçenin iptal edilmesine engel teşkil eden gerçek ya da tüzel kişi.

Dekar: 1000 m²'lik (0,1 hektar) bir alanı ifade eden arazi büyüklük birimi.

Deprem hasarı: Depremin doğrudan veya dolaylı olarak neden olacağı yangın ve infilak sonucu meydana gelenler dâhil sigorta konusu unsurlarda doğrudan meydana gelen bütün zararlar.

Doğal afet: İnsan faktörünün etkisi olmadan üretimi olumsuz yönde etkileyen dolu, su baskını, heyelan, toprak kayması, olağanüstü sıcaklık değişimleri, kuraklık, çığ, fırtına, yıldırım ve benzeri yer ve hava hareketleri.

Dolaylı hasar: Teminat kapsamındaki riskin gerçekleşmesi nedeniyle meydana gelen fiziksel hasarlara bağlı olarak oluşan mali zararlar (Örneğin, dolu yağışından sonra seralarda meydana gelen zarar sonrasında seranın kullanılamaması nedeniyle oluşan faaliyet kesilmesi ve kâr kaybı gibi zararlar).

Dolu hasarı: Dolu tanelerinin doğrudan doğruya çarpma etkisiyle direkt ürün üzerinde meydana getirdiği miktar eksilmesi ve kalite kaybı.

Don hasarı: Hava sıcaklığının sıfır derecenin altında düşmesi halinde ürün hücrelerinin donarak (meyvelerde meyve oluşumuyla, bağlarda gözlerin uyanmasıyla ve sebzelerde meydana gelen ilkbahar donları) miktarında meydana gelen eksilme.

Eksik Verim: Sigortalı tarafından beyan edilen ürün veriminin, gerçek ürün veriminden (teminat kapsamındaki herhangi bir riskin gerçekleşmesinden önceki verim) kabul edilebilir orandan daha az olması hali.

Eksper: Tarım Sigortaları Havuzu Eksperlik Eğitim Belgesine sahip ve Müsteşarlık nezdindeki Tarım Sigortaları Havuzu Eksperlik Siciline kayıt yaptırmış, 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu kapsamında tarım sigortaları konusunda risk inceleme ve hasar tespiti yapabilecek kişiler.

Fırtına ve hortum hasarı: Yağmur, kar, dolu ile beraber olsun olmasın münhasıran fırtına (10 metre yükseklikte hızı 61,5 km/saatten -7 bofor- fazla esen rüzgârlar) veya fırtına sırasında rüzgârın sürüklediği veya attığı şeylerin çarpması ve hortum sonucu sigortalı unsurlarda doğrudan meydana gelecek zararlar.

Hasat: Bağ, bahçe veya tarlada olgunlaşan ürünlerin kesilerek, kopararak, biçilerek veya sökülerek toplanma işlemi veya süreci.

Havuz: 14/6/2005 tarih ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu kapsamında kurulan Tarım Sigortaları Havuzu.

Heyelan Hasarı: Kayalardan, döküntü örtüsünden veya topraktan oluşmuş kütlelerin yerçekiminin etkisi altında yerlerinden koparak, yer değiştirerek bitkisel ürünlere vereceği zararlar.

İtlaf: Kamu otoritesi kararı ile hayvanın öldürülmesi.

Kalite kaybı: Teminat kapsamındaki risklerin gerçekleşmesi sonucunda ürünün kalitesinde meydana gelen azalma.

Kamu otoritesi: Belediye dahil tüm resmi kurum ve kuruluşlar.

Kaza: Sigortalının ihmali ve kusuru olmaksızın birdenbire meydana gelen ani ve harici olay.

Kısmi hasar: Belirlenen hasar oranının %100'ün altında olması hali (Örneğin, sigortalı ürünün bulunduğu parselin bir kısmındaki ürün tam hasara uğramış olsa dahi bu durum kısmi hasar olarak değerlendirilir.)

Kuru tarım: Bitkisel ürünün büyüme döneminde doğal yağışların dışında hiçbir şekilde yapay olarak sulama yapılmayan veya yapılamayan bir tarımsal uygulama metodu.

Kurul: Tarım Sigortaları Havuzu Yönetim Kurulu.

Küçükbaş hayvan: Ürünlerinden yararlanılan koyun, keçi ve domuzlar.

Kümes hayvanları: Ürünlerinden yararlanılan tavuk, hindi, kaz, ördekler ve devekuşu.

Mecburi kesim: Hayvanın herhangi bir nedenle tedavisinin mümkün olmadığı durumlarda, hayvanın faydalanılabilecek kısımlarının daha fazla değerini kaybetmeden kasaplık olarak kesime sevk edilmesi.

Muafiyet: Teminat kapsamındaki risklerin gerçekleşmesi halinde sigortalıya ödenecek tazminat miktarının hesaplanmasında, hasar oranı ve/veya sigorta bedeli üzerinden düşülecek oran.

Ön bilgi formu: Sigorta şirketi tarafından önceden hazırlanarak sigortalı, sigorta edilecek ürün ve risklerin içeriği hakkında bilgi edinmek için sigortalıya verilen form.

Prim: Herhangi bir riske ilişkin olarak verilen teminata karşılık olmak üzere, sigortalı tarafından para olarak ödenen bedel.

Risk (Riziko): Sigortalı unsurların karşı karşıya buldukları ve karşılaşılması muhtemel olan tehlikeler.

Risk İnceleme Formu: Sigorta edilecek sera ve serada yetiştirilen ürün ve risklerin risk inceleme uzmanı tarafından risklerin niteliği hakkında hazırlanan rapor.

Sel ve su baskını hasarı: Olağanüstü yağışlar nedeniyle tarım ürünlerinin civarındaki nehir, çay, dere ve kanalların taşması ve meydana gelen sel veya su baskınının sigortalı unsurlarda doğrudan sebep olacağı zararlar. (Barajların taşması ya da kamu otoritesi tarafından kapakların açılması -yurtiçi / dışı- nedeniyle meydana gelen zararlar, teminat kapsamı dışındadır.)

Sigorta bedeli: Sigortacının sigorta dönemi içinde rizikonun gerçekleşmesi durumunda ödemeyi taahhüt ettiği azami tazminat tutarı.

Sigorta Şirketi (Sigortacı): 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu çerçevesinde kurulmuş olan ve tarım sigortaları branşında ruhsatı bulunan ve Havuz İşleticisi Şirkete ortak olan sigorta şirketi.

Sovtaj: Sigortalı hayvanın ölmesi, öldürülmesi veya kestirilmesi hallerinde hayvanın faydalanılabilecek kısımları (et, deri, sakatat v.b.).

Sulu tarım: Sigortaya konu olan üründe beklenen üretim miktarını elde etmek amacıyla, uygun sistemlerle, gereksinim duyulan zamanlarda suyun yapay olarak verildiği bir tarımsal uygulama metodu.

Şirket: 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu hükümleri çerçevesinde Tarım Sigortaları Havuzunun işletilmesini üstlenen Şirket.

Tam hasar: Sigortalı unsurların herhangi birinin tamamının zarar görmesi hali.

Tazminat: Sigortalı üründe kısmen ya da tamamen hasar meydana gelmesi durumunda genel ve teknik şartlara göre sigortalıya ödenecek tutar.

Teknik Şartlar: Sigorta konusu unsur ve risklere göre değişebilen ve poliçenin ayrılmaz bir parçası olan koşullar.

Ürün Verimi: Dekar başına “kg” cinsinden ürün miktarı. (Seralarda, sera başına ilgili üretim dönemi için esas alınacak toplam üretimin kg ya da adet olarak miktarı dikkate alınır.)

Yangın hasarı: Yangının, yıldırımın, infilakın veya yangın ve infilak sonucu meydana gelen duman, buhar ve hararetin sigortalı unsurlarda doğrudan neden olacağı maddi zararlar.

Yeniden ekim/dikim: Erken (üretimin başlangıç evrelerinde) bir hasar olayında zarar gören bir ürün yerine, mevsimin müsaadesi oranında aynı çeşit ürünün ekilmesi için tarla veya bahçenin, bozularak sürülmesi, ekilmesi veya dikilmesi.

Yeniden ekim/dikime elverişlilik: Sigortalı üründe meydana gelen bir hasardan sonra, yapılacak yeniden ekim veya dikimin, sigorta süresinin bitimi tarihinden önce toprak nemi, pazarlama durumu, arazinin durumu, ürünün olgunlaşma zamanı gibi faktörler bakımından yeni ürünün olgunluğa ulaşmasına imkân tanınması.

Zeyilname: Poliçenin düzenlenmesinden sonra ortaya çıkan ve riskin, nitelik veya büyüklüğünü değiştiren herhangi bir durum nedeniyle poliçeye ek olarak düzenlenmiş ve aynı yasal geçerliliğe sahip yazılı belge.

EK 3,

TARIM SİGORTALARI UYGULAMA YÖNETMELİĞİ

Resmi Gazete :18/05/2006

Sayı :26172

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 - (1) Bu Yönetmeliğin amacı, 14/6/2005 tarihli ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu çerçevesinde akdedilecek tarım sigortası sözleşmelerinin tabi olacağı esasların belirlenmesidir.

Kapsam

Madde 2 - (1) Bu Yönetmelik, 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu kapsamında akdedilecek tarım sigortası sözleşmelerinin tabi olacağı esaslar çerçevesinde, sigorta poliçeleri, tarife ve talimatlar, sigorta ettirenin bilgilendirilmesi ve sözleşmelere ilişkin bilgilerin toplanmasına ilişkin hususları kapsar.

Dayanak

Madde 3 - (1) Bu Yönetmelik, 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanununun 18 inci maddesine dayanarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Bakan: Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanı,
- b) Havuz: Tarım Sigortaları Havuzunu,
- c) Kanun: 14/6/2005 tarihli ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanununu,
- d) Kurul: Tarım Sigortaları Havuzu Yönetim Kurulunu,
- e) Müsteşarlık: Hazine Müsteşarlığını,
- f) Sigorta şirketi: 21/12/1959 tarihli ve 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu çerçevesinde tarım sigortası branşında faaliyette bulunan ve işletici şirkete ortak olan sigorta şirketlerini,
- g) Şirket: Havuzun işletilmesini üstlenen şirketi,
- h) Tarım sigortaları: 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanununda kapsama alınan sigortaları ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Sigorta Sözleşmelerine İlişkin Hükümler Poliçe verme yükümlülüğü

- Madde 5 –** (1) Sigorta şirketi sigorta sözleşmesi gereğince, sigorta ettirene, sözleşmede yer alan tarafların haiz olduğu hak ve borçları gösteren bir sigorta poliçesi vermek zorundadır.
- (2) Sigorta poliçeleri, Müsteşarlık tarafından onaylanacak genel şartlar ile 7 nci maddede belirtilen tarife ve talimatlara uygun olarak Havuz tarafından hazırlanır.
- (3) Okunaklı bir biçimde basımı yapılacak genel şartlar, poliçeyle birlikte sigorta ettirene verilir.

Sigorta ettirenin bilgilendirilmesi

Madde 6 – (1) Sigorta sözleşmelerinin akdedilmesinde, sigortalının bilgilendirilmesi esastır. Sigortalının bilgilendirilmesi amacıyla Havuz tarafından hazırlanacak ve ikinci fıkrada asgari içeriği belirtilen bir bilgilendirme kitapçığı, poliçeyle birlikte sigorta ettirene verilir.

- (2) Sigorta ettirene imza karşılığında verilecek bilgilendirme kitapçığında;
- Devlet tarafından sağlanacak prim desteğine,
 - Primin ödenme şekli ve ödenmemesinin sonuçlarına,
 - Uygulanacak müşterek sigorta ve muafiyete,
 - Teminat kapsamında ve kapsam dışında bulunan hallere,
 - Sözleşme çerçevesinde sigorta ettirenin hak ve yükümlülüklerine,
 - Hasar anında yapılması gereken hususlara ilişkin bilgilere yer verilir.
 - Tarım sigortaları: 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanununda kapsama alınan sigortaları ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Sigorta Sözleşmelerine İlişkin Hükümler

Poliçe verme yükümlülüğü

- Madde 5 –** (1) Sigorta şirketi sigorta sözleşmesi gereğince, sigorta ettirene, sözleşmede yer alan tarafların haiz olduğu hak ve borçları gösteren bir sigorta poliçesi vermek zorundadır.
- (2) Sigorta poliçeleri, Müsteşarlık tarafından onaylanacak genel şartlar ile 7 nci maddede belirtilen tarife ve talimatlara uygun olarak Havuz tarafından hazırlanır.
- (3) Okunaklı bir biçimde basımı yapılacak genel şartlar, poliçeyle birlikte sigorta ettirene verilir.

Sigorta ettirenin bilgilendirilmesi

Madde 6 – (1) Sigorta sözleşmelerinin akdedilmesinde, sigortalının bilgilendirilmesi esastır. Sigortalının bilgilendirilmesi amacıyla Havuz tarafından hazırlanacak ve ikinci fıkrada asgari içeriği belirtilen bir bilgilendirme kitapçığı, poliçeyle birlikte sigorta ettirene verilir.

(2) Sigorta ettirene imza karşılığında verilecek bilgilendirme kitapçığında;

- a) Devlet tarafından sağlanacak prim desteğine,
- b) Primin ödenme şekli ve ödenmemesinin sonuçlarına,
- c) Uygulanacak müşterek sigorta ve muafiyete,
- d) Teminat kapsamında ve kapsam dışında bulunan hallere,
- e) Sözleşme çerçevesinde sigorta ettirenin hak ve yükümlülüklerine,
- f) Hasar anında yapılması gereken hususlara ilişkin bilgilere yer verilir.

(3) Sigorta şirketi, üreticileri sigorta sözleşmesi yapmak için davet veya teşvik amacıyla gerçeğe aykırı, yanıltıcı veya aldatici beyan ve tahminde bulunamaz; her çeşit tarife, broşür, izahname ve diğer belgeler ile reklam ve ilanlarını, taahhütleriyle sigorta ettirene sağlayacakları hak ve menfaatlerin sınır ve kapsamı dışında bir anlayışa mahal verecek şekil ve surette düzenleyemez.

(4) Sigorta şirketinin acenteleri de üçüncü fıkra hükmüne uygun hareket etmek zorundadır.

(5) Sözleşme süresi içinde, sözleşmede yer alan tarafların hak ve yükümlülüklerini etkileyebilecek hususların sigorta şirketi tarafından ilgililere yazılı olarak bildirilmesi zorunludur.

Tarife ve talimatlar

Madde 7 – (1) Tarım sigortası sözleşmelerinde uygulanacak tarife ve talimatlar, Kurul tarafından hazırlanarak Bakan onayına sunulur.

(2) Tarifede belirlenecek sigorta priminin Kanununun 13 üncü maddesi çerçevesinde Devlet tarafından sağlanacak prim desteği haricinde kalan kısmı ile sigorta sözleşmesine, bedeline veya primine ilişkin olarak mevcut veya ileride konulabilecek vergi ve diğer yükümlülükler sigorta ettiren tarafından ödenir.

(3) Sigorta priminin ikinci fıkra uyarınca sigorta ettirenin sorumluluğunda bulunan kısmının peşin ödenmesi esastır. Primin taksitle ödenmesi kararlaştırıldığı takdirde, taksit tutarları ve vadeleri poliçeyle birlikte yazılı olarak sigorta ettirene verilir veya poliçeye yazılır.

(4) Tarifede, sigorta şirketinin meydana gelen zararın sigorta bedelinin belirli bir oranını veya miktarını aşmayan kısmını tazmin etmeyeceği şeklinde tenzil-i muafiyet belirlenebilir. Muafiyet oranı, her bir risk için % 25 oranını aşamaz.

(5) Dördüncü fıkarda belirtilen muafiyetin yanı sıra , sigorta ettirenin üzerinde kalacak kısım, don teminatı için %50'yi, diğer teminatlar için %20'yi geçmemek kaydıyla , müşterek sigorta yapılabilir.

(6) Muafiyet ve müşterek sigorta oranları poliçede belirtilir.

Merkezi veri tabanı

Madde 8 – (1) Havuz nezdinde, tarım sigortaları ile ilgili poliçe, ekspertiz ve hasar bilgilerinin toplanarak; yerleşim birimleri, teminat verilen riskler ve teminat türüne göre hasar bilgilerinin sorgulanmasına ve raporlanmasına imkan sağlaması, denetim ve gözetime esas veri hazırlanması amacıyla bir merkezi veri tabanı oluşturulur.

(2) Merkezi veri tabanını oluşturan bilgi, yazılım ve donanımın sahipliği ve her türlü hakkı Havuza aittir. Bu bilgilerden kendilerine ait olanlar ile genel istatistiki nitelikte olanlara; sigorta şirketi, acenteler ve Havuz eksperlerinin erişim hakkı saklıdır.

(3) Merkezi veri tabanının günlük iş ve işlemlerinin yürütülmesinden Şirket sorumludur. Bu amaçla Şirket yeteri kadar programcı ve diğer teknik personel istihdam eder. Merkezi veri tabanındaki bilgilere erişim hakkı bulunanlar ve teknik personel, genel nitelikli bilgiler ile kamuoyuna açıklanmasında sakınca görülmeyenler haricindeki bilgileri başkalarına veremez ve açıklayamaz.

(4) Sigorta şirketi, Kanun kapsamında akdettiği sözleşmelere ilişkin bilgileri, sözleşmenin akdedildiği günü takip eden gün sonuna kadar merkezi veri tabanına aktarır.

(5) Hasar ihbarları ve tazminat ödemelerine ilişkin bilgiler, hasar ihbarının veya tazminat ödemesinin yapıldığı günü takip eden gün sonuna kadar merkezi veri tabanına aktarılır.

(6) Merkezi veri tabanında toplanan bilgiler aylık olarak, en geç bir sonraki ay sonuna kadar Kurul tarafından Müsteşarlığa bildirilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

Madde 9 - (1) 22/9/2005 tarihli ve 25944 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Tarım Sigortaları Uygulama Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

Madde 10 - (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 11 - (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakan yürütür.

EK 4,

TARIM SİGORTALARI HAVUZU ÇALIŞMA USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK

Resmi Gazete :18/05/2006

Sayı : 26172

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 - (1) Bu Yönetmeliğin amacı, 14/6/2005 tarihli ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu hükümleri uyarınca kurulan Tarım Sigortaları Havuzunun çalışma usul ve esaslarını belirlemektir.

Kapsam

Madde 2 - (1) Bu Yönetmelik, Havuzun kuruluşu, Havuz tarafından teminat altına alınacak riskler, Havuzun gelir ve giderleri, prim ve hasar fazlası destekleri, hasar tespit ve risk inceleme organizasyonları, verilerin toplanması, risk analizi, primlerin sigorta şirketleri tarafından tahsil edilmesi, prim desteğine ilişkin çalışmaların yürütülmesi, ilgili tazminat ödemelerinin yapılması, reasürans teminatının sağlanması, tarım sigortalarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması, izlenmesi ve tarım sigortaları ile ilgili diğer teknik hizmetlerin yürütülmesi ile Havuzun işletilmesini üstlenen şirketin faaliyeti ve denetimine ilişkin usul ve esasları kapsar.

Dayanak

Madde 3 - (1) Bu Yönetmelik, 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanununun 4 üncü ve 18 inci maddelerine dayanarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 - (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Bakanlık: Tarım ve Köyişleri Bakanlığını,
- b) Çiftlik hayvanları: Büyükbaş hayvanlar, küçükbaş hayvanlar, kümes hayvanları ve kültür balıkçılığı ürünlerini,
- c) Çiftçi kayıt sistemi: Çiftçilere yönelik tarımsal bilgilerin tutulduğu Bakanlık bünyesinde bulunan veri tabanını,
- d) Havuz: Tarım Sigortaları Havuzunu,
- e) Havuz eksper: Tarım Sigortaları Havuzu Eksperlik Eğitim Belgesine sahip ve Müsteşarlık nezdindeki Tarım Sigortaları Havuzu Eksperlik Siciline kayıt yaptırmış, tarım sigortaları konusunda risk inceleme ve hasar tespiti yapabilecek kişileri,

- f) Kanun: 14/6/2005 tarihli ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanununu,
- g) Kurul: Tarım Sigortaları Havuzu Yönetim Kurulunu,
- h) Müsteşarlık: Hazine Müsteşarlığını,
- i) Sigorta şirketi: 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu çerçevesinde tarım sigortası branşında faaliyette bulunan ve işletici şirkete ortak olan sigorta şirketlerini,
- j) Şirket: Havuzun işletilmesini üstlenen şirketi,
- k) Tarım sigortaları: 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu kapsamına alınan sigortaları,
- l) Üretici: Prim desteğinden yararlanacak olan Bakanlık çiftçi kayıt sistemine kayıtlı gerçek veya kamu tüzel kişiliği hariç tüzel kişileri, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Havuz ve Kurul'un Kuruluşu, Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Havuz

Madde 5 - (1) Kanun kapsamındaki risklerin teminat altına alınması, standart sigorta poliçelerinin belirlenmesi, hasar organizasyonları, aktüerya çalışmaları, tazminat ödemelerinin yapılması, reasürans teminatının sağlanması, tarım sigortalarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve izlenmesi ile diğer teknik hizmetlerin yürütülmesi amacıyla Havuz kurulmuştur.

(2) Havuzun merkezi İstanbul'dadır.

(3) Havuz, bu Yönetmeliğin 13 üncü maddesinde belirtilen şirket tarafından işletilir. Kurulun ihtiyaç duyması halinde Şirket, Ankara'da büro açar.

Havuz kaynakları

Madde 6 - (1) Havuzun kaynakları şunlardır:

- a) Sigorta şirketlerinin devrettiği primler.
- b) Devlet tarafından sağlanan prim desteği.
- c) Toplanan kaynakların yatırım gelirleri.
- d) Alınan krediler.
- e) Genel bütçeden alınacak katkılar.
- f) Diğer gelirler.

(2) Havuzun gelirleri her türlü vergi, resim ve harçtan müstesnadır.

Havuz kaynaklarının kullanım yerleri

Madde 7 - (1) Havuzun giderleri şunlardır:

- a) Tarım sigortalarına ilişkin tazminat ödemeleri.
- b) Havuzun yönetimi ve işleyişi için gerekli olan masraflar.
- c) Reasürans, sermaye ve benzeri piyasalardan sağlanacak korumaya ilişkin ödemeler.

- ç) Sigorta şirketlerine ödenecek komisyonlar.
- d) Bilgilendirme ve tanıtım kampanyalarına ilişkin ödemeler.
- e) Risk inceleme ve hasar tespit işlemlerine ilişkin ödemeler.
- f) Alınan kredilerin anapara ve faiz geri ödemeleri.
- g) Havuz işleticisi şirkete ödenecek işletme bedeli.
- ğ) Kanun ve bu yönetmeliğin amacı doğrultusunda yapılacak diğer ödemeler.

Kurul

Madde 8 - (1) Havuz'un yönetim ve temsil organı, Kuruldur. Kurul, Bakanlık ve Müsteşarlıktan ikişer, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, Türkiye Ziraat Odaları Birliği ve işletici şirketten birer üye olmak üzere toplam yedi üyeden oluşur.

(2) Kurul Başkanı, Bakanlık temsilcileri arasından Tarım ve Köyişleri Bakanı tarafından görevlendirilir. Kurul üyeliğine Bakanlık ve Müsteşarlıkça kamu görevlileri arasından görevlendirilecek kişilerin en az on yıl kamu hizmetinde bulunmuş olmaları, Bakanlık temsilcilerinin tarımsal riskler ve doğal afetler konusunda, Müsteşarlık temsilcilerinin sigortacılık alanında bilgi ve deneyime sahip olması gerekir. Diğer üyelerin ise ilgili buldukları alanda en az on yıllık mesleki deneyime sahip olmaları gerekir. Ayrıca Kurul üyelerinin 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinin (A) bendinde belirtilen şartları taşımaları zorunludur.

(3) İlgili kurumları temsilen Kurulda görev alacak kişiler, ilgili kurumlarca Bakanlığa yazılı olarak bildirilir.

(4) Kurul üyelerinin görevlendirilmesi Tarım ve Köyişleri Bakanı tarafından yapılır. Daha sonraki görevlendirmeler, görevden ayrılışı takip eden bir ay içinde aynı usule göre yapılır.

Kurulun görev ve sorumlulukları

Madde 9 - (1) Kurulun görev ve sorumlulukları şunlardır:

- a) Havuzun işleyişine ilişkin uygulama esaslarını belirlemek.
- b) Bütçe yılı için verilen Devlet prim desteği toplam tutarını aşmamak kaydıyla; ürün, risk, bölge ve işletme ölçeği bazında prim desteği oranını belirlemek üzere çalışmalar yapmak ve Bakanlığa sunmak.
- c) Destekleme kapsamına alınan risk, ürünler ve bölgeler için tarifeler hazırlamak ve sigortaya kabul için son başvuru tarihlerini belirlemek, uygulamada karşılaşılan sorunları tespit etmek, bunların çözümüne yönelik çalışmalar yapmak, yaptırmak.
- d) Görev alanına giren konularda hizmet alınmasına karar vermek.
- e) Hasar tespit işlemleri ve hasar tespit işlemi ödemelerine ilişkin usul ve esasları belirlemek.

- f) Bu Yönetmelik kapsamında tarım sigortaları alanında faaliyet göstermek isteyen sigorta şirketleri ile sözleşme yapmak.
- g) Havuz işleticisi şirketle çalışma usul ve esaslarını belirleyen sözleşme yapmak.
- h) İşletici şirkete verilecek işletme bedeli miktarını belirlemek.
- i) Sigorta şirketlerine ödenecek komisyon miktarını belirlemek.

(2) Kurulca alınan kararların uygulanması ve Kurula ilişkin sekretarya hizmetleri, şirket tarafından yürütülür.

Kurulun toplanması

Madde 10 - (1) Kurul, en az beş üyenin katılımı ile toplanır ve kararlar oy çokluğu ile alınır. Kurul, ayda en az bir kez Kurul Başkanının çağrısı veya en az üç kurul üyesinin teklifi ile olağanüstü toplanır. Kurul üyeleri çekimser oy kullanamaz. Oylamalarda eşitlik halinde, Başkanın kullandığı oy yönünde çoğunluk sağlanmış sayılır.

(2) Seyahat veya hastalık gibi meşru mazereti olmaksızın veya olup da bildirmeksizin üst üste üç toplantıya iştirak etmeyen veya meşru mazereti olsun olmasın bir yıl içinde yapılacak toplantıların üçte birine katılmayan üyelerin üyelik sıfatlarına Kurul Başkanının önerisi üzerine Bakanlıkça son verilir ve yerine 8 inci maddedeki usule göre yenisi görevlendirilir.

Kurul üyelerinin görev süreleri

Madde 11 - (1) Kurul üyeleri, üç yıl süre ile görev yapar. Görev süresi sona erenler yeniden görevlendirilebilirler. Kurulda görevlendirilen üyeler, temsil ettikleri kurumlardan ayrıldıkları veya kurumlarınca geri çekildikleri takdirde üyelikleri sona erer. Bu üyelerin yerine görevlendirilen yeni üyeler kalan süreyi tamamlar.

Kurul üyelerine ödenecek ücretler

Madde 12 - (1) Kurul üyelerinden uhdesinde kamu görevi bulunanlara bir ay içerisinde dörtten fazla olmamak üzere her toplantı günü için 2000, uhdesinde kamu görevi bulunmayanlar için ise 3000 gösterge rakamının Devlet memurlarına uygulanan aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarda toplantı ücreti, Havuz kaynaklarından ödenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Şirket ve Sigorta Şirketlerinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Şirket

Madde 13 - (1) Havuzun işletilmesine ilişkin iş ve işlemler, Havuza katılan sigorta şirketlerinin eşit oranda pay sahibi olacağı anonim şirket statüsünde kurulacak Şirket tarafından yürütülür.

(2) Tarım sigortası branşında ruhsatı bulunan veya bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden sonra ruhsat alacak sigorta şirketlerinden Kanun kapsamında faaliyet göstermek isteyenler, işletici

şirkete diğer sigorta şirketleriyle eşit oranda pay sahibi olmak zorundadır. Pay sahipliğinin sağlanması için mevcut pay sahibi olan sigorta şirketleri, Havuza yeni katılacak şirketlere şirket ana sözleşmesinde belirtilen usulde pay vermek zorundadır.

Ana sözleşme

Madde 14 - (1) Şirket ana sözleşmesi, Kanun hükümlerine uygun olarak düzenlenmek zorundadır. Hazırlanacak ana sözleşme, Müsteşarlığın onayına sunulur.

(2) Şirket ana sözleşmesinin değiştirilmesinde Müsteşarlığın uygun görüşü alınır. Müsteşarlıkça uygun görülmediği takdirde, değişiklik tasarıları Şirket genel kurulu gündemine alınamaz ve görüşülemez. Sicil memuru, Müsteşarlığın uygun görüşü olmaksızın ana sözleşme değişikliğini Ticaret Siciline kaydedemez.

Teşkilat

Madde 15 - (1) Şirket yönetim kurulu üyesi, denetçi, genel müdür, genel müdür yardımcıları ile şirkette imza yetkisini haiz olarak çalıştırılacak kişilerin 21/12/1959 tarihli ve 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanununun 2 nci maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen nitelikleri taşımaları gereklidir.

(2) Şirket yönetim kurulu üyesi, denetçi, genel müdür ve genel müdür yardımcılarında, birinci fıkrada belirtilen hususlara ilaveten 7397 sayılı Kanununun 4 üncü maddesinin üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarında belirtilen niteliklerin bulunması şartı aranır.

(3) Şirket yönetim kurulu üyeliğine ve denetçiliğe atananlar, birinci fıkrada belirtilen niteliklere sahip olduklarını gösterir belgelerle birlikte göreve başladıkları tarihten itibaren bir ay içinde Müsteşarlığa bildirilir. Şirket genel müdür ve genel müdür yardımcılığı görevine atanacakların atamalarının yapılmasından önce Müsteşarlığın uygun görüşü aranır. Genel müdür yardımcılığı görevine atanacaklarda Bakanlığın da görüşü alınır.

Hisse edinimi, birleşme ve devir

Madde 16 - (1) Bir gerçek veya tüzel kişinin şirketin paylarını edinmesi, şirketin bir başka tüzel kişiyle birleşmesi, aktif ve pasifleriyle başka bir tüzel kişiye devrolması Müsteşarlığın iznine tabidir.

İşletme bedeli

Madde 17 - (1) Havuz tarafından şirkete, Devlet prim desteği dahil, fesih ve iptaller düşüldükten sonra Havuz hesabına aktarılan yıllık toplam prim üzerinden aylık olarak belirli bir oranda işletme bedeli ödenir.

(2) Kurulca belirlenecek işletme bedeli,

a) 0 – 50 milyon YTL için % 6'dan,

- b) 50 – 100 milyon YTL için % 5'den,
- c) 100 – 200 milyon YTL için % 4'ten,
- d) 200 – 300 milyon YTL için % 3'den,
- e) 300 milyon YTL'den fazlası için % 1'den fazla olamaz.

(3) Havuzun faaliyete geçtiği ilk yıl ikinci fıkrada belirtilen usule tabi olmaksızın, Kurulca tespit edilecek maktu bir işletme bedeli ödenebilir.

Faaliyet raporu ve mali tablolar

Madde 18 - (1) Şirket, Kanun kapsamında yürüttüğü faaliyetleri mali yılı takip eden Nisan ayı sonuna kadar faaliyet raporu şeklinde Bakanlığa ve Müsteşarlığa bildirir.

(2) Şirket, bilanço ile kâr ve zarar cetvellerinin denetçilerce onaylanmış birer örneğiyle birlikte şirket yönetim kurulu ve denetçi raporlarının birer örneğini Bakanlığa ve Müsteşarlığa iletme zorundadır.

Satın almalar ve yatırımlar

Madde 19 - (1) Havuz kaynakları, şirket tarafından Havuz adına öncelikle Hazine bonusu ve kamuya ait borçlanma senetleri yoluyla yatırımlarda değerlendirilir. Havuz kaynakları ile Havuz ihtiyacı dışında gayrimenkul alınamaz.

(2) Havuz kaynakları ile edinilen gayrimenkullerin mülkiyeti Havuza aittir.

(3) Şirket, Havuza ait gayrimenkul, menkul, yazılım, donanım ve nakit varlıklarının korunup gözetilmesi için gerekli tedbirleri alır.

(4) Şirket, Havuz adına yapacağı satın alma ve yatırımlarda, Havuzun hak ve menfaatlerini korumakla yükümlüdür.

Şirketin görev ve sorumlulukları

Madde 20 - (1) Kurulun belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde şirketin görev ve sorumlulukları şunlardır:

- a) Tazminat ödemelerine esas teşkil edecek hasar tespit işlemlerine ilişkin her türlü çalışma ve organizasyonları yürütmek, tazminat ödemelerinin en kısa sürede yapılmasını sağlamak.
- b) Risk paylaşımı ve transferi ile reasürans planının uygulanmasına ilişkin işleri yürütmek, risk paylaşımı ve reasürans programını Kurulun onayına sunmak.
- c) Kurulca alınan kararların uygulanması ve Kurulun görevlerine ilişkin Sekretarya hizmetlerini yürütmek.
- ç) Sigorta şirketlerinden primleri Havuz adına tahsil etmek, Havuza zamanında devredilmeyen prim alacakları hakkında gerekli işlemleri yapmak ve Kurula bilgi vermek.

d)Üreticileri tarım sigortaları hakkında bilgilendirmek, halkla ilişkiler ve tanıtım kampanyalarını yürütmek.

e)Genel hükümler çerçevesinde tarım sigortalarına ilişkin istatistiki bilgi üretmek, bu konuda Kurula rapor hazırlamak.

f)Havuz kaynaklarını, belirlenen ilke ve kurallar çerçevesinde yatırıma yönlendirmek.

g)Havuz işlerinin sağlıklı yürütülmesi bakımından, gerekli gördüğü hususlarda Kurula öneride bulunmak.

ğ) Havuza ait gelir ve giderler ile tüm hesap ve işlemleri özel ve ayrı kayıtlarda takip etmek.

h)Havuzun işletilmesiyle ilgili diğer her türlü iş ve işlemleri yapmak.

(2) Şirket, Havuz işlerinin Havuz yararına ve en iyi şekilde yürütülmesinden Bakanlık, Müsteşarlık ve Kurula karşı sorumludur.

(3) Şirket, Kanun ve bu Yönetmelik kapsamındaki görevleri gereği edindiği bilgileri herhangi bir gerekçeyle üçüncü şahıslara açıklayamaz.

(4) Havuza ait yazışma ve belgelerin uygun bir şekilde muhafaza edilmesi zorunludur. Şirketin faaliyetine son verilmesi, tasfiye veya iflas süreçlerine girilmesi hallerinde; şirket, Kurul tarafından yeni bir şirketle sözleşme yapılmaya kadar görevlerini yerine getirmeye devam eder. Bu durumda Kanun ve bu Yönetmelik kapsamındaki bütün bilgi ve belgeleri Kurula iade eder.

(5) Şirket, Kanun ve bu Yönetmelikte belirtilen görevler dışında başka bir işle uğraşamaz. Şirket, Havuz ile yapacağı sözleşmede belirlenen yetkileri kapsamında harcama yapabilir. Havuz adına şirketçe yapılacak aylık harcamalar, takip eden ay içerisinde Kurula sunulur.

Reasürans ve retrosesyon

Madde 21 - (1) Şirket, Havuz tarafından üstlenilen risklerin transferi amacıyla ulusal ve uluslararası sigorta, reasürans, sermaye ve benzeri piyasalardan sigortacılık tekniğinin gerektirdiği şekilde ve yeterli düzeyde koruma temin etmek amacıyla yerli veya yabancı kuruluşlarla Havuz adına yaptığı reasürans anlaşmalarının birer örneğini, anlaşmanın yapıldığı tarihten itibaren en geç 15 gün içinde Müsteşarlığa iletir.

(2) Sigorta şirketleri tarafından bir sonraki yıla ilişkin olarak içinde bulunulan yılın en geç 1 Kasım tarihine kadar Havuza yöneltilen retrosesyon talepleri; her bir sigorta şirketine ilişkin bilgiler ayrı tablolarda düzenlenmek suretiyle, Şirket tarafından en geç 1 Aralık tarihine kadar Müsteşarlığa bildirilir. Havuzun faaliyete başladığı ilk yılda alınacak retrosesyon talepleri için Kurul tarafından farklı bir tarih belirlenebilir.

(3) Müsteşarlık, hangi sigorta şirketlerinin retrosesyon alabileceklerine ilişkin kuralları belirler.

Sigorta şirketlerinin hak ve yükümlülükleri

Madde 22 - (1) Sigorta şirketlerinin hak ve yükümlülükleri şunlardır:

- a) Kurul tarafından alınan kararlara uymak ve bunları yerine getirmek.
 - b) Prim borçlarına karşılık ilk yıl için Kurulun belirleyeceği teminat türlerine göre Havuza 100.000.- YTL (yüzbin YTL) sabit teminat, takip eden yıllarda ise bir önceki yıl havuza devrettikleri prim üzerinden % 15 oranında ilave teminat vermek.
 - c) İlgili ayda tahsil edilmesi gereken primleri, Kurul Kararları çerçevesinde belirlenen usul ve esaslara göre takip eden ayın en geç 20 nci günü akşamına kadar Havuza devretmek.
- (2) Sigorta şirketleri tarafından Havuza zamanında devredilmeyen primler, öncelikle teminatın nakde çevrilmesi suretiyle Şirket tarafından tahsil edilir. Devredilmeyen primlerin teminatı aşan kısmı, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.
- (3) Sigorta şirketleri, tarım sigortası sözleşmelerini kendi adlarına akdeder ve prim ile riskin tamamını Havuza devreder. Sigorta işlemleri, Kurul tarafından belirlenen standart poliçeler üzerinden online sistemde yapılır.
- (4) Havuz, devraldığı riskleri retrosede etmeye yetkilidir. Sigorta şirketleri bir sonraki yıla ilişkin retrosesyon taleplerini içinde bulunulan yılın en geç 1 Kasım tarihine kadar Şirkete bildirir. Havuz tarafından hesaplanacak tahmini hasar durumuna göre yeterli retrosesyon teminatı sağlanamadığı takdirde kalan kısma Devlet tarafından iştirak edilir. Sigorta şirketlerinin payları toplamının yüzde yüzün (% 100) üzerinde gerçekleşmesi halinde, herbir sigorta şirketinin payı, toplam oran yüzde yüze (% 100) inene kadar garameten azaltılır.
- (5) Sigorta şirketleri, retrosesyon yolu ile kendilerine devredilen miktarı Havuza devredemez.

Sigorta şirketlerinin Havuz ile sözleşmesinin sona ermesi

Madde 23 - (1) Mevzuata ve Kurul kararlarına uymayan sigorta şirketinin Havuz ile sözleşmesi sona erdirilir ve Havuz'dan çıkartılır. Bu şekilde Havuzdan çıkartılan sigorta şirketi, Havuza iş devredemez. Ayrılan sigorta şirketi, Havuzla sözleşmesinin geçerli olduğu müddet zarfında ve akdettiği sözleşmeler süresi bitimine kadar şirket sözleşmesinden doğan taahhüt ve vecibeleri ile bağlıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Riskler ve Ekspertiz İşlemleri

Havuz tarafından teminat altına alınacak riskler

Madde 24 - (1) Kapsama alınacak bitkiler, bitkisel ürünler ve seralar, tarımsal yapılar, tarım alet ve makineleri ile çiftlik hayvanları için kuraklık, dolu, don, sel, taban suyu baskını, fırtına, hortum, deprem, heyelan, yangın, kaza ve zararlılar ile hayvan hastalıklarının neden olacağı zararlar ve/veya tarım sektörü bakımından önemli görülecek diğer riskler, Kurulun teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca belirlenir.

Havuz eksperleri ve eğitimi

Madde 25 - (1) Kurulun, Kanun kapsamında hasar tespit işlemlerine ilişkin olarak belirleyeceği usul ve esaslar doğrultusunda yapılacak risk inceleme ve hasar tespiti organizasyonunda görev alacak Havuz eksperlerinin eğitimi, Bakanlığın koordinasyonunda Şirket ile işbirliği halinde yapılır. Eğitim sonrası başarılı olanlar Bakanlık tarafından verilecek Tarım Sigortaları Havuzu Ekspertiz Eğitim Belgesi ve aşağıdaki belgelerle birlikte Müsteşarlık nezdindeki Havuz eksperlik siciline kaydolmak amacıyla başvurur:

- a) Nüfus cüzdanının örneği.
- c) Öğrenim belgesinin noter onaylı örneği.
- d) Düzenleniş tarihi altı aydan eski olmayan ikametgah belgesi.
- e) Düzenleniş tarihi altı aydan eski olmayan ve arşiv kaydını da içeren adli sicil belgesi.
- f) İflas veya konkordato ilan edilmediğine dair belgeler.
- g) Son altı ay içinde çekilmiş beş adet vesikalık fotoğraf.

(2)Gerekli belgeleri tamamlayarak birinci fıkrada belirtilen sicile kaydolunanlara Müsteşarlıkça Tarım Sigortaları Havuzu Ekspertiz Belgesi verilir.

(3)Havuz eksperlik siciline kayıt olanlar, 7397 sayılı Kanununun 38 inci maddesinin 3 ve 4 üncü bentlerine uygun olarak tarım sigortaları kapsamında risk inceleme ve hasar tespit işlemlerinde görev alabilir.

(4) Sigortaya kabul öncesinde çiftlik hayvanlarının risk inceleme işlemleri veteriner hekim ve zooteknist ziraat mühendisi, sigortalı çiftlik hayvanlarının hasar tespit işlemleri ise veteriner hekim tarafından yapılır.

(5) Bitkiler ve bitkisel ürünlerin hasar tespit işlemleri öncelikle ziraat mühendisi, ziraat mühendisi bulunmaması durumunda ise ziraat teknikeri ve ziraat teknisyeni tarafından yapılır.

(6) Risk inceleme ve hasar tespit işlemleri ile ilgili olarak tereddütlerin bulunması halinde, bu tereddütler Kurulca karara bağlanır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Bakanlığın Görevleri ve Devlet Desteği

Bakanlığın görev ve yetkileri

Madde 26 - (1) Bakanlığın görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Tarım sigortalarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için gerekli tedbirleri almak, yayım, eğitim ve seminerler düzenlemek ve bu konularda Havuz ve Şirket ile işbirliği yapmak.
- b) Havuz eksperliği konusunda şirketle işbirliği halinde eğitim düzenlemek ve bu eğitimle ilgili belge vermek.
- c) Tazminat ödemelerinin, Havuzun gelir ve giderlerinin ve Havuzun iş ve işleyişi ile ilgili çalışmaların doğru ve düzenli bir şekilde yapılmasını izlemek.
- ç) Devlet prim desteğini Havuza ait banka hesabına aktarmak.
- d) Ürünler, riskler, bölgeler ve işletme ölçekleri itibariyle sağlanacak prim desteğine ilişkin planlamalar yaparak teklifleri Bakanlar Kurulunun onayına sunmak.
- e) Kanun ve bu Yönetmelikle verilen diğer görevleri yürütmek.

Prim desteği

Madde 27 - (1) Ürünler, riskler, bölgeler ve işletme ölçekleri itibariyle Devlet tarafından sağlanacak prim desteği miktarları, her yıl Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından belirlenir.

- (2) Prim desteğine ilişkin ödenek, her yıl bütçe kanunu ile Bakanlık bütçesinde yer alır.
- (3) Bakanlık, çiftçi kayıt sistemindeki ve Bakanlıktaki diğer kayıtları dikkate alarak, Havuz veri tabanında Bakanlar Kurulu Kararınca teminat altına alınan riskler için sigorta şirketleri tarafından düzenlenecek standart poliçelere istinaden, Devlet tarafından karşılanacak toplam prim desteğini Havuz hesabına aktarır.

- (4) Prim desteğine ilişkin diğer hususlar Kurul kararı ile belirlenir.

Hasar fazlası desteği

Madde 28 - (1) Havuz tarafından üstlenilen risklerin transferi amacıyla ulusal ve uluslararası piyasadan sağlanan korumanın yeterli bulunmaması halinde Bakanlar Kurulunca belirlenecek kısım Devlet tarafından taahhüt edilir.

- (2) Devlet tarafından taahhüt edilecek hasar fazlası desteğine ilişkin usul ve esaslar Kurul kararı ile belirlenir. Kurulun teklifi üzerine Bakanlık tarafından Bakanlar Kuruluna gönderilir.

Yardım ve borç erteleme

Madde 29 - (1) Bu Yönetmelik kapsamında, uygulama yılında yer alan riskler için tarım sigortası yaptırmayan üreticiler, 20/6/1977 tarihli ve 2090 sayılı Tabii Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanundan yararlanamaz.

(2) Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen riskler, bölgeler ve ürünler dışında kalan risk, ürün ve bölgelerde 2090 sayılı Kanun kapsamında yardım yapılabilir.

ALTINCI BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Denetim

Madde 30 - (1) Havuzun ve şirketin sigortacılık uygulamaları yönüyle denetimi Müsteşarlık, diğer tüm işlemlerinin denetimi Bakanlık tarafından yapılır.

Düzenleme yetkisi

Madde 31 - (1) Bakanlık ve Müsteşarlık, bu Yönetmeliğin uygulanmasını sağlamak üzere her türlü alt düzenlemeyi yapmaya yetkilidir.

(2) Bu yönetmelikte yer almayan hususlarda, yürürlükteki ilgili mevzuat, Kurul kararları ve Kurul ile yapılacak sözleşme hükümleri uygulanır.

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

Madde 32 - (1) 22/9/2005 tarihli ve 25944 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Tarım Sigortaları Havuzu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

Madde 33 - (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 34 - (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan ile Tarım ve Köyişleri Bakanı yürütür.

EK 5,

DEVLET DESTEKLİ BİTKİSEL ÜRÜN SİGORTASI GENEL ŞARTLARI

A. SİGORTANIN KAPSAMI

A.1. Sigortanın Konusu

Bu sigorta ile 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanununun 12 nci maddesine istinaden Bakanlar Kurulu kararı ile kapsama alınan risklerin açık alanda yetiştirilen sigortalanmış bitkisel ürünlerde doğrudan neden olacağı zararlar sigorta bedeline kadar teminat altına alınmıştır. Bu genel şartların uygulanmasında, ekli tanımlamalar ile Teknik Şartlar, Tarife ve Talimatlar dikkate alınır. Teminat altına alınan riskler poliçede belirtilir.

A.2. Teminatın Kapsamı

Sigorta bedeli, ürünün ekili/dikili bulunduğu arazi, ürünün verimi ve birim fiyatı dikkate alınarak hesaplanan bedeldir. Sigorta bedeli ve kapsamının hesaplanmasında dikkate alınacak ana ürün, bitkinin aşağıdaki kısımlarından oluşur:

- a) Tahıllarda, baklagillerde ve yağlı tohumlu bitkilerde, dane.
- b) Lifli bitkilerde, lif.
- c) Pamukta, kütlü pamuk.
- d) Ana ürünü gövde olan bitkilerde, gövde.
- e) Ana ürünü kök ve yumru olan bitkilerde, kök ve yumru.
- f) Ana ürünü yaprak olan bitkilerde, yaprak.
- g) Tohum için üretilen bitkilerde, tohum.
- h) Meyvesi yenen ürünlerde, meyve.
- i) Çiçeklerde, bitkinin kendisi.
- j) Çayır - mera ve yem bitkilerinde, tüm yeşil aksam.
- k) Fidelerde, bitkinin kendisi.
- l) Ticari amaçla üretim yapılan meyve fidanlarında, bitkinin kendisi.

Sulu ve kuru tarım için ayrı ayrı olmak üzere Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bünyesindeki Çiftçi Kayıt Sisteminde kayıtlı ilçe ürün verimi ortalamaları, Tarım Sigortaları Havuzu tarafından belirlenmiş azami ve asgari değiştirilebilirlik oranı ile sınırlı olmak kaydıyla, sigorta ettiren tarafından beyan edilir. İlçe verim ortalaması belirlenmemiş ürünlerin verimi, sigorta ettiren tarafından serbestçe beyan edilir.

Ayrıca, her iki durumda da, verim beyanında, söz konusu ürünün son beş yıl içerisinde gerçekleşmiş olan verim ortalaması dikkate alınır.

Ürün birim fiyatı, Tarım Sigortaları Havuzu tarafından belirlenmiş azami ve asgari değiştirilebilirlik oranı ile sınırlı olmak kaydıyla söz konusu ürünün üretici satış fiyatının son beş yıl içerisindeki ortalaması dikkate alınarak sigorta ettiren tarafından beyan edilir. Ürün birim fiyatı belirlenmemiş ürünlerin fiyatı, sigorta ettiren tarafından serbestçe beyan edilir.

Ürün birim fiyatı, Tarım Sigortaları Havuzu tarafından belirlenmiş azami ve asgari değiştirilebilirlik oranı ile sınırlı olmak kaydıyla söz konusu ürünün üretici satış fiyatının son beş yıl içerisindeki ortalaması dikkate alınarak sigorta ettiren tarafından beyan edilir. Ürün birim fiyatı belirlenmemiş ürünlerin fiyatı, sigorta ettiren tarafından serbestçe beyan edilir.

A.3. İsteğe Bağlı Olarak Teminat Kapsamına Alınabilecek Haller ve Kayıplar

- a) Don olayının doğrudan doğruya ürün miktarında meydana getirdiği eksilme,
- b) Dolu riskinin ürün kalitesinde meydana getirdiği eksilme.

A.4. Teminat Dışında Kalan Haller

Aşağıda belirtilen haller nedeniyle meydana gelen zararlar sigorta teminatının dışındadır:

a) Hasatları yapılarak bağ, bahçe ve tarlada bırakılmış veya kaldırılmış ürünlerde meydana gelen hasarlar.

b) Poliçe bitiş tarihinden sonra üründe meydana gelen hasarlar.

c) Sigortalının veya fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kastından veya ağır kusurundan kaynaklanan hasarlar ve kayıplar.

d) Herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu, nükleer artıklardan veya bunlara atfedilen sebeplerden kaynaklanan radyasyon veya radyoaktivite bulaşmalarının ya da bunların gerektirdiği askeri ve inzibati tedbirlerin sebep olduğu hasar ve kayıplar (Bu bentte geçen yanma deyimini kendi kendini idame ettiren herhangi bir nükleer ayrışım olayını da kapsar).

e) Kamu otoritesi tarafından sigorta konusu yer ve ürünler üzerinde yapılacak tasarruflar sebebiyle meydana gelen bütün hasar ve kayıplar.

f) Grev, lokavt, kargaşalık ve halk hareketleri ve kötü niyetli hareketler ve bunların gerektirdiği askeri ve inzibati hareketlerin sebep olduğu tüm hasarlar.

g) Savaş, her türlü savaş olayları, istila, yabancı düşman hareketleri, savaş ilan edilmiş olsun olmasın çarpışma, iç savaş, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların gerektirdiği inzibati ve askeri hareketler nedeniyle meydana gelen bütün zararlar.

h) Biyolojik ve/veya kimyasal kirlenme, bulaşma veya zehirlenmeler nedeniyle oluşacak zararlar dâhil olmak üzere, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör

eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar.

ı) Teminat kapsamındaki riskin gerçekleşmesine bağlı olarak ortaya çıkan dolaylı zararlar.

j) Teminat kapsamındaki risklerin, meyve verme yaşına gelmiş ağaçlarda, meyve dışındaki yaprak, dal, gövde ve benzeri kısımlarına vereceği hasarlar.

k) Teminat kapsamındaki risklerin gerçekleşmesinden dolayı, sigorta dönemini takip eden yıllarda meydana gelen zararlar.

l) Yeni tesis edilmiş meyve bahçesinde meyveye yatmamış ağaçlar.

A.5. Muafiyet ve Müşterek Sigorta

Meydana gelen zararın, ürün sigorta bedelinin belli bir oranına veya miktarına tekabül eden kısmının tazmin edilmemesi kararlaştırılabilir. Birinci fıkrada belirtilen muafiyetin yanı sıra, sigorta ettirenin belirli bir müşterek sigorta oranıyla hasara iştirak etmesi kararlaştırılabilir. Belirlenen muafiyet ve müşterek sigorta oranı poliçenin ön yüzünde belirtilir. Hasarın birden fazla riskten kaynaklanması ve hangi riskin ne oranda zarara sebebiyet verdiği ayrıştırılamaması durumunda, tazminatın hesabında hasara neden olan risklerden muafiyeti en yüksek olanın oranı uygulanır.

A.6. Sigorta Başvurusunun Kabulü

Sigortacı, sigorta ettiren tarafından doldurulan ön bilgi formunu Çiftçi Kayıt Sistemi kayıtları ile teyit ederek, sigorta ettirenin başvurusunu kabul eder ve poliçeyi düzenler.

Sigorta ettirenin beyanı ile Çiftçi Kayıt Sistemi bilgilerinin farklı olması durumunda, poliçe Çiftçi Kayıt Sistemindeki bilgilerin güncellenmesi halinde tanzim edilebilir.

Sigorta ettiren, sigorta başvurularını aksi kararlaştırılmadıkça, ürünlere, risklere ve coğrafi bölgelere göre Teknik Şartlar, Tarife ve Talimatlarda belirlenmiş olan tarihlerden önce yapar. Ancak, son kabul tarihinden sonra sigorta başvurusu yapıldığı takdirde teminat, poliçe düzenleme tarihinden sonra Havuzun belirlediği bekleme süresi sonunda başlar.

A.7. Sigortanın Başlangıcı ve Sonu

Sigorta, aksi kararlaştırılmadıkça, poliçede başlama ve sona erme tarihleri olarak yazılan günlerde, poliçenin düzenlendiği saatte başlar ve aynı saatte sona erer.

Sigorta teminatı, bitkinin gelişme evresine göre Teknik Şartlar, Tarife ve Talimatlarda belirtilen zamanlarda başlar. Sigorta teminatı, her hal ve koşulda poliçede belirtilen bitiş tarihinde sona ermek kaydıyla, poliçe bitiş tarihinden önce;

a) Ürünün tam hasara uğraması,

b) Ürünün tamamının hasat edilmesi,

c) Sözleşmenin feshedilmesi, hallerinde sona erer.

B. HASAR ve TAZMİNAT

B.1. Rizikonun Gerçekleşmesi Halinde Sigortalının Yükümlülükleri

Sigortalı, rizikonun gerçekleşmesi halinde aşağıdaki hususları yerine getirmekle yükümlüdür:

Rizikonun gerçekleştiğini öğrendiği tarihten itibaren en geç beş (5) iş günü içinde sigortacıya, acentesine, Havuz merkez adresine ya da poliçede bildirilen adreslere;

a) Adı, soyadı ve adresini,

b) T.C. Kimlik no veya sigorta poliçe numarasını,

c) Rizikonun gerçekleştiği gün ve saati,

d) Hasar nedenini,

e) Zarar gören ürünün cinsini,

f) Rizikonun gerçekleştiği arazinin ilçe, köy ve mevkiini, belirterek hasar ihbarında bulunmak zorundadır. Ancak, bu süre rizikonun gerçekleşme tarihinden itibaren 15 günü aşamaz. Don hasarlarında bu süre 7 günü aşamaz.

Acente kendisine yapılan hasar ihbarlarını gecikmeksizin Havuz Merkezine ulaştırmakla yükümlüdür. Bu yükümlülük yerine getirilmediği takdirde doğabilecek maddi kayıplar sigorta şirketi kanalıyla sorumlusuna rücu edilerek tazmin edilir.

Sigortalı, Havuzun isteği üzerine, rizikonun gerçekleşme nedenlerini ayrıntılı şekilde belirlemekle, zarar miktarıyla delilleri saptamakla, yararlı bilgi ve belgeleri gecikmeksizin Havuza veya eksperlere vermekle yükümlüdür.

B.2. Koruma Önlemleri ve Kurtarma

Sigortalı, bu sigortayla teminat altına alınan rizikoların gerçekleşmesi halinde, zararı önlemeye, azaltmaya ya da hafifletmeye yarayacak önlemleri almakla yükümlüdür. Bu çerçevede sigortalı;

a) Rizikonun gerçekleşmesinden zararın belirlenmesine kadar geçen zaman içinde, hasara uğrayan ürünün gelişmesi için, sigortalı değilmişçesine gereken bakımı göstermek ve bu amaçla, Havuz tarafından verilen talimatlara uymakla,

b) Tazminat yükümlülüğü ve miktarının saptanması için Havuzun veya eksperlerin sigortalı bitkisel ürünler ve bunlarla ilgili belgeler üzerinde yapacakları araştırma ve incelemelere izin vermekle,

c) Zarar, Havuz veya eksperler tarafından belirleninceye kadar, sigorta konusu hasarlı ürün üzerinde, hasarın saptanmasını güçleştirecek veya hasar miktarını artıracak nitelikte herhangi bir değişiklik yapmamakla, yükümlüdür.

Hasat edilebilecek hale gelmiş ürünlerde, hasar tespitinin yapılabilmesi için, Havuz veya eksperlerin onayını almak kaydı ile hasarlı tarla, bağ ve bahçelerde zararı doğru tespit etmeye yardım edecek şekilde ve miktarda, uygun yerlerinden örnek kısımlar ve parçalar biçilmeksizin ve toplanmaksızın hasada devam edilebilir.

B.3. Rizikonun Gerçekleşmesi Halinde Havuzun Hakları

Riziko gerçekleştiğinde, Havuz veya eksperler, sigorta kapsamındaki maddi değerleri koruma altına almak ve zararı azaltmak amacıyla, makul ve uygun şekillerde, hasara uğrayan yere girebilirler. Havuz bu şekilde hareket etmekle herhangi bir tazminat sorumluluğu yüklenmiş olmaz ve sözleşme hükümlerinden doğan haklarının herhangi birinden feragat etmiş sayılmaz.

B.4. Hasarın Tespiti

Sigorta edilmiş ürünlerde teminat kapsamında meydana gelen hasarın nedeni, niteliği ve miktarı, Havuz veya eksperlerin belirlemelerine göre taraflar arasında mutabık kalınmak suretiyle tespit edilir. Hasar ihbarının asılsız yapıldığının belirlenmesi halinde, yapılan hasar tespit masrafları Havuz tarafından ihbarı yapan sorumlu veya sorumlulardan tahsil edilir.

B.5. Tazminat Hesabı

Tazminatın hesabında, poliçede belirtilen ürünün birim fiyatı ve hasar tespitinde belirlenen ürün verimi esas alınır. Ancak, ürün verimi hiçbir şekilde poliçede yazılı miktardan yüksek olamaz. Fazla prim alınmış ise iade edilir. Muafiyeti geçmeyen hasarlar ödenmez.

Tazminat hesabında hasar miktarının poliçede belirtilen muafiyeti aşan kısmı esas alınır. Teknik Şartlar, Tarife ve Talimatlarda belirtilen durumlarda sovtaj bedeli düşülür.

Sigorta bedeli üzerinden hesaplanan muafiyet tutarı indirildikten sonra kalan zarar miktarı üzerinden müşterek sigorta tutarı hesaplanarak tazminat tutarından indirilir.

Kısmi hasarlara ilişkin ödemeler, hiç bir zaman tam hasar halinde ödenecek tazminatı aşamaz.

B.6. Yeniden Ekim / Dikim

Sigortalı ürünün tamamının veya bir kısmının yeniden ekim/dikime imkân veren erken bir gelişme devresinde hasara uğraması durumunda; tarafların aynı ürünün yeniden ekim/dikimine karar vermesi halinde, sigortalının hasar tarihine kadar hasar gören ürüne yapmış olduğu tespit edilen ekim/dikim ve bakım masrafları herhangi bir muafiyet uygulanmaksızın ödenir.

Farklı bir ürünün yeniden ekim/dikimine karar verilmesi halinde, mevcut poliçe, Teknik Şartlar, Tarife ve Talimatlarda belirtilen kısa dönem esasına göre iptal edilir. Yeni ürün için ayrı bir poliçe düzenlenir.

Ekim/dikim için ödenen masraf tutarı, yeniden ekim/dikimi yapılan üründe meydana gelebilecek hasar bedelinden mahsup edilir. Yeniden ekim/dikim ile ilgili olarak, her halükârda sigorta bedelinin %30'nu aşmamak kaydıyla, üretici tarafından yapılan masraflar kadar ödeme yapılır.

Aşağıda belirtilen haller, yeniden ekim/dikim kapsamı dışındadır:

- a) Poliçede belirtilen miktarın üzerinde ürün elde edileceğinin belirlenmesi.
- b) Üretim yılı içinde daha önce yeniden ekim/dikim ödemesi yapılmış olması.
- c) Yeniden ekim/dikim koşullarının elverişli olmadığı belirlenmesi.

B.7. Tazminatın Ödenmesi

Hasar dosyası tekâmül ettirilerek kesinleşmiş olan tazminat miktarı en geç 30 gün içerisinde sigortalıya ödenir. Tazminat her halükârda hasat tarihinden önce ödenmez. Tazminat ödeme tarihinde muaccel hale gelen ve sigortalıya ait diğer ödenmemiş prim borçları, ilgili sigorta şirketinin beyanı doğrultusunda tazminattan mahsup edilebilir. Sözleşme süresi içinde kısmi hasarların oluşması durumunda, toplam tazminat tutarı hasat sonrası bir defada ödenir.

B.8. Tazminat Miktarının Eksilmesi veya Tazminat Hakkının Düşmesi

Rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigortalının/sigorta ettirenin yükümlülüklerini yerine getirmemesi sonucu zarar miktarında bir artış olursa, bu suretle artan kısım ödenecek tazminattan indirilir. Sigortalı/sigorta ettiren, teminat kapsamındaki bazı risklerin gerçekleşmesine kasten sebep olur veya zarar miktarını kasten artırıcı eylemlerde bulunursa, sözleşmeden doğan hakları düşer. Sigortalı ürünün sigorta/teminat başlangıç tarihinden önce hasara uğradığı tespit edildiği takdirde bu hasara ilişkin tazminat talebi reddedilir.

B.9. Hasar ve Tazminatın Sonuçları

Rizikonun gerçekleşmesi ile sigortalı ürünün bütününde tam hasar meydana geldiği takdirde, sigorta teminatı sona erer. Kısmi hasarlarda sigorta teminatı, poliçede belirtilen bitiş tarihine veya bitiş tarihinden önce hasat edilene kadar meydana gelebilecek diğer hasarlar için devam eder.

C. ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

C.1. Sigorta Priminin Ödenmesi, Havuzun Sorumluluğunun Başlaması ve Sigorta Ettirenin Temerrüdü

Sigorta ettirenin prim yükümlülüğünün tamamının veya primin taksitle ödenmesi kararlaştırılmışsa, peşinatın sözleşme yapılır yapılmaz ve en geç poliçenin teslimi karşılığında ödenmesi gerekir. Aksi kararlaştırılmadıkça, prim veya peşinat ödenmediği takdirde, poliçe teslim edilmiş olsa dahi, sigortacının sorumluluğu başlamaz ve bu husus poliçenin ön yüzüne yazılır. Sigorta ettiren, prim yükümlülüğünün tamamını veya primin taksitle ödenmesi kararlaştırıldığı takdirde peşinatını, sigorta poliçesinin teslim edildiği günün bitimine kadar ödemediği takdirde temerrüde düşer.

Primin taksitle ödenmesi kararlaştırıldığı takdirde, taksitlerin kesin ödeme zamanı, miktarı ve vadesinde ödenmemesinin sonuçları poliçe üzerine yazılır. Sigorta ettiren, kesin vadeleri poliçe üzerinde belirtilen ya da yazılı olarak kendisine bildirilmiş olan prim taksitlerinin herhangi birini vade günü bitimine kadar ödemediği takdirde temerrüde düşer.

Prim ödeme borcunda temerrüde düşülmesi halinde, Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır. Poliçenin ön yüzüne yazılması kaydıyla, rizikonun gerçekleşmesiyle henüz vadesi gelmemiş prim taksitlerinin ödenecek tazminat miktarını aşmayan kısmı, muaccel hale gelir.

Bu madde uyarınca sigorta sözleşmesinin feshedilmiş sayıldığı hallerde, sigortacının sorumluluğunun devam ettiği süreye tekabül eden prim kısa dönem üzerinden hesaplanarak fazlası sigorta ettirene iade edilir.

C.2. Sigorta Ettirenin Sözleşme Yapıldığı Sırada Beyan Yükümlülüğü

Sigortacı bu sigortayı, sigorta ettirenin ön bilgi formunda ve eklerinde yazılı beyanı ile sigortalının Çiftçi Kayıt Sistemi bilgilerine dayanarak yapar. Sigorta ettirenin beyanının gerçeğe aykırı veya eksik olduğunun tespit edilmesi halinde, sözleşmenin yapılmamasını veya daha ağır şartlarla yapılmasını gerektirecek durumlarda; sigortacı durumu öğrendiği tarihten itibaren 30 gün içinde sözleşmeden cayabilir veya sözleşmeyi yürürlükte tutarak, aynı süre içinde prim farkını talep edebilir.

Havuz, gerekli gördüğü her durumda risk analizi yaparak, poliçe tanzim edilmiş olsa bile prim fiyatında artırım yapabilir. Risk incelemesi gerektiren ve bu inceleme sonucunda Havuz tarafından sigortalıması uygun görülmeyen riskler sigorta edilmez.

Sigorta ettiren, talep edilen prim farkını kabul etmediğini sekiz gün içinde bildirdiği takdirde sözleşme feshedilmiş olur. Caymanın veya feshin hüküm ifade ettiği tarihe kadar geçen sürenin primi, kısa dönem esası üzerinden hesaplanır ve fazlası iade edilir.

Sigorta ettirenin, kasıtlı olarak gerçeğe aykırı veya eksik beyanda bulunduğu anlaşılırsa, sigortacı, riziko gerçekleşmiş olsa bile sözleşmeden cayabilir ve prime hak kazanır. Sigorta ettirenin kastı bulunmadığı durumlarda, rizikonun, sigortacı, durumu öğrenmeden önce veya cayma ya da feshin hüküm ifade etmesi için geçecek sürede gerçekleşmesi halinde sigortacı, tazminatı, tahakkuk ettirilen prim ile tahakkuk ettirilmesi gereken prim arasındaki orana göre öder.

Süresinde kullanılmayan cayma veya prim farkını talep etme hakkı düşer.

C.3. Sigorta Ettirenin/Sigortalının Sigorta Süresi İçinde İhbar Yükümlülüğü ve Sonuçları

Sigorta sözleşmesinin düzenlenmesinden sonra sigorta ettiren, poliçe üzerinde veya çiftçi kayıt sisteminde yer alan bilgilerde herhangi bir değişiklik olduğu takdirde, sigorta ettiren/sigortalı sekiz gün içinde durumu sigortacıya bildirmekle yükümlüdür.

Değişiklik, sigortacının sözleşmeyi yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını gerektiren hallerden ise,

a) Sigortacı, değişikliği öğrendiği tarihten itibaren sekiz gün içinde sözleşmeyi feshedebilir veya prim farkını talep etmek suretiyle sözleşmeyi yürürlükte tutabilir.

b) Sigorta ettiren, talep edilen prim farkını kabul etmediğini sekiz gün içinde bildirdiği takdirde sözleşme sekiz gün içerisinde feshedilebilir.

Feshin hüküm ifade ettiği tarihe kadar geçen sürenin primi, riskin özelliğine göre kısa dönem esasları üzerinden hesaplanır ve fazlası iade edilir. Süresinde kullanılmayan fesih veya prim farkını talep etme hakkı düşer.

Değişiklik, rizikoyu hafifletici nitelikte ve daha az prim uygulamasını gerektirir hallerden ise, Havuz, bu değişikliğin yapıldığı tarihten sözleşmenin sona ermesine kadar geçecek süre için gün esasına göre hesap edilecek prim farkını sigorta ettirene iade eder.

Sigortacının, sözleşmeyi yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını gerektiren değişiklik hallerinde:

a) Sigortacı durumu öğrenmeden önce,

b) Sigortacının fesih ihbarında bulunabileceği süre içinde,

c) Fesih ihbarının hüküm ifade etmesi için geçecek süre içinde, riziko gerçekleşirse, tazminat tahakkuk ettirilen prim ile tahakkuk ettirilmesi gereken prim arasındaki orana göre ödenir. Sigorta ettirenin sözleşmeden cayma süresi poliçe tanzim tarihinden itibaren 15 gündür. Ürünün türüne göre Teknik Şartlar, Tarife ve Talimatlarda belirtilen teminat başlangıcından önce, herhangi bir nedenle sigortalı ürünün tamamen ortadan kalkması durumunda sözleşme iptal edilerek tahsil edilmiş prim tutarı sigorta ettirene/sigortalıya iade

edilir. Sözleşme süresi içinde fiili olarak rizikosu sona eren teminatlar için sözleşmenin iptali durumunda söz konusu teminat için prim iadesi yapılmaz. Sözleşme kapsamında riski devam eden diğer teminatlar için sözleşmenin iptali durumunda, prim kısa dönem esasına göre hesaplanır.

C.4. Birden Çok Sigorta

Sigortalı olmuş ürünler üzerine sigortalı başka sigortacılarla aynı rizikolara karşı başka sigorta sözleşmesi yapamaz.

C.5. Menfaat Sahibinin Değişmesi

Sözleşme süresi içinde, menfaat sahibinin herhangi bir suretle değişmesi ve bu değişikliğin belgelenmesi halinde sigortanın hükmü devam eder ve sigorta ettirenin/sigortalının sözleşmeden, doğan hak ve yükümlülükleri, değişiklik tarihinden itibaren yeni sahibine geçer.

C.6. Tebligatlar

Sigortalının, sigortacının ve Havuzun tebligatlarında, Tebligat Kanunu hükümleri uygulanır.

C.7. Sırların Saklı Tutulması

Sigortacı ve Havuz adına hareket edenler, bu sözleşmenin yapılması dolayısıyla, sigorta ettirene/sigortalıya ait öğreneceği ticari ve mesleki sırların saklı tutulmamasından doğacak zararlardan müteselsilen sorumludur.

C.8. Yetkili Mahkeme

Bu sigorta sözleşmesinden doğan anlaşmazlıklar nedeniyle Havuz veya sigortacı aleyhine açılacak davalarda yetkili mahkeme, Havuzun, sigortacının merkezine veya sigorta sözleşmesine aracılık yapan acentenin ikametgâhının veya rizikonun gerçekleştiği yerde; sigortacı veya Havuz ya da yetkili kıldığı kişiler tarafından açılacak davalarda ise, davalının ikametgâhının bulunduğu yerde ticaret davalarına bakmakla görevli mahkemedir.

C.9. Zaman Aşımı

Sigorta sözleşmesinden doğan bütün talepler iki yılda zaman aşımına uğrar.

EK 6,

DEVLET DESTEKLİ BİTKİSEL ÜRÜN SİGORTASI TEKNİK ŞARTLAR, TARİFE VE TALİMATLAR

Bu sigorta ile sağlanan ana teminat paketi, 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanununun 12 inci maddesine istinaden Bakanlar Kurulu kararı ile kapsama alınan dolu, yangın, fırtına, hortum, heyelan ve deprem risklerinden oluşmaktadır. Yaş meyveler için don riski ve yaş meyve, sebze ve çiçekler için doludan kaynaklanan kalite kaybı ancak ana teminat paketine ilave olarak sigorta ettiren tarafından istenirse sigorta edilir. Sadece don riskine karşı sigorta yapılamaz.

Madde 1 - Teminatların Kapsamı

Bu sigorta ile verilmiş;

Dolu Teminatı, dolu tanelerinin doğrudan çarpma etkisiyle;

Fırtına ve Hortum Teminatı, yağmur, kar, dolu ile beraber olsun veya olmasın münhasıran fırtına (10 metre yükseklikte hızı 62 km/saatten fazla esen rüzgârlar fırtına olarak değerlendirilir ve bir hasar halinde en yakın meteoroloji istasyonunun verileri dikkate alınır.) veya fırtına sırasında rüzgârın sürüklediği veya attığı şeylerin çarpması ve hortum etkisiyle,

Yangın Teminatı, yangının, yıldırımın, infilakın veya yangın ve infilak sonucu meydana gelen duman, buhar ve hararetin etkisiyle,

Heyelan Teminatı, kayalardan, döküntü örtüsünden veya topraktan oluşmuş kütlelerin yerçekiminin etkisi altında yerlerinden koparak yer değiştirmesi etkisiyle,

Deprem Teminatı, deprem veyanardağ püskürmesinindoğrudanneden olacağı yangın, infilak, yerkayması veya toprak çökmesi etkisiyle sigortalı bitkisel üründe doğrudan meydana gelen miktar kayıplarını kapsar. Ayrıca, isteğe bağlı olarak alınan

Don Teminatı, hava sıcaklığının 0oCnin altına düşmesi nedeniyle doğrudan yaş meyve miktarında meydana gelen miktar kaybını,

Kalite Kaybı Teminatı, dolu tanelerinin çarpma etkisiyle doğrudan yaş meyve, sebze ve çiçeklerde meydana gelen kalite kaybını kapsar.

Teminat kapsamındaki risk nedeniyle meydana gelen miktar ve kalite kayıpları poliçede belirtilmiş olan sigorta dönemi ile sınırlıdır. Takip eden yıllardaki zarar etkisi teminat kapsamı dışındadır.

Madde 2 - Teminatların Başlangıcı

Bitkisel Ürün Sigortası Genel Şartları'nın genel hükümleri saklı kalmak ve her halükarda poliçe tanzim tarihinden itibaren en erken 10 gün sonra olmak üzere teminat,

2.1. Dolu, fırtına, hortum, heyelan, yangın ve deprem riskleri için;

a) Tarla ve bahçede yetiştirilmek amacıyla ekilmiş ürünlerde, bitkinin yeşermesi ve filizlenmesinden,

b) Meyve ağaçlarında, çiçeklerin meyveye dönüşmesinden,

c) Üzüm ve kivide, salkım taslaklarının oluşmaya başlamasından,

d) Fidelerde, bitkinin tutmasından,

e) Meyve fidanlarında fidanın uyanmasından,

f) Muz bitkisinde, çiçek doğumunun başlamasından,

g) Çilekte, bitkinin kol atmasından,

h) Fındıkta, bahçedeki ocaklarda bulunan çotanaklardaki danelerin en az %90' ının mercimek iriliğine geldikten sonra başlar.

2.2. Don riski için;

a) Üzüm ve kivi asmalarında tomurcuk gözlerin uyanmasından,

b) Turunçgiller, zeytin, muz, yenidünya ve avokado ürünlerinde meyvelerin oluşmasından,

c) Fındık ürünüde bahçedeki ocaklarda bulunan dişi çiçeklerin en az %90' ının (Karanfilli tomurcukların) etrafını çevreleyen pulcuklardan ayrılıp, sap oluşturmaya başladıktan ve ilk yaprakçıklar görülmeye başladıktan,

d) Yumuşak çekirdekli, taş çekirdekli ve diğer meyvelerde bahçenin fenolojik olarak meyve bağlama dönemine(*) girmesinden

e) Ayvada taç yapraklara bakılmaksızın meyve dönemine girmesinden sonra başlar.

Yukarıda teminatın başlamasını tarif eden fenolojik evrelerden önce bir hasar meydana gelmesi halinde bu hasarlar teminat kapsamı dışındadır.

(*) Meyve bağlama dönemi: Ağaçta çiçek döneminin tamamen sona erdiği ve meyve tutumunun görüldüğü dönemdir (normal koşullarda taç yaprakların %95'inin dökülmesiyle veya işlevselliğini kaybetmesiyle anlaşılır).

Sigortalı bahçede meyve dönemindeki ağaç sayısının toplam ağaç sayısına oranının % 90'i aşması halinde don teminatının başladığına hükmedilir.

Bahçe içindeki ağaçlarda çiçeklenme tarihleri bakımından farklılık arz eden çeşitlerin olması halinde yukarıdaki durum poliçede yazılı olan çeşit bazında değerlendirilir.

Madde 3 - Teminat Dışında Kalan Haller

Bitkisel Ürün Sigortası Genel Şartları'nın genel hükümleri saklı kalmak kaydıyla; hava sıcaklığı 0 oC'nin altına düşmediği halde, hava sıcaklığındaki ani değişiklikler nedeniyle üründe meydana gelen renk bozuklukları ve değer eksilmeleri teminat kapsamı dışındadır.

Madde 4- Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri

a) Bitkisel Ürün Sigortası Genel Şartları'nın genel hükümleri saklı kalmak kaydıyla; Sigorta ettiren/sigortalı, sigortalı ürünle ilgili toprak işleme, sulama, budama, ilaçlama, gübreleme, ot imhası vb. gibi gerek don etkisini azaltıcı ve gerekse zaten yapmak durumunda olduğu tarımsal işleri zamanında yerine getirmekle yükümlüdür. Sigorta ettiren/sigortalı bu yükümlülüklerini yerine getirmez ve bunun sonucu ziya ve hasar miktarında bir artış olursa tazminatın ödenmemesi hakkı doğar.

b) Sigorta ettiren, poliçede belirttiği verim ile sigortalı alanda oluşan verim arasında farklılık olması durumunda , teminat kapsamındaki herhangi bir hasar oluşmadan ve hasat dönemi gelmeden verim zeyli talebinde bulunabilir. Yapılacak verim tespitine göre poliçede gerekli düzenlemeler yapılabilir. Verim zeyli ile ilgili bütün işlemler sigortalının başvuru tarihine göre işleme alınır ve buna göre prim ayarlaması yapılır. Süresi içerisinde sigorta ettiren tarafından yapılmayan verim indirim talebinde prim iadesi yapılmaz. Verim zeyili talebinin gerçeğe aykırı olduğunun tespiti durumunda masraflar sorumlulardan tahsil edilir. Poliçe süresi içerisinde riski sona eren teminatlar bu kapsam dışında tutulur.

Madde 5 - Bitkisel Ürünlerde Muafiyet, Müşterek Sigorta ve Sovtaj Uygulaması

A)Muafiyet ve Müşterek Sigorta: Bitkisel ürün sigortalarında hasar nedenine göre uygulanacak olan muafiyet ve müşterek sigorta oranları Tablo 1'de görülmektedir. Kesin ekspertiz sonucunda belirlenen hasar oranı tablodaki muafiyet oranının üzerindeyse aşan kısma müşterek sigorta uygulanarak tazminat hesaplanır. Üretim dönemi boyunca hasarın birden fazla riskten kaynaklanması ve hangi riskin ne oranda zarara sebebiyet verdiğinin ayrıştırılamaması durumunda, tazminatın hesabında hasara neden olan risklerden muafiyeti en yüksek olanın muafiyet ve müşterek sigorta oranları uygulanır.

Tablo 1) Bitkisel Ürünlerde Muafiyet ve Müşterek Sigorta Oranları Teminatlar

Teminatlar	MUAFİYET (Toplam Sigorta Bedeli Üzerinden)	MÜŞTEREK SİGORTA (Sigortalının payı)
DOLU	% 10	%10
HEYELAN	% 10	%10
DEPREM	% 10	%10
YANGIN	% 10	%30
FIRTINA	% 20	%30
HORTUM	% 20	%30
DON (Taş çekirdekli meyveler, Turunçgiller, Kivi)	% 20	%40
DON (Diğer Meyveler)	% 10	%40

b) Sovtaj: Meydana gelen bir hasar olayında satılarak değerlendirilen sigortalı ürünlerde belirlenen hasar miktarının en fazla % 15'i oranında sovtaj uygulanabilir.

Madde 6- Bitkisel Ürün Sigortasında Sigorta Son Kabul Tarihleri

Bitkisel ürün sigortası için sigortaya son kabul tarihleri **EK 1**'de gösterilmiştir. Tablolarda yer alan ürün, bölge ve tarih bilgilerini lüzumu halinde değiştirmeye Havuz yetkilidir. Sigortaya son kabul tarihleri, \pm 15 güne kadar Havuz Merkezi tarafından değiştirilebilir.

Madde 7 - Poliçe Süresinin Uzatılması

Turunçgiller ve Zeytin ürününde, ürünün hasat edilmeden ağaçta bırakılmasının talep edilmesi halinde, poliçede belirtilmiş olan son hasat tarihinden itibaren en fazla 30 gün ile sınırlı olmak üzere, yapılacak risk incelemesi sonucuna göre %100 ek prim uygulanarak fırtına ve hortum dışındaki teminatlar için süre uzatılabilir.

Madde 8 - Devlet Destekli Bitkisel Ürün Sigortasında 2008 Yılında Uygulanacak Prim Fiyatları

Sigortalı ürünün toplam prim tutarı, ürünün toplam sigorta bedelinin ilgili ürünün fiyat tablosundaki tehlike bölgesine karşılık gelen prim oranı ile çarpılmasıyla bulunur.

a) Bitkisel Ürün Sigortasında dolu teminatı için uygulanacak Prim Fiyat Tablosu **EK 2**'de gösterilmiştir.

b) Meyvelerde don teminatı için uygulanacak Prim Fiyat Tablosu **EK 3**'de gösterilmiştir.

c)Fırtına teminatı için uygulanacak Prim Fiyat Tablosu **EK 4**'de gösterilmiştir.

d) Yangın, heyelan, hortum ve deprem ek teminatları için uygulanacak prim fiyatı tüm ürünler için ürün sigorta bedelinin **%0,3**'üdür.

e) Bitkisel Ürün Sigortasında dolu-kalite kaybı teminatı için uygulanacak Prim Fiyat Tablosu **EK 5**'de gösterilmiştir.

f) Fındık ürününde Don Tehlike Bölgesi ve Ürün Hassasiyet Sınıfına göre bulunan prim fiyatı arazinin rakım kategorisine göre sadece Tablo 2 'deki faktörle çarpılacaktır.

g) Yukarıda belirtilen şekilde bulunacak prim bedeline her bir poliçe için ayrıca 3 YTL idare harcı ilave edilir ve bu tutar hiçbir şart ve nedenle iade edilmez.

Tablo 2- Fındık Ürününde Don teminatı için Uygulanacak Rakım Faktörleri

	Rakım Faktörü(Tablodaki prim oranları aşağıdaki faktörlerle çarpılacak)				
Rakım Kategorisi	1	2	3	4	5
Rakım (metre)	0 – 250	251 – 500	501 – 750	751 – 1000	1001 ve üzeri
Rakım (metre)	1,0	1,5	2,0	3,0	6,0

Madde 9 - Kısa Dönem Prim Tablosu

Poliçe Süresinin	Toplam Prim Üzerinden Tahsilât Oranı
%8,3 üne kadar	% 0
%8,4 ile %16,6 arası	% 30'u
%16,7 ile %25 arası	% 40'ı
%25,1 ile %33,3 arası	% 50'si
%33,4 ile 41,6	% 60'ı
%41,7 ile %50 arası	% 70'i
%50,1 ile %58,3 arası	% 80'i
%58,4 ile %66,6 arası	% 90'ı
%66,7 dan fazla ise	% 100'ü

Madde 10 - Tehlike Bölgeleri

Bitkisel Ürün Sigortasında dolu(yangın, heyelan, deprem) teminatları için uygulanacak tehlike bölgeleri köy bazında, fırtına, hortum ve meyvelerde don teminatı için uygulanacak tehlike bölgeleri İlçe bazında belirlenmiştir. Gerçekleşen hasar prim istatistiklerine bağlı olarak yapılacak çalışmalar sonucunda tehlike bölgeleri her yıl yeniden belirlenecek, don teminatı için uygulanacak tehlike bölgeleri de kademeli olarak köy bazında belirlenecektir.

Madde 11 - İndirimler

Hasar önleyici ve azaltıcı önlemleri alınan ürünler prim fiyatlarında şu indirimler uygulanır:

a) Dolu ağı örtülen ürünler için dolu teminatı prim fiyatının %50'si

b)Rüzgâr pervaneleri, sisleme-yağmurlama sistemi kullanılan ürünler için don teminatı prim fiyatının %25'i

ÖZGEÇMİŞ

İlhan MUMCU, 01.12.1966 tarihinde Kastamonu ili Tosya ilçesinde doğdu. İlk ve Ortaokulu ilçesinde okudu. Liseyi Söke Ziraat Teknik Lisesinde tamamlayarak buradan 1985 yılında Ziraat Teknisyeni olarak mezun oldu. Tarım ve Köyışleri Bakanlığınca aralık 1985 tarihinde Ağrı İline Ziraat Teknisyeni olarak atandı, 1989 yılında Çankırı iline atandı. Devlet memuru olarak görevine devam ederken 1991 yılında A.Ü.A.Fakültesi İktisat Bölümünü bitirdi. Aynı yıl Ankara Üniversitesi Çankırı Meslek Yüksekokulu İnşaat bölümünü bitirerek Tekniker Ünvanı aldı. 1995 yılında Tekirdağ İline atandı. 1998 yılı Ocak ayında T.Ü.Tekirdağ Ziraat Fakültesi Tarımsal Yapılar ve Sulama Bölümünden Ziraat Mühendisi olarak mezun oldu.

2000 yılı Şubat ayında Tekirdağ Tarım İl Müdürlüğü Bitki Koruma Şube Müdürü olarak atandı. 2004 yılında Tekirdağ Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü'nde Yüksek Lisans eğitimini tamamlayarak Doktora eğitimine başladı. Aynı yıl Ağustos ayında Bitki Koruma Şube Müdürlüğünden istifa ederek Tarım İl Müdürlüğündeki görevine Ziraat Yüksek Mühendisi olarak devam etti ve halen bu görevi sürdürmektedir. Evli ve 2 çocuğu vardır.